

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ŘÍJEN • OKTÓBER • PAŹDZIERNIK 1986 (ČÍSLO 341) CENA 10 ZL

DOŽINKY '86. Tradičný sviatok úrody sa tento rok konal v Szamotuchoch v Poznanskom vojvodstve, ktoré patrí medzi popredné poľnohospodárske oblasti v Poľsku. Zúčastnili sa ho predstaviteľia najvyšších stranických a štátnych orgánov s prvým tajomníkom ÚV PZRS a predsedom Štátnej rady Wojciechom Jaruzelským, ako aj delegácie roľníkov z celého Poľska. Slávnosti sa zúčastnili tiež delegácie sovietskych a československých roľníkov. V príležitostnom prejave minister poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárskeho hospodárstva Stanisław Zięba o. i. povedal, že tohtoročná žatva priniesla bohatú úrodu, najmä vďaka obetavosti roľníkov a starostlivosti štátu v riešení potrieb poľnohospodárstva.

V predvečer dožiniek sa v Belwederi konalo stretnutie s najvyššími stranickými a štátными predstaviteľmi, na ktorom 80 roľníkom a pracovníkom poľnohospodárstva odovzdali vysoké štátne vyznamenia. Na snímke: Wojciech Jaruzelski pri prejave na dožinkach.

Nesieme dobrú úrodu

Obyvateľia gminy Szamotuly si stonásobne zaslúžili česť byť organizátormi dožiniek. Keď starejšia — Urszula Szalaová a starejší — Jan Kaźmierzak odovzdávali krásny bochník chleba predstaviteľom robotníkov — v myšlienkach boli pri všetkých roľníkoch...

Totíž roľníci tento rok solidne pracovali a sú veľmi spokojní so svojou prácou a veľmi dobrou úrodou. Som tej mienky, že poľnohospodárstvo si dobre plní svoje povinnosti predovšetkým preto, že viaciek doceňuje smernice spoločnej poľnohospodárskej politiky PZRS a ZES a konkrétnu činnosť, ktorá ju sprevádzza. Predsa dôsledne, hoci nie bez prekážok, realizujeme zásadu uspokojovania najnevyhnutnejších potrieb potravinárskeho hospodárstva. Nebolo narušené pravidlo: poľnohospodárstvo je jedno, ani: poľnohospodárska produkcia musí byť rentabilná. Jedným slovom po prvých úspechoch sa nezačalo trúbiť o úspechoch a čo je s tým spojené — nezačalo sa hovoriť, že poľnohospodárstvo si poradí samo.

Po prvýkrát sme dosiahli viac 30 q z hektára v priemere štyroch druhov obilia a mnohí roľníci dosiahli dokonca 60 až 70 q z hektára. Bolo to možné vďaka všeestrannej pomoci poľnohospodárstvu... Tento rok na polia vyšlo tri tisíce kombajnov viac než v predošlých rokoch; vďaka tomu načas zobrať obilie zo 60 per cent zasiatej plochy a spolu s iným mechanickým náradím dokonca z viac 90 per cent. Začína sa v stále väčšej miere komplexnú technológiu. Zlepšila sa organizácia práce celého zázemia poľnohospodárstva, zásobovanie náhradnými súčiastkami pre stroje. Máme už veľmi dobré zrno, úrodnú pšenicu, jačmeň, pšenčito, ktorého poľské odrody sú vzorom dokonca pre Austráliu, a o ktoré prejavujú záujem blízki a ďalší susedia.

Dožinky prešli... Všetci sa tešíme z dobrej úrody, z toho, že zrno je suché, pekné. Ale v skutočnosti nadálej nie sme pripraveni na dobrú úrodu. Naďalej pocítujeme nejaké „pohromy“ úrody. Prichádzajú teda na um, nie prvýkrát, refleksie... Už roky sa hovorí o jednom poľnohospodárstve, o zelenom svete preň, ale je tomu skutočne tak? V časoch, keď sa slovo reforma skloňuje vo všetkých pádoch a ešte stále nedosahujeme očakávané výsledky, poľnohospodárstvo — hoci vôbec nerozmaznávané, dáva dobrý príklad.

Z. RUTA

PRÁCE PRI VARŠAVSKOM METRE sú dosť pomalé. Už vyše dva roky hlbia tunely banici s Myslowic. Pracujú na dvoch úseku: medzi budúcimi stanicami Pole mokotowské a Polytechnika, ako aj stanicami Wilanowska — Wierzbno. Doteraz prerazili skoro poldruha kilometra tunelov. Práce nie sú ľahké, stažujú ich geologicke podmienky. Úmerne s banskými pokračujú projekčné práce. Do konca roka majú byť hotové stavebno-inštalačné projekty tunelov a jedenástich stanic spolu so stanicou Polytechnika v strede mesta. Ako uistujú návrhári z Metroprojektu, varšavské metro nebude ničím ustupovať podobným stavbám v iných metropolách. Na snímke: práce pri stanici Wilanowska.

GDĀNSK. Vedeči z Ústavu historie materiálnej kultury Polskej akademie vied pod vedením docenta Andrzeja Zbierského objevili v kostole sv. Kataríny hrob veľkého gdanského astronoma Jana Hevelia (1611—1687). Hevelius sestrelil m. největší teleskop v 17. století, dlouhý 50 metrů. Byl rovněž autorem map Měsice.

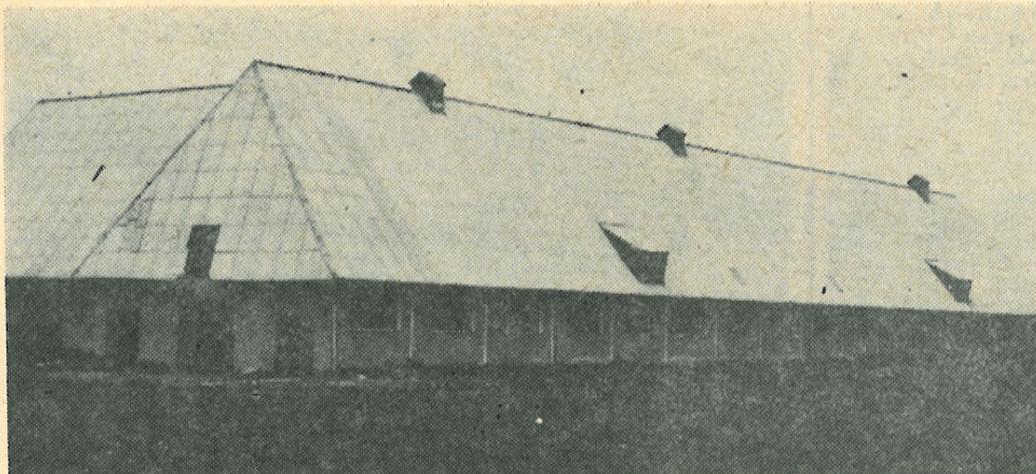
SOPOT. Nesporou individuálitu XXIII. medzinárodného festivalu piesne v Sopote bola Mera Gatzová z USA (na snímke), ktorá vyspelala Jantárovú platňu, došala zvláštnu odmenu poľskej potroty, ako aj pohár predsedu Výboru pre rozhlas a televíziu. Jantárového slávika, ako aj titul Miss foto došala Vicki Benczkertová vo Švédsku. Podľa všeobecnej mienky úroveň tohoročného festivalu bola vyššia ako predošlých.

V ČÍSLE:

Z dejín Spiša	6
K. Havlíček	
Borovský	8
Profily krajanov	10—11
Súťažia celé obce	10—11
Češi v Poľsku	12
Voda znamená pokrok	22

Družstevná ovčiareň

pracovníkmi. Pracujú v rôznych povolaniach od poľnohospodárskeho robotníka, až po vodiča, mechanika, murára a pod. Keďže družstvo je na vlastnom rozpočte, jeho pracovníci sa podieľajú na ziskoch, alebo aj na jeho stratách. V minulom roku družstvo dosiahlo 4 mil. zisku. O jeho deľbe rozhodujú členovia družstva so zreteľom na jeho rozvoj. Mzdy pracovníkov presahujú 20 tis. zl., napr. vodič zarobi ok. 25 tis. zl, teda nie málo. Poznamenajme pritom, že je to iba 85% z toho, čo dostáva na koniec roka, pretože v družstve využívajú tzv. formu zálohovania.

Trvalý majetok družstva predstavuje v súčasnosti hodnotu 78 mil. zl. Hovorí sa u nás o prebytku administratívnych sil. V administratíve družstva je iba 6 pracovníkov, z čoho dva sú absolventi vysokej školy. Ab-

NA DRUŽSTEVNOM CHLEBE

Rozhodnutie a založenie Roľnického výrobného družstva v Jablonke bolo nevšedné a na oravské podmienky hľadom až prísmelé. Iniciatíva sa zrodila v dôsledku toho, že bolo treba obhospodariť 56 ha pôdy zo štátneho pôdneho fondu, ktorý vznikol pri komasácii v Jablonke. Dovtedy túto pôdu užívali súkromní rolníci. Potom ju na jeden rok prevzal SKR (Družstvo roľnických krúžkov), ktorý na tomto úseku podnikania strátil za toho obdobie 800 tis. zl. Totiž ak chcel SKR „gazdoval“, nemohol sa venovať službám pre rolníkov, k čomu bol predsa povolaný.

Pretre na základe rozhodnutia nowosączského vojvodu založilo desať Oravcov od 1. apríla 1979 roľnické výrobné družstvo. Nebolo to prvoaprilový žart, ako sa niektorí domnievali. Komentovali to s úsmevom na tvári a neveštili družstvu dlhý život. Nazdávali sa, že družstvo bude „gazdoval“ podobne ako predchadca — SKR. Čas však ukázal, že sa mylili.

Roľnické výrobné družstvo (RVD) prevzalo od SKR nielen pôdu, ale dostalo aj ovčiareň (salaš) priamo pod Babou horou vo vzdialosti 26 km od svojho sídla. Treba poznamenať, že družstvo si nezobralo najlepšiu pôdu. Dostalo pozemky, ktoré pri scflovani nechceli vziať súkromní rolníci, teda nielen v najďalších končinách jablonského chotára, ale často aj najmenej úrodné. Prvým predsedom bol do r. 1981 Izidor Osika. Na začiatku vznikla potreba výstavby nielen nových hospodárskych budov, ale aj rekultívacie 47 ha pozemkov.

Družstvo pôvodne plánovalo výstavbu mästali, keďže — ako sa predpokladalo — v priebehu troch rokov malo získať 250 ha pôdy. Pamäťajme, že to bol začiatok osemdesiatych rokov, kedy sa začali problémy so stavebnými materiálmi, bankovými pôžičkami a vôbec prišlo krízové obdobie. Často chýbali peniaze na mzdy pre pracovníkov. Boli dokonca snahy rozdelenia družstevnej pôdy. Potom sa však zmenili zákony a družstvo viac pôdy nezískalo. Bolo treba zmeniť plány a výrobnú specializáciu. Družstevníci sa rozhodli pre chov oviec. Z maštale vznikla ovčiareň pre 500 oviec-maticiek. Či bolo rozhodnutie správne, ukazuje súčasný stav družstva.

V súčasnosti RVD hospodári na 76 ha pôdy. Chová 350 oviec maticiek a 160 jahniat polskej rasy — cakiel horská. Je to druh neveľkej ovce, ktorá dosahuje priemerne 35

kg, kym napr. iné ovce väžia 50—60 kg. Jej prednosťou je však dobrá odolnosť na ťažké horské klimatické podmienky a na dážď. Nemá vysoké krmovinové požiadavky a pri tom dáva veľa mlieka. Cez leto sú ovce na paši. V tomto roku však ovce nevydájali, lebo sa to nevyplácalo. Totiž jedna ovca môže dať ok. 10 kg syra, čo stanovi hodnotu 1.300 zl. Valach vydáva ok. 100 oviec, ale za pracu v celej sezóne žiada 180 tis. zl. Výpočet je jednoduchý.

RVD má tiež včelin so 120 včelími rodinami, ktoré je položený v 5 miestach v atraktívnej oblasti v Kičorach.

Družstvo okrem toho poskytuje stavebno-opravárenské služby pre obyvateľstvo. V najbližšej budúcnosti plánuje tiež otvorenie pily a stolárskej dielne. Členmi družstva je päť ľudí z celej Oravy, ktorí sú zároveň jeho

solventom vysokej poľnohospodárskej školy je aj predseda družstva Józef Knapczyk z Hornej Zubrice, ktorý sa v situácii družstva veľmi dobre orientuje.

Po prekonaní počiatočných ťažkostí sa družstvo rozvíja. Nemožno však uveriť, že nemá problémy. Samozrejme, že má. Nechovorí tu iba o klimatických podmienkach, ale napr. o zlom zásobovaní strojmi, o ťažkostach pri zbere sena, lebo práca ešte nie je zmechanizovaná. Družstevníci sice o tom možno hovoria s roztrpčením, ale nerobia si z toho ťažkú hlavu, veria sebe a „svojmu“ družstevnému gazdovstvu, z ktorého predsa napriek mnohým neveriacim žijú a nie najhoršie.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Predseda družstva Jozef Knapčík v rohovore s vedúcim výroby Jozefom Pierogom

SVETOVÁ VEREJNÁ MIENKA prejavuje naďalej veľký záujem o sovietske odzbrojovacie iniciatívy a jednostranné rozhodnutie o predĺžení moratória na jadrové skúšky do 1. januára 1987. Toto rozhodnutie sa stretáva s uznaním rozhodujúcej väčšiny spoločnosti, ako aj vlád, v tom aj tých, ktoré sú členmi NATO. V mnohých krajinách sa na podporu rozhodnutia ZSSR konajú mierové a protivojnové zhromaždenia, na ktorých vyzývajú Spojené štaty, aby sa tiež zaviazali zastaviť jadrové skúšky. USA však neustále prejavujú odmietavý postoj.

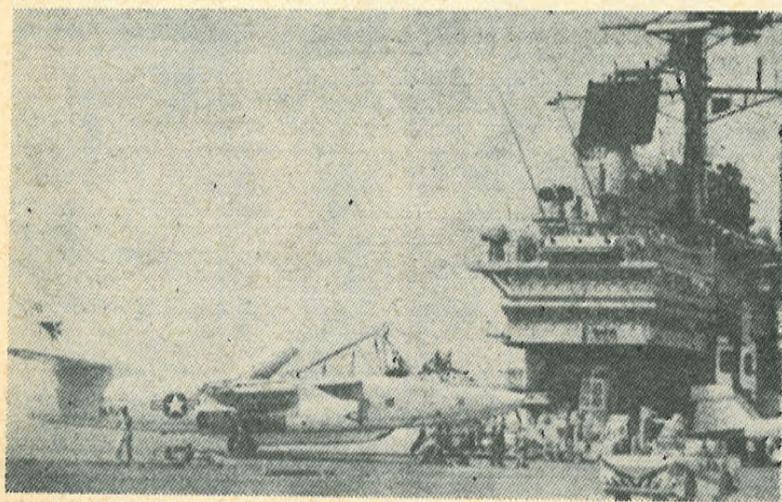
ukázal na to Michail Gorbačov v interview pre Rudé právo, keď povedal: „Od ženevského stretnutia sme sa — napriek úsiliu ZSRR — nepriblížili ani o milimetre k dosiahnutiu dohody o redukcii zbrojení“. Zdôraznil však, že ZSRR bude naďalej spieť k dialógu a rozvoju medzinárodnej spolupráce.

MÍROVÁ VÝZVA Z HARARE. V hlavním městě Zimbabwe proběhla osmá konference hnutí nezúčastněných na nejvyšší úrovni. Přítomni byli představitelé 94 z celkového počtu 101 členských zemí hnutí. Účastníci konference zaujali stanoviško ke klíčovým politickým problémům současného světa a k těžké ekonomické situaci rozvojových zemí. V mírové výzvě vysoko ocenili iniciativy Sovětského svazu a vyzvali ostatní mocnosti, zejména USA, aby se k nim připojily.

Konference zvolila na místo dosavadního předsedy Rádživa Gándhiho nového předsedu, zimbabwského ministerského předsedu Roberta Mugabe.

Na snímku: Tisková konference M. Kadářiho v přestávce v zasedání.

POLSKO-MAĎARSKO. Otázky hospodárskej spolupráce boli najdôležitejšou tému počas dvojdňovej priateľskej návštavy v Maďarsku predsedu polskej vlády Zbigniewa Messnera a počas jeho stretnutia s generálnym tajomníkom MSRS Janosom Kadarom a predsedom vlády MMR Györgyom Lázárom. Poľsko-maďarské hospodárske vzťahy sa dynamicky rozvíjajú a vzájomné obraty v tomto roku dosiahnu vyše 1,1 mld. rublov. Obe strany potvrdili, že sú ešte možnosti, aby sa širšie uplatňovalo novátoriské riešenia vo vzájomných hospodárskych vzťahoch, najmä pokial ide o rozsah kooperácie a špecializácie, priamu výrobnú výmenu a tvorenie spoločných podnikov, ako aj výmenu nových techník a technológií. Tieto problémy násli konkrétné odzrkadlenie v podpísanom harmonograme realizácie komplexného programu rozvoja vzťahov medzi PER a MMR. Na snímke: záber z privítania poľského hosta na letisku v Budapešti.

PRETORIA. Neprestávajú nepokoje a demonštrácie černošského obyvateľstva proti rasistickému režimu v Juhoafrickej republike. K najprudším zrážkam došlo v sídlisku Soweto pri Johannesburgu, kde následkom brutálneho zásahu polície a vojska zahynulo ok. 30 osôb a vyše 200 bolo ranených. Hodno poznamenať, že od vyhlásenia stanoveného práva v júni t.r. v JAR zahynulo skoro 300 osôb a počet zatknutých iba v posledných týždňoch dosiahol vyše 14 000 osôb. Na snímke: demonštrácia černošského obyvateľstva v Kapskom meste.

GERALD FORD, bývalý prezident USA, pries svých 72 rokov tráví čas veľmi aktívne. Cestuje, je patronom mnoha akcií, podporuje dobročinnosť... Hlavné však využíva toho, že je známu politickou osobnosťou. Je proto dobре placeným a žádoucím členom správnych rad alebo konsultantom mnoha firem. Rád také prenáša projekty — asi 30 ročne — a za každý dostáva až 15 tisíc dolárov. Jeho vládní penze ve výši 82,5 tisíc dolárov ročne je tedy len skromným doplnkom jeho príjmu.

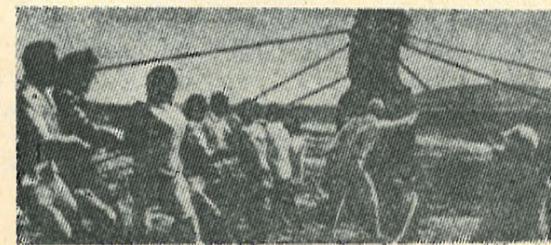

POLSKO — ČESkoslovensko. Nedávná dvoudenní návštěva ministra zahraničních věcí PRL Mariana Orzechowského v ČSSR byla dalším potvrzením vůle pokračovat ve všeobecné součinnosti mezi oběma zeměmi. Cetné smlouvy a dohody mezi vládami a institucemi tvoří dobrý základ pro rozvíjení vzájemně prospěšné spolupráce v hospodářství, vědě a technice. Rozšírování styků slouží vzájemnému poznání, výměně zkušeností v socialistické výstavbě, ve všech oblastech politického, hospodářského a kulturního života, upevnění internacionalistických svazků mezi národy našich zemí. Odpovídá to zájmům obou našich států, zájmům celého socialistického společenství, přispívá k dalšímu upevnění Varšavské smlouvy a prohloubení spolupráce v rámci RVHP. Na snímku: Ministr Orzechowského přijal generální tajemník ústředního výboru KSC, prezident ČSSR Gustáv Husák.

UMREL URHO KALEVA KEKKONEN (nar. 1900), mnohoročný prezident Finska, ktorý zohral významnú úlohu v procese zmierňovania napätia v povojnovej Európe. Vyvrholením jeho činnosti v tejto oblasti bolo zorganizovanie v Helsinkach v 1975 prvej Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe za účasti 35 šéfov vlád a štátov. Bol prezidentom v rokoch 1956—81 a za toto obdobie sa Fínsko premenilo z polnohospodárskeho štátu na vyspelu priemyselnú krajinu. Z početných Kekkonenových iniciatív treba spomenúť známu a podnes aktuálnu ideu utvorenia škandinávske-

ho bezatomového pásma, s ktorou vystúpil v r. 1963.

VELKONOČNÝ OSTROV (ok. 160 km², 1,5 tis. obyvateľov) ležiaci na Tichom oceáne púta pozornosť návštěvníkov množstvom obrovských kamenných soch, vysokých do 22 m, ktoré sú rozmiestnené v rôznych časťach ostrova. Vedľa nich je vysoká významnosť soch, ktoré sú vytvorené z kameňolomov, kde boli vytesané. Zdá sa, že toto tajomstvo odhalil mladý český inžinier P. Pavel zo Strakonic, ktorý vyslovil hypotézu, že sochy prepravovali postojáčky, keď ich — ako tažký sud — presúvali pomocou lán z boka na bok, čo vyzerala, akoby sochy kráčali. P. Pavel oboznámil s hypotézou slávneho nórskeho cestovateľa Thora Heyerdahla a spolu uskutočnili vý-

pravu na Veľkonočný ostrov, aby hypotézu preverili. Experiment sa vydařil. 20 osôb dokázalo týmto spôsobom premeštniť vyše 20-tonovú sochu na vzdialenosť okolo 10 km. Jej cestu vidíme na snímke.

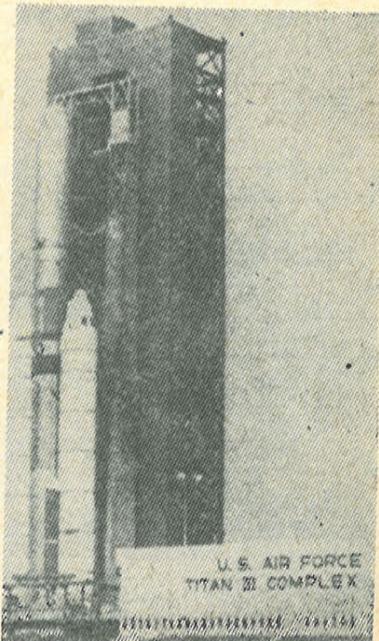

KAMERUN. Sopečné jezero Nios v severozápadním Kamerunu vypadá nevinně, ale způsobilo smrt půl druhého tisíce osob. Mohutný výbuch uvolnil jedovaté plyny, které zdecimovaly všechno živé v nejbližším okolí. První Evropan, který přišel na místo katastrofy, řekl, že scéna připomínala výbuch neutronové bomby — nic nebylo zničeno, ale všichni byli mrtví.

SNÍMKY: CAF, AP, ČTK, TASS

DENVER. Raketa na predaj! Zbrojársky koncern Martin Marietta Corporation oznámil, že je ochotný predať súkromnému zákazníkovi balistickú raketu Titan III, ktorá je o.i. schopná vyniesť do vesmíru kozmické lode. Záujemca sa doposiaľ nenašiel. Podnikatelia sa radšej pozerajú na kozmické výpravy v televízii, ako by sa ich mali sami zúčastniť.

VENUŠA z Moravian

V MÚZEÁCH OBDIVUJEME prastaré sošky žien. Takéto sošky, ktoré vytvorili neznámi tvorcovia v praveku, sa našli aj na našom území.

Je ich niekoľko:

Venuša z Nových Vozokán, je z hliny, bola vytvorená niekedy okolo rokov 4000 — 3800 pred n.l., namiesto tváre má masku; Venuša z Oborína, pochádza asi z roku 3600 pred n.l.; Venuša z Krásna, ktorú neznámy dávnoveký majster vytvoril z hliny asi dvetisíc rokov pred našim letopočtom... Najmladšou je Venuša z Košic-Barce; vznikla asi roku 1550 pred n.l., takisto je z hliny.

Najstaršou a najvzácnejšou Venušou zo slovenského praveku a zároveň najstarším výtvarným prejavom nájdeným na Slovensku je Venuša z Moravian nad Váhom-Podkovíce (moravianska Venuša). Jej vek vyrábal na základe rádiokarbónovej analýzy v holandskom Groningene približne na 22 860 rokov, vznikla teda v staršej dobe kamennnej. Je vysoká 7,5 cm, z mamutieho kla.

Jej osud bol od chvíle, ako ju po tisícročiach vybrali zo zeme, veľmi zaujímavý...

Ktoréhosi dňa roku 1939 ponúkol obyvateľ dedinky Moravany nad Váhom (jeho meno sa zrejme už nepodarí zistíť) na predaj neveľkú sošku ženy, ktorú vyoral, v Piešťanoch zberatelia starozitnosti B. Germannovi zo sudetského Arnau (dnes Hostinné). Od neho ju získal profesor dr. Lothar F. Zott, nemecký archeológ, odborník na paleolit.

V rokoch druhej svetovej vojny bol vedúci Archeologickej seminára na univerzite v okupovanej Prahe a so súhlasom z Bratislavu robil v rokoch 1941 až 1943 výskum v Moravanoch nad Váhom a v blízkom okoli.

— L.F. Zottovi sa v Moravanoch podaril historický objav. — napísal Pavel Dvořák. — V lokalite Žakovská odkryl zvyšky neveľkej chaty a v lokalite Lopata ďalší príbytok. Boli to neveľké chyže, dlhé asi dva a pol metra a široké ani nie polpoluha metra. Vyhlásili ich za prvý objav paleolitickej sídliskových objektov, za dôkaz, že aj naši loveci mamutov sa na dlhší čas usadzovali na jednom mieste.

Čosi vodobné predpokladal Karel Absolon už v Dolných Vesteniciach; bola to však len hypotéza. Konkrétnie obydlie našli až v Moravanoch nad Váhom.

Zotzove moravianske objavy mali všetko, čo treba: kamenné nástroje, ohniská, hŕbky kostí mladých mamutov, sobov, jaskynných medveďov, polárnych líšok, koní, zajacov, lesov i vtákov.

A ešte niečo...

Zott objavil aj zlomok zvieracej hlavičky vyrezanej zo slieňa a nejasný zlomok sošky...

Nemecký archeológ tým získal najstarší doklad o sochárskom umení na Slovensku, dokaz o tom, že aj moravianski loveci mamutov poznali tajomstvo výroby pálenej hliny!

Bola to veľká senzácia, a preto je prinajmenšom čudné, keď taký nedaný vedec, akým vraj profesor Lothar Zott bol, uverejnil správu o objave až po rokoch.

Pripustime, zúrila vojna, pre Nemcov sa už nevyvíjala najlepšie, odborné časopisy nejstvovali, publikácia možnosť bola obmedzená, preskúmanie nálezu si vyžaduje čas, a ten vojnovej udalosti Zotzovi nedozíčili a navyše išlo o nepatrne zlomky, ktoré by menej pozorný bádateľ asi vôbec nenašiel...

Moravianska Venuša so zvýraznenými ženskými znakmi

Až po vojne profesor Lothar F. Zott vydal v západnom Nemecku knihu a v nej veľmi stručne spomenul dve Venuše — z Moravian nad Váhom-Podkovíce a z Lopaty. Túto krátku správu si všimol slovenský archeológ dr. Juraj Bárta, CSc, a profesorovi L.F. Zottovi napísal list. Odpoved' však nedostal.

Dr. Bárta sa však nedal odradiť. Uvažoval o tom, ako získať informácie o dvoch prastarých slovenských Venušiach, ako aj o tom, ako tieto veľmi vzácné pamiatky dostaiť späť na Slovensko.

Nečakane mu pomohol pražský antropológ dr. Emanuel Vlček, ktorý bol na študijnnej ceste vo Francúzsku a v parížskom Múzeu človeka (Musée de l'Homme) videl medzi originálnimi a odliatkami mnohých euroázijských Venuší aj exponát s textom VENUS DE MORAVANY...

Ci to bol originál alebo odliatok, to dr. Vlček nevedel. Neskôr poľský archeológ dr. Janusz Kozłowski zistil, že v múzeu vystavujú odliatok. Kde je však originál? Kto ho má? Kto vyhotobil odliatok? Na tieto otázky sa žiadala odpoved'.

To znamenalo výcestovať do Paríža a robiť detektívku. Pomohla náhoda. V lete 1965 cestovala do Paríža na študijný pobyt manželka dr. Bárta, odborná asistentka na Katedre jazykov VŠP v Nitre.

Manželovi doniesla fotografie moravianskej Venuše a dôležitú informáciu riaditeľa Múzeu človeka, že naopak ide o slovenskej Moravane a že Venušu poslal do Paríža roku 1953 na expertízu vtedajšiemu riaditeľovi profesorovi Henrimu Breuilovi, nemecký archeológ profesor Lothar Zott! Správa dr. Bárta, pochopiteľne, vzrušila a potešila. Súčasne si uvedomil, že Slováci majú a zároveň nemajú vzácnú Venušu.

Ked' sa roku 1953 dostala Venuša z Moravian do rúk profesora H. Breuila, riaditeľa Musée de l'Homme, ani trochu nezapočalo o jej pravosti. Bola vyhotovená z mamutieho kla a aj umeleckým charakterom stvárenia bola blízka podobným nálezom z východnej Európy. A tak dal vyrobil jej odliatok, ktorý zaradil medzi ostatné kolekcie ženských plastík v Musée de l'Homme. Ked' roku 1961 dr. H. Breuil zomrel, profesor L. Zott, vtedy vedúci katedry archeológie na univerzite v Erlangene, požadal o vrátenie originálu sošky. Aj po Breuilevom uistení o jej pravosti ešte otákal s verejným vedeckým priznaním je existencie hoci pôvodný vlastník sošky B. Germann už zomrel.

Roku 1966 sa konal v Prahe VII. celosvetový kongres archeológov. Na ňom sa zúčastnil aj profesor Zott so svojou zástupkynou dr. Giselou Freundovou, ktorá v čase vojny bola jeho asistentkou pri výkopoch v Moravanoch nad Váhom. Dr. Bárta pozval obidvoch na Slovensko. Po štvrtstoročí teda obidvaja archeológovia opäť navštívili Moravany nad Váhom.

Hosťovanie nemeckých bádateľov na Slovensku sa skončilo v Nitre u dr. Bárta. Profesor Zott konštatoval, že archeologický výskum o staršej dobe kamennej na Slovensku významne pokročil a vtedy sa ho dr. Bárta opýtal, kde sa náhľadzovať moravianska Venuša, ktoréj existenciu spomenul vo svojej knihe. Po chvíliku rozpákov profesor Zott povedal, že o soške nič nevie, lebo vraj všetky nálezy z moravianskych výskumov zanechal v hravici postupujúceho frontu v apríli 1945 v Archeologickej seminári nemeckej univerzity v Prahe. Veľa takého materiálu sa skutočne roku 1948 vrátilo do vtedajšieho Státnego archeologickeho ústavu v Martine. Profesorka G. Freundová hned zaviedla reč na ďalšiu, väčšiu a hrubšie modelovanú Venušu z Moravian-Lopaty, vyrobenú takisto z mamutieho kla, no čiastočne poškodenú, takže musela byť zakonzervovaná v sadrovom lôžku. Obaja hovorili len o tejto soške a o moravianskej Venuši, ktorej kópia bola v Paríži, mlčali.

Vtedy dr. Bárta požadal manželku, aby priniesla správu zo svojej študijnej cesty v Paríži. Keď ukázala tri fotografie s pečiatkou Photothéque MUSÉE DE L'HOMME, Palais de Chaillot, Paris a zopakovala, čo jej povedal nový riaditeľ Múzea človeka v Paríži, že sošku po smrti profesora Breuila museli vrátiť majiteľovi do Erlangenu, profesor Zott nemal iné východisko, len priznať vlastníctvo sošky. Potom so slzami v očiach poklepal dr. Bárta po pleci a povedal:

— Pán kolega, moravianska Venuša vznikla na Slovensku a tam sa aj vráti...

A slovo dodržal. Po návrate do Erlangenu dal vyhotoviť ďalšie expertízy o pravosti sošky, medzi inými aj posudok továrnika na biliardové gule a kostene výrobky, či sa dá z fosilnej mamutoviny, ktorá sa na vzduchu bez konzervovania rozpadá na letokruhové triesky, vyhotoviť akákoľvek plastika. Vyschnutý mamutí kel bez pôvodnej miazgy sa dnes nedá spracovať, čo takisto svedčí o pravosti moravianskej sošky. Žiaľ, profesor Zott po odbornom vyhodnotení moravianskej plastiky vo februári nasledujúceho roku zomrel na mozgovú mftvici...

16. mája 1967 zastal na nádvori Nitrianskeho hradu autobus so západnonemeckými odborníkmi a amatérmi skúmajúcimi problematiku paleolitu, ktorí sú zdržaní v Hugo Obermeier-Gesellschaft. Medzi nimi bola aj profesorka dr. G. Freundová, ktorá riaditeľovi Archeologickej ústavu odovzdala originál najstaršieho výtvarného prejavu slovenského praveku — moraviansku Venušu...

Žiaľ, druhé Venuše z Moravian-Lopaty, ktorú profesor Zott takisto spomenul vo svojej knihe, a ktorú sám vykopal roku 1943, zataial niet.

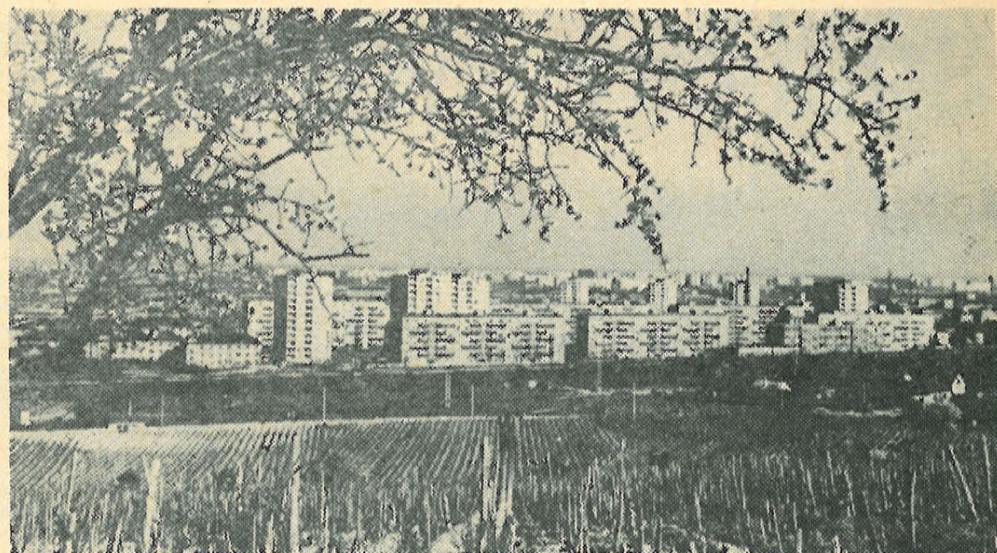
PhDr. MILAN VÁROS

První světová válka se chýlila ke konci. Historický vývoj spěl nevyhnutele k porážce rakousko-uherské monarchie a ke vzniku samostatných států.

Když se dne 28. října 1918 na pražských vývěskách objevila zpráva o kapitulaci Rakousko-Uherska a pražský lid vyšel do ulic, provolávaje slávu československé republike, ujal se Národní výbor, organizace českých stran založená v Praze v roce 1916, iniciativy. Navečer 28. října přijalo jeho plenární zasedání první zákon československého státu a byl přeměněn v Prozatímní národní shromáždění. Všude na území státu se utvořily národní výbory ze zástupců všech politických stran a převzaly politickou moc.

30. října 1918 se v Martině sešlo shromáždění, které svolala Slovenská národní rada. Shromáždění schválilo Deklaraci slovenského národa. Martinšká deklarace vyhlašovala úplný rozchod Slovenska s Uherskem a vyjadřovala vůli slovenského národa po sjednocení s českým národem ve spojeném státě.

Skončila válečná vřava a útrapy a před obyvateli českých a slovenských zemí se otevíraly perspektivy hospodářského, sociálního a kulturního vývoje, které však první republika nespnila. Uskutečnily se teprve po druhé světové válce, kdy Československo vstoupilo na cestu socialistického rozvoje.

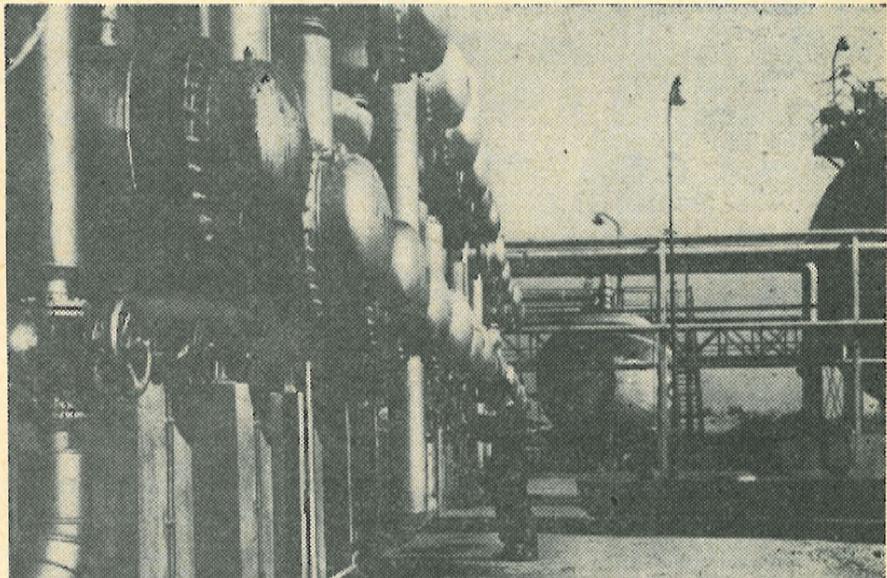
Rozvíjí se bytová výstavba. Jen za posledních 15 let bylo v ČSSR postaveno 1 750 000 bytů, ve kterých bydlí zhruba třetina obyvatel. Na snímku pohled na jedno z nových sídlišť v Bratislavě.

Na cestě proměn

Socialistický stát věnuje velkou péči kulturním památkám. Na snímku záběr z představení Smetanovy Prodané nevěsty na scéně Národního divadla v Praze, které bylo nedávno restaurováno.

Sociální péče v Československu je na vysoké úrovni. Zvláštní pozornost je věnována matkám a dětem. V mateřské škole ve Velichově je o děti dobře postaráno.

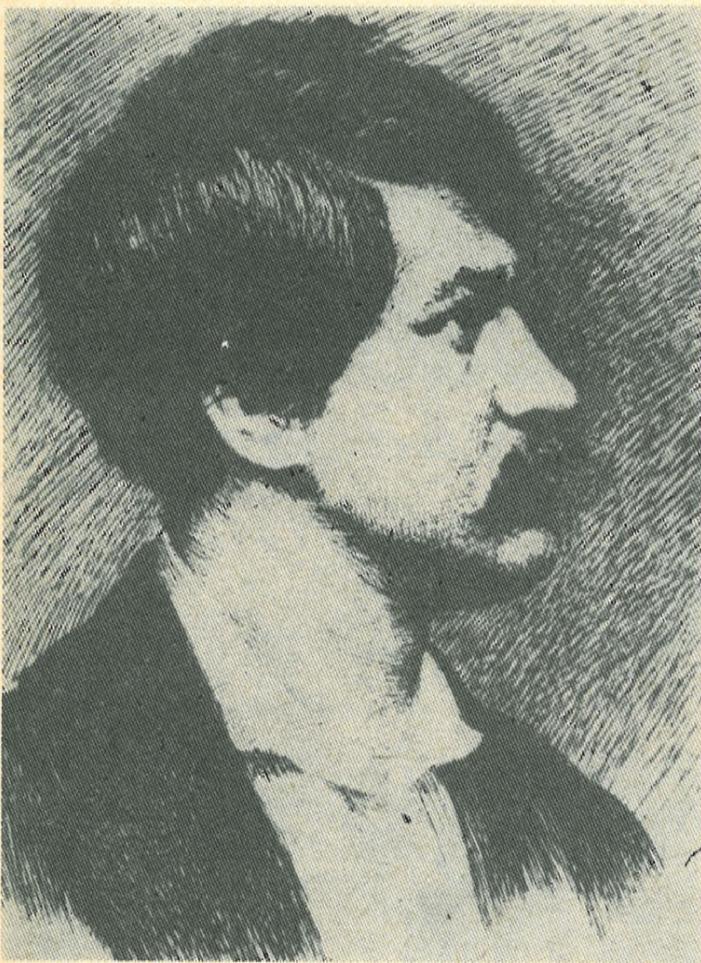

Bratislavský Slovnaft je navštívenkou moderního československého průmyslu.

Chmel je základní surovinou pro výrobu piva, které je nejen oblíbeným nápojem, ale i světově proslulým československým vývozním zbožím. Na snímku studentská brigáda sbírá chmel na Rakovnicku.

Statečný syn českého národa

TYROLSKÉ ELEGIE

(FRAGMENTY)

Svíj měsíčku polehoučku
skrz ten hustý mrak,
jakpak se ti Brixen líbí?
Neškared' se tak!

Nepospíchej, pozastav se,
nechoď ještě spat:
abych s tebou jen chvilinku mohl
diškurýrovat.

Nejsem zdejší, můj měsíčku,
tot znás podle křiku;
neutíkej, nejsem treu und bieder,
jsem tu jen ve cviku.

Jsem já z kraje muzikantů,
na pozoun jsem hrál,
a ten pořád ty vídeňské pány
ze sna burcoval.

By se po svých těžkých pracech
hodně vyspalí,
jednou v noci kočár policajtů
pro mne poslali.

Dvě hodiny po půlnoci —
když na třetí šlo,
už mi dával žandarm u postele
štastné dobrýtro. (...)

Což je dělat? Ze pak musím
hhlopý zvyk ten mít,
že nemohu žandarmům s flintami
pranic odepřít! (...)

Trubka břeští, kola hrčí,
jedem k Jihlavě,
vzadu, abysme nic neztratili,
klušou žandarmi.

Ten borovský kostelíček
stojí na vršku,
skrze lesy smutně na mne hleděl:
„Jsi to, můj hošku?

Pode mnou jest tvá kolibka,
já tě viděl kritit,
starému vikáři ministrovat,
pilně se učit. (...)

Vidíš, jak ty roky plynou,
znám tě třicet let;
ale chlapče, jaké to obludy
vidím s tebou jet?" (...)

Kočár prašti a koně ve větru,
již je d'ábel horempádem nese,
a postilon někde tam za kopcem,
do dýmky si křeše.

Och, to byla pro mne chutná chvilka!
Neboť neznám žádnou větší slast
nežli vidět slavnou policii
ouzkostí se trást! (...)

Ach, ty světě, obrácený světe!
Vzhůru nohama ve škarpe leží stráž,
ale s panem delikventem samým
kluše ekipáz!

Ach, ty vládo, převrácená vládo!
Národy na šnůrce vodit chceš,

ale čtyřmi koňmi na opratích
vládnout nemůžeš!

Bez kočího, bez oprati, potmě,
u silnice propast místo škarpy,
tak jsem evál sám a sám v kočáře
jako vítr z Alpy.

Svěřti svůj osud také jednou
koňům splašeným se já mám bát,
občan rakouský? Což se mi může
horšího již stát?

Tak jsem s chladnou rezignací v hlavě,
v hubě ale vřelou cigáru,
čerstvěj než car ruský přijel k počtu
v dobrém rozmaru.

Tak jsem zatím — mustr delikventů! —
bez ochrany povečeřel hezky,
než za mnou stráž s odřenými nosy
přikulhalala pěšky. (...)

Přijeli jsme do Brixenu
beze vši turbaci,
krajská vlády dala Dederovi
na mne kvitanci.

Místo mne ten kus papíru
vrátili do Čech,
mne zde černý dvojhlavý orel
drží v klepetech.

Krajskou vládu, podkrajského,
žandarmerii,
ty mi dali za anděle strážce
v té Sibiři.

**JÁN
KOSTRA**
NÁRODNÝ UMELEC

Jeseň

Ako je dobre na svete,
v jeseni človek pozná,
ked' fažká strapec hrozna
a iné plody dozreté.

Ako je hrozne na svete,
aká je jesen hrozná,
ked' pravda neľútostná
jej märne plevy rozmetie!

Jak sladli dary jesene
v náručí ženy nesené!
I chleby čerstvo pečené
i víno v poháriku ...
Nuž, odváž na jazyku
i trpkéj pravdy korenie.

Narodil sa 4. decembra 1910 v Štiavničke. Študoval v Prahe kreslenie a architektúru. Pôsobil v Slovenskom rozhlaše v Prešove (1939—42) a v Bratislave (od r. 1942), kde pokračoval v redaktorskej činnosti aj po oslobodení. V r. 1952—53 bol šéfredaktorom Kultúrneho života a úradujúcim podpredsedom Zväzu slovenských spisovateľov. R. 1954 mu udeliili štátnu cenu K. Gottwaldova. Od r. 1956 sa venoval výlučne literárnej činnosti. Zomrel 5. novembra 1975 v Bratislave.

Vydať viaceré básnické zbierky o. i. Hniezda (1937), Ozubený čas (1940), Ave Eva (1943), Presila smútku (1946), Javorový list (1953), Šípky a slnečnice (1958). Len raz (1968), Prvá a posledné (1977).

Kostrovo literárnu činnosť dopĺňa poézia pre deti a preklady klasických diel svetovej poézie.

**STANISLAV
KOSTKA
NEUMAN**

Moje vlastenectví

Jsem Čech! Toť samozrejmost pouze,
nikoli zásluha, nikoli ctnost,
tu radost myсли, tu srdce nouze,
leč v radosti, v žalu nezbytnost.

Čím pěnici houští s trním i květem,
čím pstruhu potok a včele plást,
čím lodi přistav po toulkách světem,
tím vlast mně, moje vlast.

Mysl mi vede, že myslí a doufá
mužně a svobodně;
v mé krvi, v mých nervech je tím,
co si troufá
cítit mezinárodně.

A bez dušování já, občan světský,
jsa sobě věren jí nejvíc jsem dal.
Jsem nejryzeji vlastenecký,
když dílo své dobře jsem udělal.

SLOVNÍK ŽIVOTA (140)

Rozlišuj pri písaní: bez ruky (bez pravej ruky), bezruký (invalid), do konca (do konca prednášky), dokonca aj on tam bol, po hostine (po damácej hostine), pohostinne vystupovať, po obedie (po sýtom obede), poobede (popoludní), za menom (za rodým menom), zámenom (7. pád od zámeno), na silu (je pyšný na svoju silu), nasilu šiel k lekárovi.

SÚ: súčet (sú+čet), súčasť (sú+časť)

Z-U: zúčtovať (z+účtovať), zúčastniť sa (z+účastniť sa).

POESKY

malpozwierz
maly
od malego
malz
malzeński
stan malzeński
malzeństwo
malżonek
malżonkowie
małżonka
małżowina
małżowina
uszna
mama
mamić
maminsynek
mamka
mamona

SLOVENSKY

polopica
malý
od malička
lastúrnik
manželský
stav manželský
manželstvo;
manželia
manžel
manželia
manželka
mušľa
ušná
mušľa
mama
vábit
mamičkár,
rozmažnanec
dojka
mamon

ČESKÝ

poloopice
malý
od malíčka
mlž
manželský
stav manželský
manželství;
manželé
manžel
manželé
manželka, chot
lastura
ušní
boltec
máma
vábit
mazánek
kojná
mamon

mamrotač
mamusia
manatki
spakovač
swe manatki
manczester
mandaryn
mandarynka
mandat

mandolína
mandołariunsz
manekin
manewr
manež
mangan
mania
mania
przesładowcza
manzelé
manzel
manzelé
manzelka, chot
lastura
ušní
boltec
máma
vábit
mazánek
kojná
mamon

hundráť,
šomrat
mamička
mamut
haraburdie
zbalit svojich
seden slivák
manchester
mandarin
mandarinka
mandát;

peňažný trest
mandolina
mandatár
manekýn
manéver
jazdiareň
mangán
vášeň, mánia

mumiáta,
bručet
maminka
mamut
haraburdi
sebrat svá
fidlátka
manšestr
mandarin
mandarinka
mandát;

pokuta
mandolina
mandatár
manekýn
manévr
manéž
mangan
mánie, šílenství

stihomam
maniacký
maniak
manikúra
maniera
čutora
správať sa
neprirodzene
spoločenské
správanie
manifest
manifestácia

Nadovšetko práca

O Durštine, jeho obyvateľoch, ako aj o činnosti miestnej skupiny sme v poslednom čase písali málo. Predstavujeme jedného z tých, ktorý patrí k popredným našim krajanom. Je to krajan ALOJZ KUBUŠEK z Durština.

Alojz Kubušek z radosťou spomína vznik a prvé roky činnosti Spolku v svojej dedinke, aj keď v porovnaní s inými obcami na Spiši, miestna skupina bola najmenšia a činnosť slabá. Napriek tomu sa na dedine stále niečo diaľo. Prvé zakladateľské kroky robili, žiaľ, už nežijúci aktívni a obetaví krajania: Valent Zigmund, Jakub Kubušek, Ján Pavlik a Pavol Horník, ktorý bol prvým predsedom MS. V päťdesiatych rokoch sa v základnej škole vyučovalo v materinskej reči. Učili učitelia, súrodenci Krišákovci z Lubice zo Slovenska. Ochotne sa zapájali do práce v miestnej skupine. Mysleli taktiež o založení divadelného krúžku, lenže nebolo ochotníkov.

— Zo začiatku naša miesta skupina — hovorí Alojz Kubušek, mala 23 členov, no dnes má len vyše desať. Kedysi sme premietali slovenské filmy, na ktoré chodili dospelí a deti. Teraz je aj s premietaním fažko, pretože nie je záujem a ľudia sa vyhovárajú na to, že deti vraj slovenčine nerozumejú a starší nemajú na to čas. Slovenčina sa v škole nevyučuje už dvadsať rokov. Keď začal vychádzat Život, čítali ho skoro v každom dome. V posledných rokoch mám problém s predplatným. A tak sa stalo, že do Durština Život nepriichádza, okrem 5 výtlačkov, ktoré vždy zabezpečuje UV pre klubovňu. Funkcia predsedu plním od roku 1971. U nás boli kultúrne a organizačné fažnosti od začiatku. Neľahko sa predseduje v takej miestnej skupine, v ktorej sa nikto nechce zapájať do akejkoľvek činnosti. Sám predseda toho veľa neurobí.

Krajan Alojz Kubušek je ročníkom a hospodári na viac ako 3 ha gazdovstve spolu s manželkou Helenou. Život Aloja Kubuška je poznačený tvrdou mozoľnou pracou.

Takto hovorí sám o svojom detstve a mladosti.

— Narodil som sa v roku 1925 v Durštine. Bol som najmladší zo siedmich súrodencov. Otec nám zomrel, keď som mal tri a pol roka. Žili sme veľmi skromne, lebo z malého gazdovstva nám na všetko nestačilo. Od najmladších rokov ma hiali do roboty, lebo platilo také staré príslovie — kto nepracuje nech neje. Poľskú ľudovú školu som skončil pred vypuknutím II. svetovej vojny. Počas

vojny som chodil cez dve zimy do Hospodárskej školy vo Vyšných Lapšoch. Keď som ukončil pätnásť rokov, začal som pracovať na hospodárstve tety, staršej otcovej sestry, ktorá bola samotná. Všetka zodpovednosť spadla na mňa. Po jej smrti som sa vrátil opäť domov, kde som zotrval len krátke čas. Tu gazdoval starší brat. V roku 1947 som sa oženil. Manželka dostala svoju čiastku zeme, ja svoju a dokopy sme mali 3,5 ha. Späť súčiatku sme bývali v starých budovách po tebe. Obytný dom, ako aj hospodárske budovy si vyžadovali generálnu opravu. Keďže z gazdovstva sme na opravy nemali peniaze, bol som nútene ísiť do práce. Aj rodina nám pribudla, v r. 1948 sa narodila dcéra a o štyri roky syn. Musel som rozmyšľať tak, aby som staval čo najlacnejšie. V roku 1955 sme začali stavať maštaľ. Najprv som nazýval kameň, štrk a piesok, lebo za to som nemusel platiť.

Keď sme skončili budovu maštaľe, zase som pár rokov chystal materiál na opravu obytného domu. Oprava domu trvala celý rok. V skutočnosti to bola stavba od základov. Keď sme dokončili steny a strechu, len potom sme pováľali starý dom. Väčšinu robôt som robil spolu s manželkou a trochu nám pomáhalo deti. Môžem povedať, že tie stavby mi zobražovali zdravie, veď som nedojedol, nedospal a pracoval aj za dvoch.

Krajania Helena a Alojz Kubuškovi vychovali tri deti, ktoré si už pozakladali vlastné rodiny a osamostatnili sa. Majú osem vnukov. Naďalej spolu pracujú na svojom gazdovstve.

Obaja sú členmi Spoločnosti od jej vzniku. Obaja sú tiež propagátormi časopisu Život. Nejaký čas bol krajan Kubušek dopisovačom a súčasne je členom Obvodného výboru na Spiši.

Zivotopis krajana Aloja Kubuška je predovšetkým poznačený mozoľnou pracou, lebo tá riadila aj jeho život. Keď sa v nom málo hovorí o spoločenskej činnosti, tak nie zo zlej vôle a nezáujmu, ale kvôli tamozším nepriaznivým podmienkam. O človeku však svedčí jeho práca, ktorá pre Aloja Kubuška bola zvlášť dôležitá.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Jedno hladké, druhé obrátené, jedno...

Súťažia celé obce

Leto bolo vhodným obdobím na organizovanie kultúrnych a folklórnych súťaží a festivalov. V túto letnú sezónu sa v Podsrni konal II. turnaj Sviatku oravského dielu, ktorého organizátorom bolo Gminné kultúrne stredisko v Rabe Wyżnej. V turnaji medzi sebou súťažili dve oravské obce — Podsrnia a Bukowina. II. ročníka Sviatku oravského dielu sa žiaľ, nezúčastnil Harkabuz.

Podsrnie bolo na toto podujatie veľmi dobre pripravené. Súťaž sa odohrávala na voľnom priestore za školou za dobrého počasia. Zišlo sa na nej veľa dospelých a detí, ktorí smelo povzbudzovali súťažiacich. Organizátori pripravili pre obecenstvo milé prekvapenia, lotériu, v ktorej za 100 zł mohli vystrihnúť ceruzky až po televízor. Deti si zasa obľúbili stánok s cukrovou vatou.

Turnaj obcí z oravského dielu otvoril svojim prvým vystúpením folklórny súbor Vrchovania, ktorý pracuje pri MS KSSČaS v Podsrni. A tým začalo ozajstné súťaženie v 14 disciplínach, v ktorých si svoje schopnosti, um, vtip, zručnosť, rýchlosť a silu mohli overiť ženy, deti a muži. Ženy súťažili v pletení, pradení vlny na kolovrátku, hádzaní valčekom do mužskej atrapy a v príprave a podaní „moskola“ (posúchov). V jednej lepšia bola Bukovčanka a v druhej zasa gazdinka z Podsrnia. Najviac smiechu bolo pri súťaži mýtenia masla v drevených maselniciach, ktorej víťazom bol muž z Bukowiny. V preťahovaní lana, v lámaní ruky a zdvíhaní závažia boli silnejší muži v Podsrni, ale na 9 m žrd' sa najlepšie vyšplhal Bukovčan.

Deti súťažili v kreslení, spievani a v behu na 500 m. Medzi jednotlivými disciplinami vystupovali s oravskými pesničkami a tancami Vrchovania, vystrihávali tiež modernú skupinu z Raby Wyżnej. S pohostinským vystúpením sa predstavil detský súbor Herodky z Veľkej Lipnice — Privarovky, ktorý ukázal obecenstvu dávne hry a tance pred vyučovaním a po vyučovaní v škole.

Ešte na rozbehu

Stále častejšie sa do popredia v našom krajanskom hnutí dostávajú mladší krajania. Je to zákonitý a prirodzený jav, veď starší, zanietení aktivisti odchádzajú. V dnešnom príspevku by som chcel predstaviť krajana ANTONA CAPIAKA z Chyžného, ktorý sice už nie je najmladší, veď má 53 rokov, ale v krajanskej práci je predsa začiatočníkom. Život má veľmi jednoduchý, pokiaľ jednoduchým možno nazvať život človeka, ktorý ho zviaza s tvrdou prácou na poli. Zaujmejšie hadám budú jeho vyznania a postrehy zo života krajanskej obce. Odovzdajme mu slovo.

Dnes je veľa takých ľudí, ktorí nevedia, aké sú národnosti, alebo lepšie povedané, nechcú viedieť, tobôž sa priznať, že sú Slováci, pre rôzne príčiny. Najčastejšie to však argumentujú tým, že nechcú mať s tým starosti a problém.

Ja som sa narodil 13. novembra 1933 v slovenskej rodine Floriána a Márie Capiakovcov. Môj otec mi vždy prizvukoval svoj slovenský pôvod a to, že naše korene siahajú na Slovensko. Mamka ma od malička učila slovenské modlitby. Mal som jedného súrodencu, brata Aloja, ktorý študoval na Slovensku a tam aj zostal. Keď starší brat odišiel do školy, bolo zákonité, že ja, mladší, zostanem pri rodičoch na gazdovstve. Môj život sa nelišil od života mojich rovesníkov v našej obci. Samozrejme prvoradá bola práca na gazdovstve, výpomoc rodičom a až potom mohol prísť čas na zábavu a hru. Do slovenskej školy som chodil 4 a pol roka. Osmu triedu som si spravil až neskôr, externe, ako dospelý človek.

U nás sa nežilo tak biedne, ako sa počuje z rozprávania starých ľudí. Veď rodičia mali skoro 10 ha gazdovstva a hoci u nás nie je najlepšia pôda, predsa sa dalo z toho obstatne vyžiť.

Cas však ubiehal a ani som sa nenazdral, keď ma v r. 1953 povolali na dvojročnú vojenskú službu k ženistom do Torunu. V ro-

ku 1961 som sa oženil s Annou Joniakovou. Väčšinu času mi pohľdla práca na gazdovstve, zvyšok som nechal pre rodinu, ktorá sa čoskoro rozrástla. Máme šest detí. Najstarší Stanislav študuje na teologickej fakulte v Krakove, dcéra Anna študuje slovenčinu-ruštinu na filozofickej fakulte v Bratislave, dcéra Mária je študentkou 4. ročníka jablonského lycea, syn Ján sa učí za stolára v Kalvarej, a najmladšie dcéry Margita a Helena sú ešte žiačkami základnej školy. Koľko detí — toľko záujmov. Všetky deti sa v základnej škole učili slovenčinu a nemusel som ich k tomu ani nabádať, sami sa chceli učiť. Lebo sa neučia pre nikoho, iba pre seba. Veď moja mama, dnes už osmdesiat-päťročná, vie nielen po slovensky, poľsky, ale aj po maďarsky a nikdy jej to neuškodilo.

Snažím sa predovšetkým dobre gazzdovať a plniť svoje povinnosti a hám sa mi to aj dari. Na spoločenskú prácu som doteraz nenachádzal čas. Len raz som kandidoval za člena národného výboru.

Clenom Spoločnosti som od r. 1957. Do krajanského kultúrneho diania som zasiahol koncom šesdesiatych rokov, keď obvodným kultúrnym inštruktorm na Orave bol kr. J. Omylak, ktorý u nás začal nacvičovať hudobnú kapelu. Ja som sa učil hrať na trúbke. Netrvalo to však dlho, inštruktor odišiel a hudobná skupina sa rozpadla. Až počas posledných volieb ma krajania zvolili za podpredsedu a zároveň za delegáta na 7. zjazd Spoločnosti, ktorý bol pre mňa ohromným zážitkom. Už samo stretnutie s toľkým počtom ľudí, ktorí rovnako zmýšľajú, hoci sú z rôznych obcí, a pritom tvoria jedinú krajanskú rodinu, bolo pre mňa ohromné. Páčila sa mi tiež diskusia, ktorej viedla starších sa zúčastňovali aj mladí krajania, čo znamená, že máme budúcnosť.

Ziaľ, my sme sa nemali čím pochváliť, lebo aj keď s rozhorečením, musíme priznať, že u nás nie je skoro žiadnej činnosti. Keď ma zvolili za podpredsedu, tak som si povedal, že v prvom rade rozšírime členskú zá-

kladnu. Aj sme niekoľko mladých prijali. Veď máme ešte nejaké hudobné nástroje, bolo by treba založiť aspoň hudobnú skupinu. Nemáme však skutočného organizátora, človeka, ktorý by niečo vedel vytvoriť a pritiahnuť mládež, ktorá sa rozechádza po svete. Zišiel by sa tiež inštruktor, ktorý by naučil hrať niekoľkých mladých, a tým by sa vytvoril základ pre súbor. Veď u nás je dievčenská spevácka skupina, v ktorej vystupuje aj moja dcéra. Tieto dievčatá vedia po slovensky a často aj v autobuse, cestou na vystúpenie, spievajú slovenské pesničky.

Slovenčinu v základnej škole sa učia iba deti z dolného konca. Musíme povzbudiť krajanov na hornom konci, aby aj oni posielali svoje ratolesti na vyučovanie slovenčiny.

Teší ma však skutočnosť, že naši ľudia si ochotne predplácajú život, radi ho čítajú, že si ho obľubili a stotožňujú sa s ním. Keď však budeme chcieť rozhýbať kultúrnú činnosť v našej miestnej skupine, čaká nás veľa práce...

Ako viďeť, krajan Anton Capiak má viac úloh pred ako za sebou. Ich splnenie však nezávisí len od neho. Potrebný je angažovaný postoj a predovšetkým práca celej krajanskej obce. Jednako svedectvo o človeku, kolektíve, spoločnosti a v tomto prípade spoločnosti Slovákov, dáva statočná práca a dobré snahy.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Podsŕnie vo všetkých disciplinách získalo 53 bodov a Bukovina 41 bodov, za čo dostali peňažnú odmenu od organizátorov. Pod sŕnie 60 tisíc zl a Bukovina 40 tisíc zl.

Toto podujatie si naozaj získalo starších, ako aj mladších, pretože o takúto formu súťaže majú všetci veľký záujem. Predsa o víťazstvo bojujú nielen pretekári, ale aj široká verejnosc, celé obce.

Text a snímky:
ANNA KRISTOFÉKOVÁ

Najväčšou pochutkou pre deti bola cukrová vata

Turnaj sledovalo veľa divákov

Usídlování ve Slezsku do počátku 20. století

(I)

V roce 1526 se Čechy jako součást habsburského dědictví staly znovu součástí císařství. Vídeňská vláda bezprostředně zasahovala do českých záležitostí, posílala do Čech své úředníky. Německá šlechta vykupovala české země a jezuité se všemi způsoby snášeli obnovit katolicismus. Nejvíce byly pronásledovány bratrské obce. Přinášené zákony nakonec donutily bratry k opuštění vlasti. Většinou odcházeli do Polska a Pruska. První skupina bratrů přišla do Poznaně 24. června 1548. Jedním z nejdůležitějších bratrských středisek ve Velkopolsku se stalo město Ostroróg.

K druhé vlně emigrace českých bratrů do Polska došlo po bitvě na Bílé hoře. Vítězství Habsburků a protireformace znemožnily českým protestantům další pobyt ve vlasti. Přičinou hromadné emigrace byl mimo jiné císařský rozkaz z 13. června 1627, nakazující všem nekatolíkům návrat ke katolické církvi nebo opuštění českých zemí. Většina z nich přicházela nadále do Velkopolska, kde už byly obce Jednoty bratrské z první emigrace (Ostroróg, Skoki, Kobylín). V té době vznikly nové obce v Elblagu, Toruni a Brzegu. Nejpočetnější skupina emigrantů, asi tisíc osob, se usadila v Lešně.

Třetí vlna příchodu českých osídlenců do Slezska souvisela s kolonizační politikou Pruska v polovině 18. století.

V roce 1740 armáda Fridricha II. vstoupila do Slezska, které dobyla během dvouletých bojů. Rakousko se však se ztrátou Slezska nechtělo smírit. Koncem roku 1744 rakouská vojska vtrhla do Slezska a přinutila pruskou armádu k opuštění jižní části území. Rovněž druhá slezská válka (1744–1745) přes uzavření míru v Drážďanech, jímž byly Prusku přiznány dobyté terény, nerozhodla na dlouho o osudech Slezska. V roce 1756 vypukla třetí, tentokrát sedmiletá válka, zakončená mírem v roce 1763. Celé Slezsko (kromě Těšínska) připadlo na základě mírové smlouvy Prusku. Ve Slezsku zůstaly trosky ještě z třicetileté války a nová spáleniště. V posledních válkách do roku 1763 bylo na venkově spáleno nebo zničeno 3323 domů, 2225 stodol, 3495 stájí a chlévů a ve městech 2917 domů, 399 stodol a 1380 stájí a chlévů. Největší škody způsobila třetí, sedmiletá válka. Po obsazení Slezska Pruskem katolická polská šlechta prodávala svůj majetek, většina opustila Slezsko, ostatní se poněmčili. Daleko silněji si svou národnost udržely nižší vrstvy.

Války vylidnily slezská města a vesnice. Z prvního sčítání lidu, provedeného na rozkaz Fridricha II., vyplývá, že Slezsko mělo 1 138 000 obyvatel. O osm let později, v roce 1756, jich bylo 1 162 000. Po sedmileté válce, která přinesla zkázu a nemoci (jen v roce 1758 zemřelo asi 85 tisíc) se počet obyvatel snížil o 115 000.

Za této situace se pruský král rozhodl osídlit Slezsko novými lidmi, především Čechy. Viděl v tom možnost rozvoje slezského hospodářství, hlavně zemědělství. Jak sám tvrdil, chtěl získat lidi pracovité, svědomitě a poslušné. Proto po definitivním získání Slezska v roce 1764 žádal, aby šlechta a církev osídlovaly země vylidněné od roku 1740.

Problémy osídlení těsně souvisely s hospodářským oživením, jehož stoupenec byl Fridrich II. Bylo odhadnuto, že pouze ze zemědělství by se ve Slezsku mohlo užít ještě 100 tisíc osob. V Ratibořském a Opolském knížectví byla možnost osít nejméně 12 000 korut úhorů. V této situaci imigranti využívali všech práv vyplývajících z osídlení. Vytvořili vlastní samosprávu, jejíž nařízení byla vseměsodržována. Mimo jiné měli právo přijímat krajaný nebo jiné lidé vyhnané z vlasti za náboženské přesvědčení.

Fridrich II. soudil, že do Slezska přijdou hlavně luteráni. Ve skutečnosti byla většina emigrantů evangelicko-augsburského nebo evangelicko-reformovaného vyznání. Fridrich II. chtěl, aby kolonisté byli rovněž ve věcech vyznání závislí na něm a ne na církevní moci mimo hranice jeho království. Již v roce 1741 vydal nařízení, podle něhož měly být protestantské rodiny v Čechách nakládány k tomu, aby se přestěhovaly do Slezska. Záleželo mu na českých osidlenících, většinou podnikavých a pracovitých. Kromě toho přistěhovalé evangelické obyvatelstvo narušovalo katolickou jednotu místního obyvatelstva a silněji pojilo Slezsko s Pruskem.

Později Fridrich II. usídlil ve Slezsku 62 tisíc nových německých kolonistů, hlavně na pravém břehu Odry podél polské hranice. Prostřednictvím školy, kostelů, vojska a továren vnucoval cizí jazyk a zvyky obyvatelstvu, které bylo převážně polské. Ještě v roce 1740 bylo okolo Wroclawi polské. V Dolním Slezsku bylo mnoho duchovních, kteří neuměli německy. Podobně Horní Slezsko bylo z 90 procent polské a kněží ani učitelé nemluvili německy.

V roce 1786 smrt Fridricha II. přerušila kolonizaci. Státní kolonizaci se později živě zabýval Fridrich Vilém (1787–1840), nebyla však tak hromadná, protože nebyly přijímáni lidé, kteří neměli prostředky na založení hospodářství. Byla to kolonizace velmi nákladná; na osídlení jedné rodiny bylo vynaloženo až tisíc tolarů.

Díky kolonizaci ve Slezsku v letech 1741–1805 vzniklo asi 400 nových malých venkovských osad; přistěhovalo se více než deset tisíc českých osídlenců. Nejčetnější kolonie vznikly ve slezských lesích, kde bylo do roku 1787 vytvořeno 159 osad, z toho 44 v okrese Opole. Ve městech se usadila jen malá skupina Čechů. Větší počet jich byl pouze v Nowé Soli, kde se usadila bratrská obec. Jiná skupina Čechů žila v Ziębicích. Založili také Husinec na předměstí Strzelina. Další etapou putování osadníků z Husince byl Velký Tábor v okrese Syców, Grodziec na Opolsku a jiné kolonie ve Slezsku. Značný příliv osadníků do nových kolonií způsobil, že lidé hledali nová místa na založení dalších osad. Kromě kolonistů z Husince a Velkého Tábora přicházeli většinou přímo z Čech nebo z Pruska. Za Fridricha II. vznikly ve Slezsku tyto české kolonie: Ziębice (117 osob), Husinec (760), Tarnowskie Góry (129), Gosczyce (202), Zagwiździe (120), Grodziec (500), Myślinia (60), Friedrichsgrund (70), Poděbrady (359), Velký Tábor (290), Malý Tábor (71), Čermín (300) a Mosov (100).

K tomu je nutno připočít Čechy žijící ve Slezsku již v 16. a 17. století. V roce 1756 bydlelo v okrese Hlubčice 7294 Čechů, ještě více v sousedním okrese Ratiboř. Značný počet Čechů žil v okrese Kladsko; pouze v tzv. „Českém koutku“ u Kudowy Jich bylo v 18. století přes pět tisíc. V roce 1787 žilo ve Slezsku celkem 32 000 Čechů, tj. 1,9 proc. obyvatelstva.

Češi z hospodářsko-náboženské emigrace byli nejodolnější vůči germanizaci. Ačkoliv tvořili mizivou skupinu mezi jinými národnostmi, vynikali přestováním jazykových tradicí, vlastním náboženstvím a pocitem národní sounáležitosti.

V dalších etapách osídlování se tato skupina dostala do středního Polska. Jaké byly jejich osudy a cesta?

Začněme rokem 1734, kdy čeští emigranti založili několik osad v okolí Zhořelce. Odtamtud se přestěhovali do Chotěbuze a nakonec se usadili v okolí Berlina a Drážďan. V Berlíně a okoli bylo 700 Čechů. Jedním z nejpružnějších středisek byl Henensdorf, který vedl duchovní Jan Liberda z Těšínska. Fridrich II. svěřil Liberdovi verbování kolonistů v Čechách. Liberda přijel do Čech s královskými sliby. Kolonisté měli dostat půdu, kostel a školu s českým jazykem. Liberda se dohodl s generálem Kalkensteinem, že emigranti opustí Čechy pod zámkou narukování do pruského vojska.

Pro české kolonisty bylo vybráno město Ziębice, značně zničené válkou. Mnoho domů bylo v troskách. Původní obyvatelé Ziębic, materiálně vyčerpaní válkou, nebyli schopni město pozvednout z trosek.

V roce 1742 Liberda přivezl do Ziębic první třicetičlennou skupinu Čechů. Další přicházelé ze severních Čech. Na začátku jich přišlo do Ziębic a okolí asi 1100, většinou přes Náchod, Slone, Międzylesie a Kladsko. Cesta nebyla bezpečná, emigranti přepadali lupiči a často i vojsko. Přesto však přibývali noví z Horního a Dolního Cermína, Opočenska a Královéhradecka. Když se na místě ukázalo, že jejich naděje se nesplnily, část se vracela domů. Po Liberdově smrti byli kolonisté vystaveni i nepočitosti úředníků. Přes královský rozkaz obyvatelé Ziębic kolonistům nepomáhali. Bylo tu více neprátele než přízně. Těžko hledali slušné place na práci. Většina kolonistů pracovala na stavbě pevnosti v Nise a některé rodiny se uchytily u velkostatkářů, kde dostali půdu a nevelkou částku na obhospodaření, ale nesměli opustit místo bydliště. Teprve přichod nového inspektora české evangelické církve v Prusku Machera poněkud zlepšil situaci. Tehdejší prezident wrocławské komory hrabě von Münchow nařídil, že o Čechy „má být postaráno tělesně i duševně“, ale ziębické úřady udělaly všechno, aby se jich zbavily z města. Šikanování vyhnalo z Ziębic asi 200 rodin. Někteří z nich koupili řemeslnické dílny v okolí Strzelina a Wroclawi a část odjela do Berlina. Ti, kteří zůstali v Ziębicích, žili ve veliké nouzi. Evangelicko-reformovaná církev v Evropě pořádala v té době peněžní sbírky na pomoc ziębickým Čechům.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE
ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

JURGOVSKÍ FAJERMANI

(3)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

V roku 1973 prípravy už natoľko pokročili, že fajermani mohli začať kopať základy pre budúcu remízu. Pomáhali im obyvatelia Jurgova, vynikal v tom a osobne dával príklad richtár — Alojz Chovanec. Ďalšiu prekážku zdolali vďaka pomoci Gminného úradu v Bukownie Tatralańskiej, ktorý sa postaral o dvoch murárov: Władysława Papieża a Jana Sieczku až z Białego Dunajca. Ako vždy, obetaví obyvatelia Jurgova dodali materiál na debnenie. Schodišťa vykonal František Górká (umrel 20. mája 1976).

Na jar 1974 s novou energiou pristúpili k ďalším prácam. Ďalšou úlohou bolo vyknanie betónového stropu na prízemí. Elán bol tak veľký, že týchto fažkých prác sa zúčastnili aj členky krúžku videckých gazdiňiek a mládež z miestnej skupiny ZSM. Tentokrát výstavby prvého poschodia sa podujali samotní Jurgovčania, medzi nimi Andrej Haniaczyk — „Gogola“, Alojz Chovanec a František Bigos. Debnenie pod strop nad prvým poschodom vykonali Alojz Vojtas a Valent Tybor. Pred samou žatvou sa rozehodli svojpomocne zaliať strop betónom. Túto prácu vykonali svedomite, preto boli veľmi sklamani, keď po niekoľkých dňoch vysvitlo, že čerstvo zhotovený strop klesol asi o 30 cm.

Výbor pre výstavbu remízy robili výčitky, že dopustili nedodržiavanie stavebných požiadaviek. Avšak vyšetrovanie dokázalo skutočnú príčinu neúspechu. Na výstavbu remízy dodali príliš dlho skladovaný cement, ktorý bol predtým určený na opravu školy v Repiskách. Odborné expertízy dokázali, že budovu remízy možno zachrániť, ak vykonajú patričné železné traverzy, ktoré pomocou zdvihákov možno vstrčiť pod strop a zaliať betónom. Vysvitlo, že vec je o toľko jednoduchšia, že výstuž uprevňujúca traverzy sa podujal ihneď vykonať obyvateľ Jurgova Ján Vojtas — „Morcinek“. Ale náklady spojené s odstránením poruchy musel kryť výbor pre výstavbu remízy.

Takýmto spôsobom Jurgovčania vošli do ďalšej etapy výstavby — zhromažďovania materiálov na konštrukciu strechy. Spracovanie dreva (dosky, laty, krokvy) vykonal v miestnej píle Andrej Soltýs — „Jegrik“. Pre úpravu prízemia objednali odborníkov z Repísk.

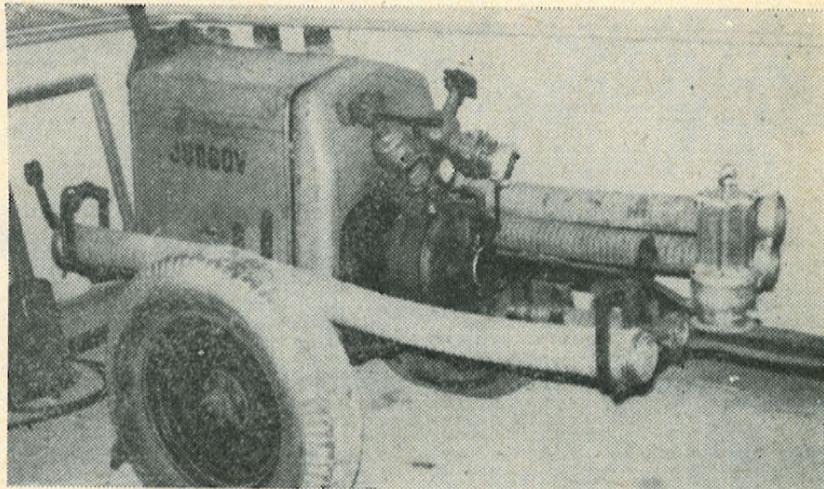
V ZAKOPANOM DOCENILI!

Pre Dobrovoľný hasičský zbor v Jurgove bol významný rok 1976. Murári z Ciernej Hory-Zagóry — Jezierčákovci postavili podkrovie, Valent Chovanec a Andrej Miškovič vykonal konštrukciu strechy a pripravili ju na zakrytie. Podarilo sa pomerne rýchlo objednať klampiarov z Bialky Tatralańskiej. Remíza bola odovzdaná hasičom v surovom stave.

Zároveň v tom istom čase, v rámci reorganizácie bol jurgovský DHZ podriadený Veliťstvu oblastných hasičských zborov v Zakopanom, čo bolo pre Jurgovčanov priaznivým riešením. Oblastné veliťstvo v Zakopanom začalo doceňovať ambicie a veľké výsledky jurgovských hasičov. Sympatiou a priazňou tuto jednotku obklopoval veliteľ pluk. pož. Czesław Kaświński. Jemu vďačí DHZ v Jurgove že obdržal automobil Žuk (po generálnej oprave), a predovšetkým pomoc a podporu pre dokončenie prác pri hasičskej remí-

Motorová striečka
Stratilek kúpená
v roku 1943. Funguje dodnes. Foto:
A. Vojtas

ze, ktorá bola pre mnohých ľudí súčasťou života.

V tom istom čase obyvatelia Jurgova vynaložili veľa práce na výstavbu vodovodu. S poľutovaním treba konštatovať, že nikto nevidel veľkú potrebu tejto investície a nepodporil túto užitočnú činnosť. Nedostatok finančných a materiálnych prostriedkov spôsobil, že vodovod nevybavili učištnými hydrantmi, čím sa protipožiarne zabezpečenie dediny vôbec nevyváčilo.

Avšak skôr, ako predstavíme ďalšie osudy remízy, musíme zaznamenať inú udalosť roku 1977. Totíž v tom čase odstupuje z funkcie predsedu veľmi zaslúžený pre DHZ v Jurgove Valent Pluciński. Na jeho miesto zvolili mladého človeka plného energie — Tadeáša Malca, ktorý chcel pokračovať v diele svojho predchodec.

V tom istom roku vypukol nebezpečný požiar, ktorý zničil Andrejovi Martinčákovi — „Królowi“ drevený obytný dom a hospodárske stavby. Oheň, zúriaci medzi ľahkozápalnými stavbami, vďaka obetavej akcii hasičov rýchlo lokalizovali. Bola to výstraha a priponienka, že sa musí ďalej pokračovať v systematickej profylaktickej činnosti. Ešte raz vysvitlo, že pre hasičov v ich práci neexistujú „menej dôležité“ veci.

Tento rok bol pre Jurgovčanov obdobím posledného väčšieho spoločenského hnutia, potrebného pre dokončenie výstavby remízy. Posledné práce na prízemí vykonal o.i. Fabián Budz, dvere potrebné pre miestnosti na prízemí vykonal Sebastian Miškovič, stolárske práce na prvom poschodi Jozef Burkat, Ján Pluciński a Stanisław Majerczyk. Do garáži prestavaovali hasičské náradie, na streche namontovali sirénu.

Nakoniec v roku 1977 vyznamenali niekoľkých najobetavejších hasičov (vyznamenania a odmeny nie často dostávali v Jurgove, preto si tento fakt zaslúži pozornosť) medailami Za zásluhy pre požiarnictvo. Strieborné medaily obdržali: Andrej Miškovič, Valent Pluciński a Ján Tybor, bronzové medaily obdržali: Andrej Ciągwa a Valent Tybor.

Pozoruhodnou udalosťou roku 1978 bolo prijatie (na základe písomnej zmluvy) do budovy remízy „nájomcu“ — poštovo-telekomunikáciu úrad, ktorý značne uľahčuje život Jurgovčanom, ako aj obyvateľom Repísk, Čiernej Hory a Brzegow.

Dobrovoľný hasičský zbor dostal v tomto roku z Oblastného veliťstva hasičských zborov v Zakopanom 40 metrov hadic, ako aj 22 kusov polospojok. Tretia udalosť tohto roku má smutný charakter: požiar zničil budovy urbárskej píly. Naštastie podarilo sa zachrániť stroje a zariadenia.

Rok 1979 sa začal osobními zmenami. Zo zdravotných dovodov požadal o uvoľnenie z funkcie veliteľ DHZ Andrej Ciągwa. Za nového veliteľa zvolili Emila Martinčáka. Do Jurgova prišla správa, že v Oblastnom veliťstve pokračujú personalné zmeny. Do dôchodku odišiel plukovník požiarnictva Czesław Kosmiński, ku ktorému mali Jurgovčania veľa sympatii. Jeho nástupcom sa stal kapt. pož. Czesław Kosiba, ktorý svojimi rozhodnutiami si skoro momentálne získal srdcia Jurgovčanov. Do Jurgova totiž prichádzala hasičské náradie: 300 m hadic, azbestová pri-

krývka, dve hydrantky, dve hydrantové skrine, dvanásť poľných uniform, také isté množstvo bojových prílub a tiež vychádzkové uniformy a čiapky pre fajermanov. Zatiaľ chýr o DHZ v Jurgove sa stále viacej šíri po okoli. Okrem iného aj vďaka tomu Štátne poistenie v Nowom Sączi dáva fajermanom peniaze, aby mohli kryť časť nákladov na výstavbu remízy.

V roku 1980 DHZ v Jurgove dostáva nový automobil Žuk s plným hasičským vybavením a 700 m hadic. Bol to pre hasičov „veľký deň“. Zanedlho toto náradie prešlo bojovým krstom počas akcie hasenia požiarov v Čiernej Hore a Zagóre.

Zasa bez požiarov, ale v znamení cvičení a profylaktickej činnosti prešiel rok 1981, čo s uznaním zaznamenali na Zväze dobrovoľných hasičských zborov. Zároveň sa rozhodli, že základnou podmienkou upevňovania DHZ by malo byť získavanie pre protipožiaru činnosť detí a mládeže. Zaistilo by to stály príliv mladých a obetavých hasičov, rozšírilo počet obyvateľov, ktorí majú pocit zodpovednosti za protipožiaru bezpečnosť. Utvorená mládežnícka družina DHZ v Jurgove sa systematicky zúčastňuje školenia.

Nasledujúci rok fajermami z Jurgova obdržali 10 nových čiapok a 6 párov topánok. Predsedníctvo GRN a Gminného úradu vidi, že DHZ v Jurgove odohráva značnú úlohu v rozvoji rôznych form kultúrного života. Tiež úrady platia Jurgovčanom za 14 hasičských uniform s určením pre kapelu.

HORÍ? — NIE!

Rok 1983 v Jurgove znamená hlavné profilaktickú činnosť hasičov. Plnia svoje úlohy v tejto oblasti obetavo, napriek poznámkam, že je to „fúkanie“ na studené. V Jurgove nezaznamenali požiar, ale hasiči sa zúčasňujú bojových akcií v Repískach, Brzegoch a Bukownie, kde oheň ničil majetok obyvateľov. V tomto roku oblastné veliťstvo dalo jurgovským hasičom striečku, čo značne obohatilo ich technické vybavenie.

V roku 1984 v Jurgove ďalej pokračovali v práciach na výstavbe remízy. Ziaľ, nedostatok materiálových prostriedkov spôsobil, že nebolo možno dokončiť prácu a odovzdať celú budovu do užívania.

Pociatok roku 1985, je zároveň počiatkom výstavby „nového“ vodovodu, jednej z najväčších a najpotrebnejších investícii v dedine. Stavebné plány tentokrát zahrňujú protipožiarne zabezpečenie dediny o.i. pomocou namontovania nevyhnutného množstva hydrantov.

Krajania sú spokojní s pôsobenosťou dobrovoľného hasičského zboru a nikdy nesetria pre neho sily. Tento rok finančne podporili hasičov z uskutočnej zberky. V cenej dedine zozbierali 133 900 zł, čo umožnilo výhotovenie zástavy pre DHZ v Jurgove za 136 000 zł. Zástava DHZ, predvádzaná pri príležitosti významných výročí a svätkov, je symbolom toho, čo je krásne a šľachetné. Takyto symbol musí byť obklopený mimoriadou starostlivosťou a dokonca cťou.

ALOJZ VOJTAŠ

Božena Němcová

BABIČKA

(16)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Komtesa podržela si babičtinu podobiznu a podobizny vnoučat ji odevzdala, z nichž měli rodiče velkou radost, ale babička největší; komtesa znala vložit do těch tváří duši, a byla pravda, co babička každému, komu je ukazovala — a musely je vidět všecky známé — říkala: „Jen ústa otevřít a mluvit.“ Mnohdy říkávala po letech, když už vnoučata z domu byly: „Není to ovšem mezi sprostým lidem způsob, aby se dávali malovat, ale nadarmo to není. Já sice dobré pamatuju, jak který vypadá, ale přijdu létat, člověku pamět bledne, podoba se ztráci z myslí. Pak je to radost, když se mohu na ten obrázek podívat.“

Vozily se poslední pšeniční mandele z panenských polí. Poněvadž se vědělo, že paní kněžna dlouho zdržet se nemínila na panství, spěchají s komtesou do Itálie, určil pan správec slavení obžinek ku konci pšeničných žní. Kristla byla nejkrásnější dívka v celém okolí, všecka způsobna; babička dobré hádala, zvolila ji, aby podala paní kněžné věnec. Za dvorem bylo velké prostranství dílem travou porostlé, dílem byly na něm vyrovnány vysoké stohy slámy. Na trávník vztyčili chlapci vysokou tyč, okrášlenou chvojím, pentlemi, vlažicemi červenými šátky jako praporečky. Mezi chvojem bylo plno polního kvítí a obilních klasů. Okolo stohů udělali lavice, z chvoji besídky vystavěli, okolo okrášleného stromu udupal se mlat k tanči. „Babičko, babičko,“ pravila Kristla, „vy jste mne po celý čas těšila, já v slovu vašem jen žila; Milovi poslala jsem plnou náruč nadějí, máme už obžinky, a posud nevíme, čeho se nadít. Povězte mi, prosím vás, nebyla to jen těšínská jablíčka, jež jste nám ukazovala, abychom snáze odvykli?“ „Bylo by nemoudré chtít vás na ten způsob těšit, bláhové dívce. Co jsem řekla, v tom stojím. Zítra se pěkně přistroj, paní kněžna to má ráda. Beztoho, budu-li živa a zdráva, že se tam přijdu podívat, pak, když se mne budeš ptát, budu ti moci povědít pravdu,“ odpověděla babička děvčeti a usmála se. Ovšem, ona věděla, jak se s Milou ustavilo, a kdyby nebyla kněžně slíbila mlčet, nebyla by meškala zbavit Kristlu trapného myšlení.

Všickni, kteří chodili na robotu, a chasa ze dvoru shromáždili se druhého dne svátečně ustrojeni na zeleném trávníku. Na výz naložilo se mandelů trochu, koně samý fábor se připrál, jeden z hochů sedl na koně, vrch na mandelu sedla pak Kristla a několik děvčat, ostatní mládež seřadila se párem a párem okolo vozu, staří za nimi. Ženci

nesli srpy a kosy, ženské srpy a hrábě. Každá za šněrovačkou kytici z klasů, z chrpy a jiných polních kvítíků, chlapci okytili si klobouky a čepice. Pacholek práskl bičem, pohnul koně, ženci pustili se do zpěvu a zpívajíce ubírali se k zámku. Před zámkem zůstal vůz stát, děvčata slezly, Kristla vzaala na červeném šatu položený věnec z klasů, chasa seřadila se za ní a zpívajíce vešly do předsíně, kamž kněžna zároveň s nimi vstoupila. Kristla strachem se trásla, studem se zapýřila, se sklopeným okem a zajíkavým hlasem odříkávala paní přání k hojnemu a šťastnému sklizení, přejíc spolu bohatou ženě na budoucí rok a kladouc s poklonou velitelce věnec k nohou. Ženci zdvihouce klobouky vyvolávali paní, aby dlouho žila a zdráva byla, začež se jim kněžna přívetivě děkovala, odkazujíc je k jídlu, pití na pana správce. „Tobě ale, milé děvče, jsem za hezké přání a věnec zvláště povíděna,“ pravila Kristle, zavěšujíc si věnec na rámě; „vidím, že všecko v páru a ty sama, zavíděcím se ti snad nejlip, když ti zaopatřím tanečníku!“ Usmála se, otevřela dvěře salonu, a z nich vyšel Míla v selském šatu. „Ježíš Maria, Jakube!“ vykřiklo děvče a bylo by padlo radostným uleknutím překonané na zem, kdyby je byl hoch neuchytíl pod paží. Kněžna vešla tisíce do salonu. „Pojďte, pojďte,“ pobízel Míla, „paní kněžna nechce, abychom jí děkovali,“ a když byli venku, zdvihl plný měsíc do výše řka: „To mi dala milostlečna, abych vám rozdělil. Vezmi, kamaráde, rozděl sám!“ dodal podávaje Tomšovi, který též celý udílen jako všickni ostatní na Milu se díval. Teprve za zámkem výskli si z plného hrudla a Jakub upřímně svoje děvče objal a vypravoval všem, že svoje vykoupení paní kněžné dekuje. „A babičce,“ dodala Kristla, „kdyby ji nebylo, nebylo by ničeho.“ Šlo se k tanči. Přišli mezi ženice i úřednice se svými rodinami, Proškovic, myslivcovic i mlynářovic; babička ale byla nejprvnější, radost nad shledáním dvou milých jí lidí popohnála ji tam. Kristla a Míla div že ji neobjimali. „Mně neděkujte; já se jen zmínila, paní kněžna pomohla, Pánbůh dal svého požehnání.“ „Ale vy, babičko,“ hrozila žertem Kristla, „věděla jste včera, že Míla přišel, že je u Václava schován, a neřekla jste?“ „Nesměla jsem. Ostatně mělo ti moje slovo dostačit, že ho záhy uvidíš. Pamatuji, holka, že trpělivému všecku na dobré vyjde.“

Hudba, výskot, zpěv a smích ozýval se okolo okrášleného stromu. Páni písáři brali k tanči selská děvčata a úřednické dcery nestyděly se vstoupit do kola s chlapci selskými, jedni i druhé libujíce si tanečníky i

tanečnice. Hojnost piva, sladké rosolky, tanec, rozohnilo hlavy všech, a když paní kněžna s komtesou podivat se přišla a chasa před ní národní tanec prováděla, dosáhla radost nejvyššího stupně, přestalo všecko ostýchání, čepice, klobouky litaly do povětrí, každý křičel: „Ať je dlouho živa naše paní kněžna!“, pilo a pilo se na její zdraví neustále. Kněžna a komtesa měly radost, promluvily s tím a s onou několik slov; komtesa prála také Kristle, když jí ruku libala, štěstí k sňatku, oslovila pana mlynáře i myslivce; důvěrně obrátily se k babičce, nad čímž paní správcová zlosti sežloutila i slečinka; nemohly vystát babičku, která všecky jejich zámysly překazila. Když ale u stolu sedící tatikové, majice hlavu již pod víčky, nadávat začali, nejvíce písářům a panu správci, a když jeden z nich holbu popadl, že dá paní kněžně na zavdanou, a nadávat začal, když mu Tomeš zbraňoval, nebylo tam paní kněžny více. — Za několik dní po obžinkách odjela s komtesou do Itálie; komtesa odevzdala před odjezdem babičce krásné granáty pro Kristlu k svatbě.

Babička byla spokojena, všecko se podařilo dle jejího úmyslu. Ještě jedna starost ji tížila, ta byla list Johance dceri. Terezka by to byla také vyřídila, ale ono by to nebyvalo takové, jak to chtěla babička. Proto také jednoho dne zavolala Barunku do své sedničky, zavřela, a ukazujíc na stůl, kde byl přichystán arch papíru, ingoust a péro, pravila: „Posad se, Barunko, budeš psát tetě Johance.“ Barunka se posadila, babička vedle ní, tak aby viděla na papír, a začala diktovat: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ „Ale babičko,“ namítl Barunka, „to se tak nezačíná psati, to musí se nahoru napsat: Milá Johanko!“ „Nic to, děvčko, tvůj pradědec v tvůj dědeček vždycky tak psávali a já dětem jinak nepsala. Přijdeš-li k někomu do dveří, tak dás najdřív pozdravení. Tedy jen začni: Pochválen buď Ježíš Kristus! Nastokrát tě pozdravuju a líbam, milá dcero Johanko, a vědomost ti dám, že jsem chvála Pánubohu zdráva. Trochu mne sice kašel moří, ale není divu, vždyť už budu pomalu počítat mého věku osm křížků. Je to hezký věk, milá dcero, a Bohu zač děkovat, když ho kdo tak ve zdraví tráví jako já; slyším dobře, vidím, mohla bych si ještě záplatovat, kdyby mně to Barunka neudělala. Na nohy jsem také dost čerstva. Doufám, že i tebe tento list v dobrém zdraví vynatreli, i Dorotku. Jak jsem z tvého listu vyrozuměla, je strýc nemocen; je mi toho líto, ale doufám, že to nebude dlouho trvat. On často postonává, a říká se: časté stonky nepřivádí zvonky. Také mi pišeš, že se cheče vdávat, a žádáš moje svolení. Milá dcero, co mohu říci, když jsi už podle srdce svého zvolila, než aby ti dal Pánbůh štěstí a požehnal vás oba, abyste ke cti a chvále boží živí byli a světu prosívali. Proč bych ti bránila, když je Jiří hodný člověk a ty ho ráda máš; nebudu s ním já živa, nýbrž ty. Myslila jsem si ovšem, že ale spoří říčky Čecha vyvolí, svůj k svému nejlépe se hodí, ale nebyli ti souzen, nelaju ti. Jsme všickni děti jednoho otce, jedna matka nás živí, a máme se tedy milovati, bysme i krajané nebyli. Pozdravuj Jiřího, a dá-li vám Pánbůh zdraví, až si živnost zařídíte a nic vám překážet nebude, podívejte se k nám. Děti se také již na tetku těší. Dej vám Pánbůh všem zdraví a boží požehnání. Spánembohem!“ Ještě jednou musela Barunka babičce list přečíst, pak ho složily spolu, zapečetily a babička schovala si ho do příručníku, až by šla do kostela, by si ho sama na poštu dala.

Několik dní před svatou Kateřinou k věčeru scházela se do hospody mladá chasa, děvčata i chlapci. Celé stavení zevně i vnitř jen se lesklo; okolo dveří vence z chvoje, za každým obrázkem v sedničce zelený struček, záclonky u oken jako sníh a podlahu jako křída. Dlouhý lipový stůl, pokrytý bílým ubrusem, a na něm plno rozmarýny, bílých a červených fáborů, okolo něho pak družičky, jak by nasázel růží a karafiáty. Sešly se k viti věnečků. Kristle, mladé nevěstě, která hore stolu v koutku

Kresba: Adolf Kašpar

mezi nimi seděla, nejpřeknější ve vsech. Ona byla zproštěna všech domácích povinností, byla dána pod poručnictví tlampače a starosvaty, kteréžto čestné úřady zastávali jeden vůdce poutníků Martinec a druhý babička. Nemohla to Kristle odepřít, ačkoliv se podobným veřejnostem vyhýbala. Paní máma zastávala místo staré, na nohy sešlé hospodské a Kudrnová i Cilka přisluhovaly jí. Babička seděla mezi družičkami, a byť i neměla byla co víc ani vázat, byla její pomoc i rada ustavičně potřebna. Nevesta vásala fábor na krásný prut rozmarýny družbovi a tlampačovi, mladší družička měla na starost uvítání věnečku pro nevěstu, starší pro ženicha, ostatní družičky každá svému mládenci. Z ostatní rozmarýny měly se uvázat proutky s mašlemi pro hosty, ba i koňům, co nevestu vězt měli, chystala se rozmarýna a fábory na okrášlení hlav a náčiní.

Nevěstino oko zářilo láskou a radosti, kdykoliv zapolétlo na statného ženicha, který popocházel okolo stolu s ostatními mládenci, z nichž každý větší svobody měl se svou milou si pohovořit, nežli on s nevěstou, na niž jen toužebně chvílemi pohlédlo. Nevestu obsluhovala družba a ženich musel si hledět starší družice. Všem bylo dovoleno být veselými, dovádět, zpívat, dělat vtipy, čehož se ovšem především na tlampači požadovalo, jen nevesta a ženich nesměli svoji radost příliš ukazovat. Kristla také málo mluvila, seděla s očima sklopenýma na stůl, poházený zelenou rozmarýnou. Když pak mladší a starší družice začaly vít svatební věnečky a všickni zpívat počali.

„Kdes holubičko lítalá,
ach lítalá,
že bílé peříčko zmáchala,
ach zmáchala —“

Tu přikryla si obličeji bílou zástěrkou a puštěla se do pláče. Ženich se na ni skoro úzkostně podíval, říká tlampačovi: „Proč tak pláče?“ „To víš, ženichu,“ odpověděl tlampač vesele, „radost a žalost v lúžku jednom spěj, proto i mnohdy jedno druhé budí. Jen nech, dnes pláč, zítra radost.“ Po této úvodní následovala písni za písni, směšné i vážné po sobě; zpívala se chvála mladosti,

krásy a lásky, chvála svobodného stavu junáckého, konečně ale přece mládenci i panomy začali prozpěvovat, jak krásný je stav manželský, když se dva milujou jako ty hrdličky, když svorně žijou jako zrnka v jednom klásku. Do jejich chvalozpěvů se jim ale vždy vmlítil posměšný hlas tlampače. Když začali o manželské svornosti, poručili si dokonce sólo sám pro sebe, že prý on jim zazpívá zbrusu novou. „Ode mne samého na světlo vydanou, potmě vytiskenu,“ dodal. „Tedy kokrhěte!“ křičeli chlapci, „uslyšíme, co umíte.“ Tlampač postaviv se doprostřed sednice, spustil potměšilým hlasem, který mu byl o svatbě tak přirozený, jak o pouti vážny:

„O andělská radost,
není přes manželskou svornost!
Pravím-li: Uvař hráč,
uvaří kroupy;
pravím-li o mase,
uvaří z mouky.
O andělská radost,
není přes manželskou svornost!“

„Nedáme za písničku i se zpěvákem ani zlámaného haléře!“ volaly děvčata a hned začaly samy zpívat, aby překazily chlapcům radost, kteří si přáli slyšet pokračování. Při ustavičném zpěvu a žertování uvázaly se kytičky, upletly věnečky, děvčata vstaly od stolu, popadly se za ruce a točily se v kole zpívaly:

„Už je to uděláno,
už je to hotovy,
koláče jsou napečeny,
věnce jsou uvitý.“

A vtom se již také do dveří panímáma přihrnala, nesoucí s ostatní ženskou čeládkou plné ruce jídel. Pan otec a družba přinášeli pití. Sedlo se zase ke stolu, který pokryt byl na místě rozmarýny vařením a pečivem. Mládenci sedí vedle družic, ženich uprostřed starší družičky a starosvatky, nevesta uprostřed družby a mladší družičky, která jí také jídlo sama krájela a překládala, jakž starší družice ženichovi. Tlampač ustavičně stůl obskakoval, nechal se od družic krmit, nechal se od nich i vylát, ony ale

mu prominout musely každý žert, byť i hrubý trochu býval. Konečně když se všechny mýsy odklidily se stolu, přinesl tlampač tři mýsy na stůl, co dar nevěstě od něho podaný. V první byla pšenice, kterou podával jí s přáním, aby „úrodná“ byla, v druhé bylo trochu popele s prosem smichaného, který musela nevěsta vybírat, aby se evičila v „trpělivosti“, a třetí byla mýsa „tajná“, celá zakrytá. Nevesta ovšem neměla být zvědavá, měla přijmout mýsu a nedívat se do ní, ale kterápak by to byla vydržela, i Kristle nedalo to pokoje; zpolohounka, když ji nikdo nepozoroval, odkryla růžek bílého satu, jímž mýsa přikryta byla, a — frrr — vrabec tam ukrytý vyletěl do stropu. „Vidíš, milá panno nevěsto,“ pravila babička, klepnouc ji na rameno, „tak to je s tou zvědavostí. Člověk by ráději umřel, než aby nezkonval, co před ním ukryto, a když podroušku nahlídne, nechytl přece nic.“ Pozdě do noci byla mládež pohromadě, neboť se po jidle tancovalo ještě. Ženich s družbou vyprovázeli starosvatku domů, připomínajíce při rozchodu, že se časně zrána zas dostaví.

Ráno byli obyvatelé údolíčka i Žernova záhy na nohou. Část šla s sebou do kostela, část jen ke stolu a k tanci, a kteří nešli, nemohli zvědavosti odolat, podivat se na svatbu, o níž se již kolik neděl mluvilo, jak hlučná bude, a že pojede nevesta na paneském kočáru s pánskými koňmi do kostela, že bude mít drahé granáty na krku, vyšvaný bílý fértoch, z růžové dyky kabátek a barvy oblakové sukni, to všecko věděli již na Žernově dřívě snad ještě, než nevesta na to pomyslela. Oni věděli všecko dopodrobna, mnoho-li a jaké jídla při svatbě budou, v jakém pořádku na stůl přijdou, kolik kusů košíl, kolik kusů peřín, jaké náradí nevesta věnem dostala, všecko věděli, jako by jim to byla psala. Na takovou hlučnou svatbu nejít se podívat, nepodívat se, jak nevěstě věneček sluší, mnoho-li slzí vylije, jak hosté ustrojeni jsou, nebylo by nikomu ani k odpuštění bývalo. Toť bylo zase kus děje v historii jejich, tot zavdalo látky k řečem na půl léta nejméně — jak toho pomínot?

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Znej pieseň, znej ... v podaní nedeckých ochotníkov znala skutočne naplno

Záber z vystúpenia v Žywci

Ked' mi prišla karta naruk

Touto pesničkou bolo poznačené vystúpenie nedeckej Veselice na XXIII. týždni beskydskej kultúry v Žywci a Makove Podhalanskom v prvom augustovom týždni t.r. Nie náhodou. Predvádzali totiž program pod názvom Verbunok mládencov na vojnu.

Týždeň beskydskej kultúry, v rámci ktorého sa súbežne koná festival poľských gorálov — Žywiec '86 a Vavrinové hudy — Ujsoly '86, je veľkoprejemným podujatím, organizovaným pod patronátom redakcie Dziennika Zachodniego v Katowiciach. Na scénach niekoľkých miest t.j. Wisły, Szczyrku, Makowa Podhalanského, Žywca, Krakova a Ujsolow sa predstavilo niekoľko folklórnych skupín, súborov piesní a tancov, hudobných súborov z 15 vojvodstiev a 12 zahraničných súborov z Bulharska, Československa, Dánska, Francúzska, NSR, Rakúska, Švédska a Maďarska. Na organizácii tohto podujatia sa podielajú nielen kultúrne inštitúcie z tohto územia, ale aj desiatky spoluorganizátorov, ktoré zdanlivo nemajú nič spoločné s kultúrou.

Samozrejme estrádne vystúpenia sú iba časťou každodenného programu v rámci TBK. Doplňajú ho početné výstavy prác ludových tvorcov, majstrov nožničiek a papiera, ihly a nití, hačkovania, dláta a kúsku dreva. Bola to teda príležitosť pre umelcov, ale aj prípadných záujemcov, z čoho najdôležitejší bol však priamy kontakt tvorca s odberateľom.

Okrem krásy ludového umenia predstavovanéj na XXIII. týždni beskydskej kultúry, môže nás fascinovať jeho veľká sila, s akou prítahuje výtvarníkov, súborov, ale

taktiež obrovské húfy obdivovateľov. Vráťme sa však k vystúpeniu Veselice. Súbor MS KSSCaS z Nedece sa týždňa beskydskej kultúry zúčastňuje už niekoľko rokov, čo znamená, že v predošlých vystúpeniach si získal dobré meno. Nebolo to inak ani v tomto roku. Ako som už spomíнал, súbor predstavil program Verbunk mládencov, autentický zvyk, ktorý si určite dobré pamäťajú najstarší krajania. Vedľa práve najstarších nedeckých krajanov a krajanek „vyspovedala“ kr. Zofia Bogačíková, ktorá program zostavila a nacvičila. Aj ked' Veselica tento program predstavila už párkrát pri iných príležtoстiah, zloženie súboru sa natol'ko zmenilo, že s nacvičovaním programu bolo treba prakticky začínať odznova.

Vystúpenie v žywieckom amfiteátri Pod Grojcem sa začalo pred poloprázdnym hľadiskom. Stalo sa to z dôvodu včasných poludňajších hodín (17 hod.). Avšak v priebehu vystúpenia sa amfiteáter zaplnil, čo sa odrazilo aj na sile potlesku, ktorým obecenstvo prerušovalo vystúpenie. Tamojší diváci, medzi ktorými boli nielen mestní obyvatelia, ale aj skutoční milovníci ludového umenia z celého Poľska, ako aj turisti, vedeli oceniť skutočné umenie. Program Veselice sa mohol naozaj páčiť. Vynikali v ňom rezké čardáše, svižné polky, ale aj krásny, plný spev spišských, a najmä slovenských pesničiek. Výborná hra kapely, pod vedením vynikajúceho primáša Marka Čureja, ktorá dokázala zo svojich nástrojov vylúdiť aj tie najklikavejšie melódie, po ktorých po chrbe behali zimomriavky, tento najlepší dojem iba znásobovala. Záujem divákov prehľbil malo známy spišský folklór, pekné kroje, a na koniec aj originálne rekvizity, medzi ktoré

KOVAT...

Na scéne v Makove Podhalanskem

mi vynikala výčapná pumpa z obdobia Františka Jozefa. Samozrejme nebolo všetko naj, keďže sa Nedčania dopustili niekoľkých chybíčiek, čo však treba pripisať na vrub trémy nováčikov.

Po druhýkrát v tento deň vystupila Veselica vo večerných hodinách už pred plným hľadiskom v Makove Podhalanskem, kde už nebolo hodnotiacej poroty, a preto ich vystúpenie bolo ešte lepšie. Nečudo, že potlesk preplneného hľadiska zmel veľmi dlho.

Neobjavím nič nové, keď ešte raz zopakuju, že nedecká Veselica je v súčasnosti našim najlepším súborom. Presvedčili ma o

tom nielen vystúpenia ale aj atmosféra po vystúpení z autobusu. Dalo sa cítiť predo väčším silu kolektívom, súdržnosť, zodpovednosť a spolúčasť, ale aj prirodzenú hraivosť a chuť do zábavy, v ktorej prim vie del človek s nevšednou fantáziou a temperamentom Marek Čureja. A takéto vystúpenia iba upevňujú sebavedomie členov súboru. Snáď sa dočkáme, toho, keď konferencier, už nie omylem, ako to bolo v Makove Podhalanskem, predstaví Veselicu, ako ostrieľaný súbor, ktorý pochodzi viaceré krajinu Európy. Čo im aj zo srdca prajem.

Text a snímky: DOMINIK SURMA

Sláčikovi virtuózi — Marek Čureja (zľava) a Jozef Mirga — dokážu vylúdit zo svojich nástrojov aj tie najtklivejšie melódie

Daj mi rúčku na rozlúčku ...

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(9)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Lantaj spoznal Beňáka ako prvého z chlapov, ktorí stáli na ceste pred krčmou. Patrilo k jeho plachej povahie, že hneď spomalil krok. Jeho postoj k Beňákovi bol celkom iný ako Beňákov k nemu. Iný predovšetkým v tom, že vychádzal z iných prameňov. Obaja si pridobre pamätali prvé stretnutie. Zatiaľ čo Beňák pocítoval od tej chvíle Lantajovu prítomnosť ako čosi prebytočné, skoro prekážajúce, Lantaj nezabudol, že Beňák i pri svojej nevrlosti úprimne mu ponúkol pristrešie. Nepríjal ho vtedy, ale pociť, že tvrdý sedliak má pod pancierom majetku a moc k ľuďom dobrý cit, ten Lantaja neopúštal. Čakal na príležitosť, kedy bude mať dosť sily, aby Beňákovi ten pancier rozpučil. Desať rokov, ktoré už prežil vo svojej rodnej domovskej obci, prebehlo mu rýchlo. Ba videlo sa mu, akoby odjakživa býval v Drienkovciach, rástol tu spolu s rovesníkmi; tí mladší akoby vyrazili, ženili sa, vydávali a privádzali deti na svet pred jeho očami. Tak ako ostatní, aj on vedel o všetkých všetko, lebo nieť tajnosti v takej malej dedine, ako sú Drienkovce, kde kameňom doholiš z jedného konca až na druhý. Lambert Lantaj Tož vedel naisto, čo znamená, získať Ignáca Beňáka pre myšlienku potvrdenej potom deviatym zjazdom strany: nebude socializmu v republike bez socializmu na dedine; že za Beňákom pôjde postupne celá dedina. Lenže životom preskúšaný Lantaj vedel aj to, ako Beňákovi záležalo na moci v dedine, na honore, povestí i na majetku. Beňák bol najlepší gazda, hoci nemal najviac poľa. Pustý napríklad mal väčšiu výmeru polí ako on, nehovoriač už o gazdovstve na Podkose. A našlo sa ešte niekoľko domov v Drienkovciach, ku ktorým patrilo viac poľa, než vlastnil Beňák.

Nôta, ktorú zachytilo Lantajovo ucho toho podvečera, keď čakal na starostu pri svojom viac či menej vynútenom návrate do Drienkoviec, tá nôta spravodlivosti a ľudskosti ešte vždy zvučala Lantajovi v ušiach, a on ťutoval, že sa Beňák stránil akejkoľvek funkcie v obci po tom dni, keď položil kľúče od obecného trezoru na tvrdú dosku richtárskeho stola. Nebolo toho stretnutia, žeby Lambert na to nemyslel. S Beňákom to dozaista nebolo ináč.

Výstup medzi Eudošom Ďuríkom a gazdom Pustým prileplil chlapov na miesto a Lantaj nemal kam zabočiť. Výbornici chovateľského spolku sa robili, že nespozorovali predsedu miestneho národného výboru. Rozprávali sa s predstieranou nenútenosťou, v ktorej iba starousadli mohol postrehnúť nezvyčajnú a zbytočnú živost.

— Dobré popoludnie, — pozdravil ich Lantaj, zastanúc na okraji cesty pri samej prieckope, akoby bez úmyslu tam zotrváť, aby mohol v momente kráčať ďalej.

— Dobré, predsedo, — odpovedal ešte rozpálený Pustý. — Ideš úradovať aj v nedele...?

Neúrodný rok tisíc deväťsto štyridsaťsedem nerobil gazdom starosti a v maštaliach pohromu. Tieto straty sčasti vyrovnał bohatá úroda ale až na tretí rok. Cirkevný administrátor Valentovič mal vásnívú záľubu v koňoch a vôbec v gazdovaní. Bol taktiež aktívny členom chovateľského spolku, ktorého schôdzky sa vždy konali na fare. Na jednej z nich výbornici diskutovali o tom, či zoberú novú stanicu štátnych žrebcov. Napriek snám farára výbornici neprejavili o stanici záujem. Administrátor Valentovič bol sklamany, ale proti argumentom gazdov mal iba svoju záľubu, kým gazdovia mali záľuby radi iba vtedy, keď aj niečo vynášali. Na začiatku schôdzky však výborníkov ohromil novinou Beňák. Dozvedel sa totiž, že Ludoš Ďurík kúpil od mladého Birkmana dva hony polia. Bola to nezvyčajná udalosť, keďže v Drienkovciach sa veľmi zriedka stavalo, aby niekoľ pole kúpval alebo predaval. Najviac dohadov však vzniklo okolo toho, odiaľ Ďurík zobrať takúto pežazí, lebo doteraz svoje imanie iba prepíjal. Novým predsedom národného výboru v Drienkovciach sa stal komunista Lambert Lantaj, ktorý funkciu prebral po Beňákovi. Životná cesta Lantaja bola pomerne zložitá, vychoval sa v sirotinci vo Viedni a do Drienkoviec sa vrátil v čase vojny. Bol stolárom. Drienkovčania ho dlho neuznávali a vyhýbali sa mu.

Beňák, ktorý išiel vopred, sa nezastavil vo výčape. Plecamy poodtiskal mladých chlapov, ktorí sa kopili okolo výčapného pultu, a chytí kľučku na dverách, vmuurovaných medzi výčapný pult a veľké plechové kachle. Kľučka sa stratila v mocnej Beňákovej pravici, no dvere nepovolili. Beňák vrhol chmúrny pohľad na výčapnika. Výčapník chytal Beňákov pohľad a zároveň si striehol kohútik, z ktorého neprestajne tieklo pivo od pohárov.

— Podaj kľúč, — riekoval Beňák rezko, aby prehľušil vratu.

Výčapník obrátil hlavu k žene, ktorá zbiehala penaže od hostov, a neochotne jej povedal:

— Chod' ta trocha urobíš poriadok!

V malej izbe vedľa výčapu hostili sa vždy len členovia obecného zastupiteľstva a páni z mesta, zriedkakedy daktori z gazdov, iba ak ich richtár pozval. Od toho májového dňa, keď Beňák prestal richtáriči, v izbe nikto nesedel. Ani Beňák do nej nevstúpil, hoci predtým nikdy by si nebol sadol k obyčajnému stolu vo výčape, a už vôbec sa nemohlo stať, aby vypil pivo či pohár vína postojáčky pri pulte, ako to mala väčšina drienkovských gazdov vo zvyku. Prehno a pre členov obecného zastupiteľstva bola vyhradená malá vedľajšia izba s na zeleno natretými stolmi a ohýbanými stoličkami. Tak bolo od nepamäti. Františka Jozefa vystriedal v rámci nad dvermi Karol posledný, toho potom tatiček Masaryk v čiapke, akú nosili aj drienkovskí hasiči, a prezident Beneš v tvrdom golieri so zahnutými rožkami. Nábytok v izbici sa však nezmenil, celú jednu stenu vyhrieval veľký sporák z bývalej Birkovej kuchyne. Gazdom udrélo do nosov plesnivé teplo.

— Otvorte dokorán okno, — poručil Beňák.

— Je tu cítiť toto... — prskol Pustý.

Podvečer Vŕtka hora pohrozila zimou. Odrazu z nej zafúkal chladný vietor, sivé stopy dymu z komínov prehol smerom k rovine. Gazdovia pri východe z krčmy si vyhŕňali goliere ešte na tehlových schodoch a dlhú sa nelúčili.

Beňák kráčal dole Drienkovcami trocha nahnutý dopredu, aby ho vietor neprefukoval v celej jeho výške. Kráčal sám dlhým krokom. Keď vošiel pod bránu svojho domu, prvé, na čo mu padli oči, bola Anna. Chlapským spôsobom na jednom pleci niesla zo stodoly veľkú opátku sečky pre kone.

— Za tú chvílu by hladom nepodochli, — riekoval mrzuto dcére. — Vidíš, že už som tu...

— Mohli ste aj neprísť, — Anna prešla vedľa neho do maštálnej dveri a stratila sa v temnote.

— A kde by som mohol ostávať, nepovieš mi? — Beňák šiel za ňou do maštale.

— Tam, kde aj podaktori iní v tomto čase, v krčme. Koľkí hospodári tam odstávajú až do večera, kým ich hlad nepohnie domov, — Anna odpovedala otcovi prívetivo

Nad stolmi vo výčape visel taký hustý dym, že sa dal krájať nožom, a taký štiplavý, že ten, kto vošiel zvonku, musel zaplaňať. Tváre chlapov na natisnutých okolo stolov boli sťa pozakrývané belasými závojmi. Krčma zdnu bola ešte taká, akú ju na začiatku vojny Šamu Birku opustil. Vyhodili iba latkovú ohradu, cez ktorú Šamu voľačky nalieval. Na jej mieste postavili chladiaci pult, samozrejme na prirodzený rad, ktorý každú zimu gazdovia navozili do ladvonice na konci dvora. Krčma bola totiž priečelím gazdovského dvora. Birk mal aj hospodárstvo. Maštale sa už pomaly rozprávali a role, zväčša dobré, na rovine, úrodné, mali v árende gazdovia z Drienkoviec i zo susedných dedín.

a tlačila rukou sečku v starej kadi, do ktorej pripravovala pokrm na jedno krmenie.

— Taki, ktorí tak robia, nie sú hospodári. A ... — Beňák chcel ešte niečo rieci, no zastavil sa. Nepovedal, že majú doma mužov, ktorí opatria dobytok. Nevedel ani, ako by pokračoval, a preto schytal do ruky putnú plnú vody, aby napojil kobyly. Chcel medzi nimi pristúpiť až k valovu.

— Nechoďte ta, — volala Anna za ním. — Ešte som nevyťahala hnoj, zašpiníte si čičmy!

Beňák neochotne postavil putnú na zem a zamrmial:

— Idem sa teda preobliecť. Nechaj všetko tak, ja to už urobím.

— Čo by ste sám. Ak chcete, napojte potom kravy, tie budú mať už dosť!

Lantaj — Tož sa sprvoti cítil nesvoj v izbici, ktorej sa odjakziva hovorilo v Drienkovciach „úradská“. Ak do nej obecni predstaviteľia dakedy pozvali bedára alebo aj voľvaktóreho gazdu trochára, mohlo to mať iba dve príčiny: alebo ho chceli pre niečo riadne vykraťti alebo ho chceli poriadne napáliť pre svoje obveselenie. Túto zvykosť Lambert počas svojho krátkeho pobytu v rodnej obci postrehol. Ako predsedu miestneho národného výboru ani raz neprikázal výčapníkovi, aby ju otvoril. Stál medzi členmi výboru chovateľského spolku, vlastne medzi najvplyvnejšími roľníkmi Drienkovcom ako cudzia hus, zatúlaná akýmsi spôsobom do iného kŕdla. Cítili to aj gazdovia; nikto z nich sa nemal k tomu, aby si sadol za daktorý zo stolov. Aj výčapník bol z toho vyjavený, stál pri dverách a zíral na prítomných.

— Aspoň si posadajme, — rozhodol Beňák, lebo cítil ako ostatní naňho pozerajú a posadil sa. — Zrátaj nás a prines každému dve deci vína! — rozkázal výčapníkovi, ktorý zmizol zo dveri s veľkým uľahčením.

Beňák si sadol k stolu, za ktorým sedával dvadsať päť rokov, no nie na čelnú stoličku pod obrazom, lež na bočnú. Ostatní si posadali do kruhu, Lantaj medzi poslednými, takmer k dverám. Väčšina pohľadov mierila spod obočí na prázdnu stoličku pod zažltutým obrazom vtedy už exprezidenta Beneša. Všetci mlčali. Bolo to vlastne po prvý raz, čo sa rolníci stretli s novým vedením obce, hoci tu z neho sedel iba osihotený Lambert Lantaj. Napriek tomu však musel začať Pustý a začať ako obyčajne hlúpym, nepodareným pokusom o žart:

— Lambert, ty sa s tvojim zadkom ako ovsu ani na richtársku stoličku nešikujes!

Tváre gazdov ostali väzne, iba Lantaj — Tož sa krátko usmial, ako to iba on vedel. Beňák bez dlhého rozmyšľania povedal Pustému:

— Keby sa rozum meral širkou a hrúbkou zadku, ty, Krišpín, by si mohol aj na truhlici sedať...

Pustý, bohatší gazda než Beňák, nemohol nikdy zniesť Beňákovu richtárčenie. Rád by bol zasadol na jeho miesto, lenže aj sám dobre vedel, že umom by na to nastačil. No kde mohol, tam sa chcel vystatoval. Nebola by len tak prešla Beňákova poznámka, keby neboli vošiel výčapník s pohárami na preplnenom podnose. Gazdovia mu ochotne robili miesto a tak aj Pustý iba pohýbal veľkým ohryzkom na červenom vráskovitom krku.

— Tak teda na novú vrchnosť v obci... — preiekol nečakane Beňák. To nielen Lantaj nečakal, ale ani gazdovia. Jeden väčšmi, druhý menej, ale každý vytrešil oči. Ved' do tejto chvíle každý z nich sa vyhýbal stretnutiu s novým národným výborom. Ak aj ráda národného výboru zvolala voľajaké zhromaždenie občanov, gazdovia poslali synov, zaťov, dcéry alebo nevesty. Ani jeden z nich sa na zhromaždení neukázal. Ak národný výbor oznamil, že treba tam a tam v chotári opraviť cestu, vykosiť priekopu, prehrbiť zvody vody pre prípad búrky, počúvi, urobili. Inak sa tvátili, akoby národný výbor, zložený z nových členov, nepotrebovali. A ak predsa len bolo treba v neodkladnej ro-

Kresba: Areta Fedaková

dinej záležitosti ísť na obecný dom, ako sa podľa starodávneho zvyku hovorilo mestnému národnému výboru, gazdovia posielali ženy.

Lantaj zavčasu rozpoznal toto chytračenie. Vedel, že roľníci hovoria medzi sebou: — Bez nás sa nezaobídú. Ešte nebolo takej politiky, ktorá by nepotrebovala chlieb. A chlieb dorábajú roľníci. Skôr či neskôr prídu za nami s prosíkom! Roľníkov zem užívajú. Uvidíme...

Bol však dlhé roky členom strany. Pracoval vo fabrike medzi súdruhmi, spomedzi ktorých vyšiel aj Klement Gottwald, a bol na túto skutočnosť hrdý. Od prírody hlbavý človek dávno rozpoznal, aki „veľkí páni“ sú gazdovia v Drienkovciach a im podobní v ostatných dedinách. Rozkazujú iba sami sebe, tvrdo a nemilosrdne, priahajú do roboty neodrástené deti; a aj tí, ktorí si držia paholka či kraviera, aj tí robia do úmróv, len aby sa sluha zlým prikladom nepokazil.

Lambert Lantaj — Tož prišiel už dávnejšie na to, že on je vlastne ovela slobodnejši ako taký Krišpín Pustý, ktorý aj teraz škuli jedným okom do úzkeho okna oproti obrazu prezidenta Beneša, či ešte slinko nesadlo za horu, lebo hned musí bežať nakŕniť svojich býkov. To všetko preletelo Lambertovi myslou za veľmi krátku chvíľu, odvtedy ako zaznelo: — Tak teda na novú vrchnosť v obci... — dovtedy, kým nenarazili bojazlivovo na seba jeho a Beňákovu pohár.

— Spoločne... — povedal Lambert ticho a potom, akoby ho niekto posmelil, rieko hlasito: — ... a úprimne...

Po Beňákovi si s Lambertom štrngali aj ostatní, ale veľmi obozretne, takže poháre ani raz nezazvonili.

Márne hľadal Beňák príčinu svojej nespojnosti všade okolo seba. Nemohol ju nájsť, lebo trčala hlboko v ňom samom ako tŕň v päte. Musel sňou lihať k spánku, no omíala ho aj v posteli.

— A predsa predá statkár plemenného býka o päť i o desať tisícok drahšie ako ty, — odpovedal Lambert Lantaj Pustému, keď sa vyťahoval, akých chýrnych simentálskych býčkov on chová a predáva. — A prisahal by som, že tie tvoje sú aj čistejšej sorty aj lepšie opatruvané...

Nech obracia, Beňák vec z tej či onej strany, vždy je nakoniec Lambertova pravda navrchu. Tak bolo odjakziva aj s ostatným dobytkom, s obilím, s repou so zemiakmi pre liehovar, skrátka so všetkým. Statkárske bolo jednoducho panské a lepšie. Statkári nechodili ani na zvody; na aukčných trhoch iba v kaviarňach vysedávali a pečiali.

— A potom, keď vás vyviedli bez rebríka na povalu, keď im začala pod zadkami horeť kúdel, vzali nohy na plecia. Ušli aj vo vagónoch s cibúľou, ako ten váš slávny poslanc za tento volebný obvod!

Beňáka len pomaly prechádzala podráženosť z toho, že Lantaj mal vo všetkom pravdu. Postupne však, ako sa vytrácal z neho hnev do nepreniknutelnej nočnej temnoty nad dvojitou manželskou postlou, v ktorej pokoje a ticho spala Melánia, vylekulo sa sido z vreca.

— Ked' budete taktô viesť politiku a len fabriky a fabriky stavat, skoro vyjde celá krajina na psi tridsiatok. Slahu nedostaneme, keď nám sily vypovedia, kto bude robiť na poliach? Kto bude chlieb dorábať aj pre tých, ktorí robia vo fabrikách, to mi povedz! — zapáral Pustý do Lantaja.

— Prídu vám na pomoc stroje... — odpovedal mu Lantaj.

— Skade...? Kto ich kúpi...? Na pol traktora by som musel predať aspoň troch býkov... — Pustý nevedel ináč ani rátať.

— Založte strojové družstvo, môžete kúpiť nie jeden, ale povedzme aj dva traktory, aj ostatné stroje, náradie... — Lantaj sa začal. Nevedel presne, koľko sa dá poorať jedným traktorom, koľko za deň zožne samoviazať. Od otázok ho zachránil Pustý, ktorý vyskočil zo stoličky, vzal čiapku zo stola a hodil rukou:

— Pánboh stvoril volky a čert spolky. Idem kŕmiť býkov!

Beňákovi však zadrel Lantaj — Tož do živého. Nikdy nikomu, ani vlastnej žene neprezradil svoju najskrytejšiu túžbu: mať traktor, orať naraz troma pluhmi a hlbšie než na piad' do zeme. Nepriznal sa k tejto túžbe verejne aj preto, lebo vedel, že je preho nesplniteľná.

Pomrvil sa v posteli a zhlboka, rezignované si vzdyhol.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZO ŽIVOTA KSSČaS

Nadalej sa predĺžuje obdobie vybavovania návrhov Spoločnosti, ktoré boli predložené orgánom štátnej správy. Ide predovšetkým o otázku vyvesovania dvojjazyčných tabúľ na obchodných, gastronomických a kultúrnych objektoch na území Spiša. Dalo by sa povedať, že je to zlá vôle gminných družstiev. Dodnes nie sú taktiež vyvesené dvojjazyčné tabule na kultúrnych a osvetových objektoch na Orave a Spiši.

Podobne vyzerá aj problém neustáleho ničenia slovenských nápisov na kultúrnych a sakrálnych objektoch, z ktorých niektoré majú značnú historickú hodnotu.

Svoju nespokojnosť s takýmto prístupom k požiadavkám Spoločnosti vyjadrili zástupcovia Obvodného výboru KSSČaS na Spiši a členovia stranického kolektívu pri ÚV KSSČaS na spoločnej schôdzi 3. augusta t.r. v Krempachoch.

Účastníci zasadania si vypočúli správu o činnosti spišského obvodu, ktorú prednesol predseda OV kr. František Kurnát. Oboznámili sa tiež s výsledkami X. zjazdu PZRS. O návrnoch schválených na zasadanií stranického kolektívu pri ÚV KSSČaS 4. mája t.r. v Jablonke, o súčasnej situácii a plnení úloh informovalo prítomných úradujúci člen ÚV kr. Eudomír Molitoris. Oboznámil tiež krajanov s výsledkami zasadania ústredného výboru Spoločnosti. Všetky tieto správy sa stali základom diskusie, počas ktorej prítomní hovorili o organizačných otázkach obvodného výboru a jednotlivých miestnych skupin, ako aj o príprave na oslavy 42. výročia SNP a prehliadke dychových kapiel v Novej Belej.

Ako vysvitlo z diskusie, chýbajú finančné prostriedky na zabezpečenie požiadaviek v jednotlivých MS, najmä keď ide o kroje, hudobné nástroje, oprávy klubovník a pod. Účastníci schôdze vyjadrili názor, že na uspojovanie kultúrnych potrieb slovenskej národnostnej menšiny treba vytvoriť možnosť častejších vystúpení jednotlivých divadelných krúžkov. Avšak na realizáciu tohto návrhu sú potrebné väčšie finančné prostriedky napr. na prípravu krúžkov, na rekvizity a inštruktorov.

Oboznámili sa tiež s odpoveďou Vojvodského oddelenia kultúry a umenia z Nového Sáčca na návrhy týkajúce sa pomoci VOKaU pri organizovaní kultúrnej činnosti Spoločnosti, ktoré prihlásil stranický kolektív zo zasadania v Jablonke. Odpoved' prijali účastníci zasadania s uspokojením. Jednako, ako vyplyvalo z obsahu listu, nebude to pomoc, s akou sa počítalo. Obmedzuje sa v podstate na sporadickej finančnej výpomoc. A potreby sú predsa oveľa väčšie. Jedinou, príaznivo vyriešenou otázkou, je zahrnutie spoločnosti do programu spolupráce Nowosáčského vojvodstva s Bansko bystrickým krajom na Slo-

vensku. Krajania konštatovali, že výška dotácií na kultúrnu činnosť Spoločnosti nemôže brzdiť jej základnú činnosť.

Krajania navrhovali zorganizovať na budúci rok pri príležitosti 40. výročia našej organizácie športové turnaje, do ktorých by sa zapojili všetky MS a členovia KSSČaS. Pohare pre víťazov by mal zabezpečiť ústredný výbor.

Pre zlepšenie a uľahčenie autobusovej dopravy na území Spiša krajania navrhovali, aby linkový autobus PKS z Lapsanky do Nového Targu usmernili z Fridmana do Krempach, Novej Belej a Lopušnej. Jeho cesta by sa nepredĺžila, ale značne uľahčila dopravu obyvateľov Spiša.

Na záver účastníci zasadania doporučili, aby všetky návrhy, prihlásené na zasadnutí stranického kolektívu v Jablonke, boli dôsledne realizované a aby bol opäťovne analyzovaný spôsob vybavenia už skôr schválených rozhodnutí.

DOMINIK SURMA

Československý svět

ČASOPIS VE ZRALÉM VĚKU

Uplynulo rovných čtyřicet let od 25. října 1946, kdy se na cestu za svými čtenáři vydalo první číslo nového časopisu — Československého světa. Jeho první podoba, kdy vycházel na novinovém papíře, zaujme hned z několika důvodů. Zažlutlé stránky vydávají svědecké o tom, jak časopis hledal cestu k myslí a srdcím těch, kteří ve svém nitru stále nosili pouto se starou vlastí. Zároveň byl zrcadlem, kronikou doby, svědeckem o poválečné obnově Československa, návratu Čechů a Slováků do vlasti, z níž je vyštvávala válka. Už v prvním čísle čteme podrobné zprávy o tom, jak se péče o krajan v chopil Československý ústav zahraniční. Proto je pro nás listování ročníky prvních deseti let studiem historie krajanského hnutí i Československa.

O oblibě, kterou si Československý svět za čtyři desítka let získal, svědčí záplava dopisů s razitkou z celého světa, přicházejících do redakce. Čtenáři časopisu jsou desetitisíce krajanů; mezi nejvzdálenější místa na zaměkouli, kam dochází, patří ostrov Tahiti, Nový Zéland a Austrálie, dostávají jej i čtenáři v Indii, Argentině či Maroku. Největší počet výtisků putuje do USA a Kanady, dále pak do Rakouska a Francie. Čtenáře máme i Čechy a Slováky žijícími v Jugoslávii, Rumunsku, Polsku, Maďarsku, Sovětském svazu, Bulharsku a Německé demokratické republice.

Z dopisů se dovidáme, že mnozí čtenáři si uchovávají celé ročníky Československého světa, který je jim často jediným stálým poutem s jejich bývalou vla-

stí. Je přání všech tvůrců časopisu, aby se obraz Československé socialistické republiky, odráž bohaté historie a neméně bohaté přítomnosti nadále věrně zrcadil na stránkách Československého světa. Chce i nadále své čtenáře vodit do jejich staré vlasti a zároveň jim ukazovat, jak žijí krajané v různých koutech světa.

Redakce Život srdečně blahopřeje k tomuto jubileu a přeje mnoho dalších úspěchů v záslužné práci pro krajan na celém světě.

NEDECA

Folklórny súbor Veselica z MS KSSČaS v Nedeci sa po vystúpení v Žywci a Makove Podhalańskom (pišeme o tom na str. 16–17) zúčastnil 17. augusta t.r. na ďalšom podujatí — IV. bieleludajeckých tvorivých stretnutí v Bialom Dunajci, ktoré organizovalo tamojšie gminné kulturné stredisko.

Nedečania mohli takto opäť vystupovať v spoločnosti znamenitých goralských súborov z celého Podhalia. Ukázali sa z tej najlepšej stránky. V ich vystúpení sa vynímali nielen krásne, originálne spišské kroje, rezké čardáše a polky, ale aj zaujmavý program Verbunk mládenecov na vojnu. Pozornosť divákov vzbudili aj prekrásne spišské a slovenské piesne v podaní švarných nedečských dievčat a chlapcov. K tancu a spevu im vyhrala kapela pod vedením primáša kr. Jozefa Mirga. Vystúpenie Veselice sa divákom páčilo a tak nečudo, že ho odmenili búrlivým potleskom.

Nedečania ešte raz dokázali, že sa dokážu mobilizovať aj v najnepríaznivejších obdobiah. Ved na vystúpenie sa museli pripravovať počas žatevnych prác, no vďaka dobrej vôle a solidarite celého súboru sa im podarilo všetko zvládnúť. Samozrejme je v tom kus záslužnej práce vedúcej súboru kr. Zofie Bogačíkovej, ktorá je predsa hlavnou organizátorkou a tvorkynou úspechov Veselice.

Chcel by som pochváliť organizátorov za vzornú prípravu podujatia a v mene nedeček Veselice podákovat im za pozvanie. Radi sa ho zúčastníme aj nabudúce.

JOZEF MIRGA

NOVÁ BELA

Chcem vám napisať o neštasi, ktoré postihlo našu obec Novú Belu zo 6. za 7. júla 1986 o jednej hodine v noci. Začalo u nás horieť. Bol to velikánsky požiar — zhorelo 11 stodôl u týchto Novobelanov: Ján Bizub č. 49, Valent Dluhý č. 50, F. Bednarčík č. 51, Ján Kurnát č. 53, Ján Mišovič č. 53, Jakub Dluhý č. 55, Andrej Bednarčík č. 56, Ján Nemec č. 57, Andrej Cho-

vaneč č. 58, Jozef Bednarčík č. 59, František Kurnát č. 60.

Ako richtár Novej Belej v mene pohorelcov a v mene celej našej obce d'akujem všetkým, ktorí nám poskytli pomoc: hasičským zborom za ich prácu v deň požiaru, Státnej poistovni v Novom Targu za to, že už 7. júla t.r. začali spisovať škody, farárovi z Novej Belej za jeho pomoc, iniciatívu a spoluprácu pri zbierke dosáka v Novej Belej, krempašskému dekanovi, richtárom a tým všetkým, ktorí pomáhali v zbierke dosáka a peňazi: občanom Fridmana, Krempach, Durština, Tribša, Jurgova, Vyšných Lapšov, Nižných Lapšov, Nedece, Kacvina a osobne kr. Jánovi Molitorisovi, všetkým urbárom a obci Děbno.

Dňa 22. júla 1986 boli stodoly všetky postavené a dňa 26. júla t.r. sa začala žatva. Začali sme kosiť jačmeň, ale vďaka pomoci vás všetkých pohorelci pozvávali obilie do novovybudovaných stodôl.

Dakujeme za pomoc námestníkovi vojvodu v Nowom Sączu Józefovi Niemcoví, vedúcomu spoločensko-právneho oddelenia VV PZRS Alfredovi Potockovi, riaditeľovi obchodného oddelenia a predsedovi GS v Krempachoch Józefovi Dluhému.

Mili krajania, organizácia a práca pri stavbe stodôl bola skutočne vzorná. Bola príkladom veľkej angažovanosti, solidarity a spolupráce. Radosť bolo pozerať, ako stodoly vyrástli za dva týždne.

Dakujeme občanom našej dedinky za ich pomoc a srdce a vôbec všetkým, ktorých som v tomto liste nevymenoval.

JOZEF BRYJA

KACVÍN

Zíjeme v časoch, keď každý z nás má svoje problémy. Problémy majú nie len jednotlivci, ale celá spoločnosť, krajina, štát. U nás, v našej obci je problémom číslo jeden výstavba novej školy. V miestnej tlači a v našom krajanskom Živote sa o potrebe výstavby novej školy písalo už toľko, že by z toho mohla byť kniha. Dnes príslušné úrady hovoria: dáte svoj vklad a začnete s výstavbou školy. V poriadku. Ale vráťme sa k začiatkom problému výstavby novej školy.

Ako vieme, na Spiši a Orave sa podnes zachovali urbáre. Je to organizácia, ktorá zdržuje majiteľov lesov. Ako organizácia má svoje stanovy a plánovite hospodári vo svojich lesoch. Ale urbár pomáha aj v svojpomocných práciach v obci. Preto aj Miestny výbor urbáru v Kacvini, v snahe prispieť na výstavbu novej školy, sa na svojej schôdzi zaviazal a potom aj záväzok splnil, dal drevo, ktoré v rámci svojpomocných práci členovia urbáru priviezli na stavebný pozemok, na ktorom sa mala budovať nová škola. Časť toho dreva popílili na dosky a druhá časť zostala ležať na stavebnom pozemku. Samozrejme drevo, ako aj dosky sa už zničili.

Kto je na vine? Myslím si, že v žiadnom prípade nie miestny

výbor urbáru. Príčinu tejto nedbalosti treba hľadať asi u vojvodských a miestnych úradov. Porozmýšľajme, ako sa môže v takejto situácii zapojiť do výstavby školy miestny výbor urbára alebo jednotlivec, ktorý predsa bude reálne pozerať na výstavbu.

A čo s iným materiálom, ktorý je potrebný pre výstavbu. Často som videl, že sa niečo zvážalo, tehly aj iné veci, ale kde sa to podelo? Na túto otázku by mohol dať odpoveď bývalý riaditeľ základnej školy v Kacvíne, ktorý sa výstavbou zaoberal a užíval pozemok, na ktorom sa škola má budovať.

Nedávno, v súvislosti s problémami okolo výstavby školy, boli urobené aj snímky toho, v akých podmienkach sa učia kacviňske deti. Chápem, že sú rôzne problémy, ale myslím si, že pri troche dobrej vôle zo strany vojvodských nadriadených orgánov, lebo miestne sú asi príliš slabé, aby sa dalo všetko vyriešiť. Ako som už napísal, výstavba novej školy je pre našu obec problémom číslo jeden, a to nielen v poslednom čase, ale už 20 rokov.

Hovoria nám: poradte si sami: Ale ako, vedať je to stavba, ktorá nestojí milión ani dva, ale dnes už oveľa viacej. A naša obec takúto sumu nemá a ani nemôže mať. A ako sme dopadli so svojpomocnými prácam, už som napísal. Kto bol na viny? Na to by som chcel dostať odpoved' od Spoločenského výboru pre výstavbu školy, od miestnych úradov a napokon aj od krajských úradov. Miestni obyvatelia by mali záujem o vysvetlenie, ale nič sa neurobilo, ani sa nerobi. Je nevyhnutné, aby v tejto veci nastal obrat, ale kedy?

Vala krásnych pozdravov z Folklórnych slávností z Detvy zosielal súbor Spiš a Nový Bel. Ema Šedivá, Jozef Majerčík, Ján Chripko, Dlugi Mán Majerčík, Alfréd Dana Antoláková, Božena Majerčíková, Kamil Šíurek, Jozef Petrášek, Juraj Gabr, Štefanec, Jozefka Černý, František Hájek, AK FRANTIŠEK

Kacviňčania hovoria, že asi v treťom tisícročí, ktoré sa bliží milovými krokmi a je už za dverami, že asi vtedy začne výstavba novej školy v Kacvíne.

Možno sa na mojom liste aj zasmiejete, ale žiaľ, taká je holá pravda o výstavbe, ku ktorej nedošlo. Kto je tomu na viny? Povráva sa, že bývalý riaditeľ školy namiesť toho, aby pomáhal a usiloval sa o výstavbu vrazil povedal: "Nie je potrebné, aby sa v Kacvíne začalo s výstavbou školy, situácia nie je až taká tragicák."

Nuž ale dúfam, že aj tento, pre našu obec najpálcivejší problém bude nakoniec vyriešený,

nielen k spokojnosti občanov Kacvína, ale aj miestnych úradov. Je tu len otázka kedy.

(meno a adresa pisateľa v redakci)

KREMPACHY

Tohtoročný XVII. volejbalový turnaj v Krempachoch tradične usporiadavaný pri príležitosti sviatku PER sa konal 20. júla. Z viacerých pozvaných mužstiev sa ho zúčastnili len Tellovýchovná jednota SLAVOJ zo Spišskej Belej a dve domáce družstvá Krempachy A a Krempachy B — dorast.

Turnaj, po slávnom odohraní štátnych hymnov PER a ČSSR krempašskou dychovkou, otvoril vedúci Oddelenia športu Vojvodského úradu v Novom Sáči Jan Grynda.

Sportové zápolenie vyvolalo veľký záujem obyvateľov Krempach a okolitých obcí. Domáce družstvá však sklamali. Družstvo A podľahlo v rozhodujúcom zápase 3:0 o tak pohár Spiša putoval do Spišskej Belej na Slovensko. Druhé miesto obsadilo družstvo Krempachy A tretie Krempachy B, ktoré sa napriek prehrám slabne rozvíja a Krempašania môžu s nádejou pozerať do budúcnosti.

Tohtoročný turnaj v Krempachoch sa konal v roku 40. výročia vzniku Ľudových športových zväzov a fanúškovia očakávali, že práve preto počet účastníkov turnaja bude väčší a zaujmävejší. Nestalo sa tak. Viacerí sklamali. Sklamalo aj družstvo Miestnej skupiny Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Tychách na Slezsku, ktoré napriek veľkym prípravám, takisto neprišlo.

Na margu podujatia treba povedať, že družobné styky Krempach so Spišskou Belou sa nádarej prehľbjujú. Nielen v oblasti športu, ale aj kultúry; na jeseň tr. sa prípravuje návšteva divadelného krúžku.

E.M.

POSTSKRIPTUM

K „STAVBE, KTOREJ NIET“

V januárovom čísle Života bol uvarený obšírný príspevok od kr. Jana Molitorisa pod názvom „Stavba, ktorej niet“, venovaný problematike výstavby základnej školy v Kacvíne. Niekoľko mesiacov po jeho uverejnení redakcia dostala list od spomenutých v článku obyvateľov Kacvína — Franciszka Mäku a Antoního Pacygu, ktorí tvrdili, že článok obsahuje nepravdivé údaje a autor týmto hani ich dobré meno

ESTE STÁLE JE ČAS, ABY SI SI MOHOL PREDPLATIŤ ČASOPIS ŽIVOT!

Povzbud iných a zabezpeč si pravidelný odber Života.

- o svojich krajanských, ale aj súkromných záležitostach,
• čo fa trapi a čo teší,
• čo by si chcel čítať,
• čo v ŽIVOTE akceptuješ a čo podľa teba treba zmeniť.

Poznanie vašich potrieb, umožní nám (podľa možnosti) ich splniť.

Len stály rast kruhu čitateľov je základom rozvoja časopisu.
PAMÄTAJ: SME TVOJIM ČASOPISOM!

v očiach čitateľov. V liste o.i. pišu:

„W zväzku z artykúlem podpisanym przez Jana Molitorisa w sprawie zabrania części cegły oświetaczam, że żadnej cegły z budowy nie zabralem, tylko pożyczylem w porozumieniu z naczelnikiem gminy, mgr Kapoiką, i jest na to dokument. To samo dotyczy zabrania żelaza przez s.p. Józefa Pacyę. Bardzo nas dziwi, że autor artykułu aż dziś sobie o tym przypomniał, bo są już trzy lata, jak my naszego ojca oprowadzili na cmentarz... W tym stanie rzeczy wnosiemy o odwołanie artykułu oczerniającego nas w oczach publiczności i wnosiemy o zaniechanie takich praktyk na przyszłość.“

V súvislosti s tým sa redakcia obrátila na autora príspevku, aby vec vysvetliť, podal podrobnejšie informácie na túto tému a zaujal stanovisko k výhradám zainteresovaných čitateľov. Autor v odpovedi o.i. napísal:

„V odpovedi na Váš dopis, ktorý sa týka nepravdivých údajov v mojom článku Stavba, ktorej niet, mi nešlo o žiadne hanenie ich mien, ale o pomoc tak fažko rodiacej sa škole.

Odhľadom tehly, ktorá bola zo stavebného pozemku odvezena do Fridmana a ktorú Franciszek Mäka nezobral, chcem upresniť, že takýto údaj sa objavil v dôsledku nepresnej formulácie. Správne by malo byť:

Pozvázaný materiál začal miznúť zo staveniska. Pozinkovaný plech bol vyvezený v dvoch etapách, potom časť tehly, a železo zobrať Franciszek Mäka z Kacvína, ktorého sa zmocnila spomínaná módna budovania vzorných objektov a začal stavať veľký chliev pre husi. Druhú časť železa zobrať zase Jozef Pacyga z Kacvína, ktorý taktiež začal budovať veľký moderný ovčinec.

Za túto nepresnú formuláciu sa čitateľovi Franciszovi Mäkovi ospravedlňujem.

Ohľadom železa, ktoré Franciszek Mäka a Jozef Pacyga zobrať zo staveniska školy v Kacvíne, ako údajnú „pôžičku“ od náčelníka gminného úradu, chcem vysvetliť, že ja ako predsedu Spoločenského výboru pre výstavbu školy v Kacvíne, neboli som o tom dodnes písomne informovaný a dodnes nie je zaznamenané, kto a kolko materiálu zobrať...

Zdá sa nám, že došlo tuná k nedozumeniu, ktoré na jednej strane vyplývalo z nedostatočne presnej formulácie, a na druhej strane z nesprávneho pochopenia odseku príspevku, týkajúceho sa spomínaných čitateľov. Totiž z formulácie uvedenej v Živote výbec nevyplývalo, že spomínany stavebný materiál bol zabraný svojvoľne a bez súhlasu majiteľa, ako sa tito čitatelia domnievali. Uznali sme však za potrebné predstaviť bližšie okolnosti týkajúce sa osudu stavebných materiálov z kacviňskej školy, hoci od uverejnenia článku po obdržanie listu od čitateľov uplynulo viac mesiacov. Máme nádej, že vyriešenie tejto veci si nájdete potvrdenie v rýchлом začatí výstavby školy, čo všetkým Kacviňčanom zo srdca želáme.

REDAKCIA

ODEŠLI OD NÁS

Dne 28. srpna po ľekkej nemoci zemrel ve veku 57 let člen Obvodného výboru KSSCaS v Zelově, krajan

GUSTAV OTTO DEDECUS

V jeho osobě jsme ztratili šlechetného člověka, dlouholetého člena Obvodného výboru a pěveckého sboru v Zelově.

Cest jeho památky!

OV KSSCaS v Zelově a redakce Život

7. septembra 1986 umrel v Kacvíne vo veku 74 rokov krajan

JÁN PETRUŠ

Zosnul bol jedným z prvých krajanov, ktorí vstúpili do našej Spoločnosti hned po jej založení. Odišiel od nás vzorý krajjan a dobrý človek.

Cest jeho pamätky!

MS KSSCaS v Kacvíne

Voda znamená pokrok

Voda je pre vidiek prvoradým výrobným činiteľom tak v živočíšnej, ako aj rastlinnej výrobe. Vodovod v dedine — znamená zmenšenie fyzického úsilia a uľahčenie práce pri obsluhovaní hospodárských zvierat.

Predsedca Celoštátnej komisie spoločenských činov prof. Boleslav Stržek na konferencii v Bydgoszczu v roku 1985 konstatoval, že... „v požiadavkách roľníckeho obyvateľstva sa nevyhnutnosť riešenia problémov zásobovania vidieka vodou vysunula na predné miesto vzhľadom na jeho súrnosti a spoločenské očakávania.“

Je to pochopiteľné, pretože okrem výrobného významu, moderné riešenie zásobovania vidieka vodou vytvára možnosť pozdvihnutia všeobecnej kultúry života a lepšej organizácie domácností. Zaisťuje tiež základné podmienky zachovania osobnej hygieny a hygieny výživy, a tým chráni aj naše zdravie.

Podľa údajov HŠÚ (GUS) koncom decembra 1984 — 40 perc. gazdovstiev využívalo sieťové vodovody a mestské vodovody. Na poprednom mieste sú vojvodstvá: Katošické, Leszczyńskie a Ślęzskie, kde má vyše 70 perc. gazdovstiev vodovody. Vo veľkej miere je to zásluha samých roľníkov, ktorí

sa aktívne zapojili do verejnoprospěšných prác. Rozhodnutia Uznesenia Rady ministrov č. 60 z r. 1984 vychádzajú oproti požiadavkám vidieka. Ak vodovod budujú svojpomočne, minimálny podiel obyvateľstva dosahuje 30 perc. rozpočtové hodnoty a podiel štátnych prostriedkov môže dosiahnuť 70 perc. a dokonca až 80 perc.

Vďaka vodovodom možno zaistíť vidieckemu obyvateľstvu vodu zdravotne nezávadnú. Prvenstvo vo výstavbe vodovodov by mali mať tie dediny, do ktorých sa voda do väža z veľkej vzdialenosťi. Je ich okolo 488 000.

Samá výstavba vodovodu nerieši všetky zdravotné problémy, ak zároveň nepomyslime na naležité odvádzanie veľkého množstva odpadovej vody. Tak teda súčasne s výstavbou vidieckeho vodovodu by sme mali vybudovať kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd. Keď budujeme domáci vodovod, nezabudajme na vybudovanie žumpy. Ak sú odpadové vody odvádzané do priekop pri cestách alebo do melioračných priekop, čo sa žiaľ stáva, hrozí to prepuknutím epidémie. Zakázaná je tiež zmena plynkých vykopaných studní na žumpy, keďže choroboplodné baktérie spolu s výkalmi

prenikajú do plytkých vodných vrstiev a môžu spôsobiť vypuknutie červienky, brušného týfusu alebo iných nebezpečných chorôb.

Avšak väčšina gazdovstiev (okolo 1,5 mil.) je nadálej zásobovaná vodou z plytkých kopaných studní pri domoch. Kvalita vody na plytkých podzemných úrovniach sa systematicky zhoršuje následkom chemizácie poľnohospodárstva. Aby bolo možné zabezpečiť pred znečistením plytké vodonosné vrstvy, ktoré roľníci využívajú, treba sa snažiť, aby chovatelia veľkých stád mali popri už spomenutých kanalizačných zariadeniach, dostačočne veľkú plochu ornej pôdy pre využívanie hnojovky. Dôležitou vecou je aj chránenie studní pred chemickým znečistením.

O studňu na gazdovstve musíme dbať, aby nám čerpaná voda mohla dobre slúžiť a neohrozovala naše zdravie. Vencová výstuž musí byť nepriepustná a otvor zabezpečený pokrývkou alebo strieškou. Miesto okolo studne treba vyložiť kameňmi. Malo by byť trochu vyšie, aby záchod, smetisko a jama na maštaľný hnoj sa nachádzali nižšie a vo vzdialosti najmenej 15 metrov. Vedro na čerpanie vody by malo byť upevnené na stálo a umiestené vo vnútri studne. Do studne sa nesmú namáčať konvice s mliekom. Napájajte pre zvieratá by malo byť vzdialenosť prinajmenšom 10 m a studňa by mala byť ohradená.

ZEMĚDĚLSTVÍ V NDR

Příklad za mezi

V roce 1985 zemědělství v NDR dosáhlo rekordních výsledků: průměrné výnosy obilnin činily 46 q z hektaru a byly o 10 q vyšší než z let 1976 — 1980; výnosy brambor stoupaly na 256 q/ha. Výroba jatečného dobytka se zvýšila o 34 tisíc tun. Již několik let zemědělci v NDR překračují centrálně plánované ukazatele. A není to jen výsledek dobrých atmosférických podmínek.

Již několik let se v zemědělství NDR uskutečňuje nová ekonomická strategie, spočívající především ve stále širším využívání vědeckotechnického pokroku a zavádění nových organizačních řešení. Odejde?

V letech 1982 — 1985 sousedi za Odrrou zavedli 20 nových obilních odrůd, vynikajúcich mimojiné vyšší odolností vůči působení mnoha škodlivých činiteľů a umožňujúcích dosažení vyšších hektarových výnosů. Loni byly tyto odrůdy zasety na více než třetině areálu určeného na pěstování obilí. Na 1 270 tis. hektarů byl použit nový ochranný prostředek, ktorý umožňuje zvýšení výnosů obilí o 10 proc. (obilí se pěstuje na 2,56 mil. ha).

A v chovu zvířat? Veľké naděje se pojí s využitím nejnovějších výmoženosťí biologie. Umožní to v nejbližších letech, jak tvrdí odbornici, až dvojnásobné zvýšení živočíšnej výroby. Ve stále väčšom miere sa práve v chovu dobytka užívajú počítače. Dodejme, že výroba masa v mi-

nulé pětiletce stoupala každoročně průměrně o 5,2 proc. a mléka o 3,4 proc. Umožňuje to 17 miliónov obyvateľov republiky vysokou spotrebú, napr. 90 kg masy na osobu ročne.

V sedmdesiatých letech byla v NDR v zemědělských družstvech a státních statečích zavedena specializace. Hospodářství zabývající se rostlinnou výrobou nechovají zvířata a ta, ktorá sa specjalizuje na chov zvířat, mají jen tolik země, kolik potrebují pod budovy. Tak specializované podniky by ovšem nemohly existovať bez těsné kooperace. Nyní se tato kooperace rozšiřuje. Spočívá to především v podílení rostlinné výroby potřebám chovu zvířat. V obou případech platí zásada „minimální náklady, maximální výroba“.

Rozsah spolupráce mezi hospodářstvími určuje tzv. kooperační rady, skládající se ze zástupců kooperujících hospodářství. Zainteresovaná hospodářství sama rozhodují o tom, jaká práva a povinnosti má mít kooperační rada, kterou volí. Rada plní řídící funkci. Její rozhodnutí musí být plněna počínaje společným plánováním výroby, až po zlepšování pracovních a životních podmínek osob pracujících v těchto hospodářstvích a jejich rodin. Jsou závazná pro všechny partnery a jsou základem všech důležitých rozhodnutí, napr. valného shromáždění.

V NDR pracuje v zemědělství 10 proc. zaměstnaných. Je to nejnižší ukazatel v socialistických státech, téměř třikrát nižší než v Polsku. Na jednoho obyvatele připadá 0,37 ha zemědělské půdy (v Polsku 0,41 ha). Většinu půdy vlastní socialistický sektor, soukromá hospodářství zaujímají pouze 0,5 proc. orné půdy, ale mají značný podíl na dodávkách pro trh. Výroba potravin v NDR již v zásadě pokrývá potřeby, a ceny základních druhů zboží se řadu let nezměnily.

Silážovať čo najviac

Zemiaky majú dôležité miesto v krmovinovej bilancii nášho poľnohospodárstva. Ročne sa priemerne určuje na krmivá asi 30 mil. ton zemiakov. Ale počas skladovania vznikajú značné straty tvoriace v celoštátnom meradle niekoľko miliónov ton, pretože doposiaľ sú skoro všetky zemiaky skladované v zemných kopcoch. Silážovanie zemiakov je zatiaľ ešte príliš málo zovšeobecnenou metódou, noči má v porovnaní s kopcovaním veľa prednosti.

Ak zemiaky skladujeme v kopcoch, možno sa vyhnúť väčším stratám vtedy, keď zemiaky nie sú príliš poškodené a nie sú nakazené chorobami, vznikajúcimi pri skladovaní. V poľnohospodarskej praxi sú však ľahkosť so splnením týchto podmienok najmä preto, že pokračujúca mechanizácia pestovania a zberu spôsobuje, že hluzy sú stále viac mechanicky poškodené. Dôležité je aj to, že straty zemiakov skladovaných v kopcoch, značne vzrástajú spolu s predĺžovaním obdobia skladovania. Keď v prvých mesiacoch po kopcovaní rastú straty postupne, tak v apríli tvoria už 30—40 perc. a v júni môžu značne prekročiť 50 perc. Ale v prípade silážovania zemiakov sú straty od 15 do 20 perc. a súvisia predovšetkým so samým procesom silážovania.

Silážovanie zemiakov umožňuje značne znížiť náklady na prípravu krmív. Zemiaky skladované v kopcoch, pred kŕmením, parí. Vyžaduje si to oveľa väčšie náklady, viacej práce a energie, ako jednorazové parenie zemiakov na silážovanie. Podľa výskumov ze-

miakárskeho ústavu sú náklady na parenie a silážovanie v prepočítaní na krmovinovú jednotku o 20 perc. nižšie, ako pri dennom parení v parákové súprave na uhlie, a o okolo 10 perc. nižšie v porovnaní s parením v elektrických parákových súpravách.

Pomocou silážovania zemiakov možno značne zjednodušiť organizáciu krmovinovej základne na gazdovstve. Uvádzá sa, že dobре pripravenú siláž zo zemiakov možno skladovať bez straty jej hodnoty dokonca niekoľko rokov. Preto môže byť pocelý rok základným krmivom v krmení ošípaných a slúžiť ako rezerva v prípade neúrodu iných krmív. Prednosťou siláže je tiež možnosť jej pripravovania s pridaním iných krmív. Týmto spôsobom, namiesto niekoľkých, môžeme pripraviť jedno, kombinované krmivo a značne znížiť pracnosť pripravy a podávania krmív.

Spolu so zemiakmi možno tiež silážovať a teda racionálne obhospodiť iné krmivá, ktoré by sa inak mohli znehodnotiť. Z organizačných dôvodov je vhodné odporúčať silážovanie zemiakov na gazdovstvách, ktoré potrebujú na výkrm veľké množstvo zemiakov a chovajú veľa ošípaných.

Zemiaky patria ku krmivám, ktoré sa ľahko silážujú. Avšak, aby sme dosiahli siláž dobrej kvality a vyhli sa zbytočným stratám krmovinových zložiek, treba sa starat o:

- nepriepustnosť nádrží, v ktorých silážujeme zemiaky; zbraňuje to voľnému odtoku silážnej štavy, a tým sa znižujú straty;
- dôkladné čistenie zemiakov a ich dobré parenie;
- starostlivé stlačenie a tesné prikrytie masy silážovaných zemiakov;
- rovnomerné vymiešanie jednotlivých zložiek v prípade prípravy kombinovanej siláže.

Stranku pripravil:

ZBIGNIEW RUTA

Piasecki v profesionálnom pelotóne

Ked' Leszek Piasecki vyhral v tak nádhernom štýle vlaňajšie Preteky mieru a neskôr sa stal aj majstrom sveta amatérov, mnohí športoví odbornici usudzovali, ba aj verejne vyhlasovali, že vyrástol dôstojný násťupca najlepšieho polského cyklistu vôbec — Ryszarda Szurkowského. Niet sa čomu diviť, že krátko potom priam všetkých milovníkov tohto športu šokovala správa, že tento skvelý športovec preselal medzi profesionálov a v novej sezóne bude jazdiť v talianskej skupine Colnago — Del Tongo. Nebude preto od veci pripomienut, ako si Piasecki počína v profesionálnom pelotóne, o to viac, že doteraz v našej tlači nebolo príliš veľa správ na túto tému.

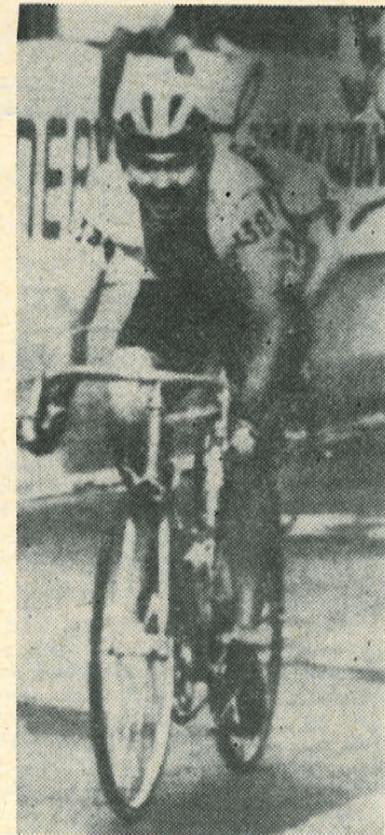
Po prestupe Piaseckého do spomínamej skupiny Colnago — Del Tongo (v ktorej jazdi aj druhý znamenitý polský cyklista Czesław Lang), sa — ako je známe — rozprúdila živá diskusia. Optimisti vyhlasovali, že Piasecki sa stane prvým jazdcom v skupine a bude pokračovať v úspechoch. Zato pesimisti tvrdili, že neuspeje, že sa premárni ďalší veľký talent. Kto mal pravdu?

Nemožno jednoznačne odpovedať, hoci treba uznáť, že debut neboli najúspešnejší. Počas zimných tréningov najazdil oveľa menej kilometrov ako súperi, čo sa muselo odraziť aj na pretekoch, najmä v prvom období. Nečudo, že na jednotlivých eta-

pách obsadzoval ďalšie miesta. Naštastie nemal v skupine konkrétné zadelenie (jej vedúcim jazdcom je Saroni, ktorému ostatní majú za úlohu pomáhať) a pretekal ako voľný jazdec, čo mu dovolilo ukázať svoje prednosti a zaskvíť sa v pelotóne niekoľkými bravúrnymi akciami.

Prvou ozajstnou previerkou kvalít nedávneho amatéra Piaseckého sa stali tohoročné preteky Giro d'Italia. Spočiatku sa mu neviodilo najlepšie a na prvých etapách stratil príliš veľa minút, čo spôsobilo, že už nemal šance na dobré konečné umiestnenie. Ked' však prišla prvá časovka, jeho hviezda zažiarila plným leskom. Piasecki ju totiž presvedčivo vyhral, čo všetci uznali za veľkú udalosť, o to viac, že v Giro d'Italia štartovali, okrem Francúza B. Hinaulta, všetci najlepší majstri samotnej jazdy. Ked' o niekoľko dní neskôr aj na zle pripravenom bicykle obsadil v druhej časovke desiate miesto, pričom od druhého jazdca ho delilo len osem sekúnd, bol to presvedčivý dôkaz, že prvé víťazstvo nebolo náhodné, že musia s ním počítať aj tí najlepší. Napokon práve vďaka Piaseckému a Langovi skupina Colnago-Del Tongo vyhrala aj časovku družstiev, čo podľa všeobecnej mienky významne pomohlo Saronimu obhajať v Giro druhé miesto. Treba tuná poznamenať, že predtým táto skupina, štartujúca za účasti Piaseckého, vyhrala Pohár Talianska.

Ostatne, nielen v časovkach, ale aj v iných etapách až do konca pretekov bol Piasecki spolu s Langom viditeľný na trati a poriadne „navyčinal“, čím si získal primenie postrach pehotónu.

Svoju vysokú triedu ukázal Piasecki počas júnových pretekov v Provansalsku, kde na jednej z etáp pichol gumenu a napriek tomu dobehol čelnú skupinu a bol prvý v cieli, čo bol tak neuveriteľné, že ho diskvalifikovali. Nasledujúceho dňa už bez akýchkoľvek pochybností vyhral etapu v štýle, aký sme vlaňajšie obdivovali na Pretekoch mieru a na dôvažok aj štyri horské premié, ktoré boli na trati. Aj to spôsobilo, že sa vyšvihol nad premier v bezfarebnom zástupe profesionálnych cyklistov.

Ako amatér bol Piasecki znamenitým vrchárom, no medzi profesionálmi sa spočiatku cítil priam ako nováčik. V kopcoch ho predbiehal aj veľmi priezemný jazdec a Czesław Lang, ktorý keope nemal nikdy v láske, bol preň priam nedostížnym profesorom. Vysvitlo však, že je to len otázka patričného zaškolenia. Dnes, po niekoľkých mesiacoch, na horských premiách nižších kategórií Piasecki už začína diktovať pehotónu svoje podmienky. A keďže umenie vyhľadávačie, vzbudzuje čoraz väčší rešpekt.

Na začiatku augusta slávny belgický cyklista Eddy Merckx vyhlásil, že Piasecki je jedným z jeho kandidátov na majstra sveta k Colorado Spring. Tentoraz mu to ešte nevyšlo, lebo na MS nastúpil s nedoliečeným zranením. Ale už o dva týždne neskôr vyhral presvedčivo párovú jazdu spolu so Saronim — tzv. 54. Trofeo Baracchi. Nie je to akoste jeho posledné slovo. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

MADONNA

Je to dnes už známa americká speváčka, ktorá patrí k najväčším objavom hudby v štýle funky v posledných rokoch. Pochádza z ôsmich súrodencov a každý z nich posobi v hudobnej sfére. Spočiatku ju hudba ako taká vobec nezaujímalu. Zbožňovala tanec. Preto začala navštěvovala umeleckú školu v Michigane a neskôr začala vystupovať s tanecnou skupinou v nočných kluboch. Tam si ju všimol producent Reggie Lucas, ktorý spozoroval jej zaujímavý hlasový fond a narhol jej nahrávky niekoľkých pesničiek.

Madonna už svojimi debutovými nahrávkami Everybody a Holiday vzbudila pozornosť kritikov, ktorí nešetrili slová chvály. Podobne bolo aj s ďalšou skladbou Lucky Star, ktorú sama skomponovala. V polovici

roka 1983 jej vyšiel debutový album Madonna, ktorý mal veľký úspech. Každá skladba na ňom má v sebe chytľavý tanecný nápad. Speváčka púta svojim originálnym hlasom, ktorý vkladá do struhujúceho funky-rytmu. Sprevádzajú ju čierni hudobníci, ktorí nechýba vrodený tanecný temperament, a tak vytvárajú príjemný melodický základ v každej skladbe.

Veľký úspech prinutil Madonnú k ešte starostlivejšej realizácii nových nahrávok, ktoré jej vydáva nový producent Nile Rodgers. Výsledkom ich spolupráce je o.i. veľký šláger Like a Virgin. Koncom roka 1984 jej vychádza aj nový, rovnomený album, ktorý sa v rebríčku najlepších nových albumov dostal čoskoro na prvé miesto. Na tomto albume opäť počujeme speváčku s jej skvelým hlasom a ešte vyzretejšími náhľadom na hudbu. Nie je to však čisté funky, čítat značný syntezátorový zásah a invenciu producenta a vobec priklon k strednému prúdu. Je to však štýl, ktorému sa Madonna chce venovať aj v budúnosti.

V jednom z posledných interviewov Madonna vyhlásila, že chce spievať vysoké, moderné pesničky, ktoré nemajú len krátko hostovať v diskotékach, ale majú znamenáť pokrok v jej ďalšom speváckom dozrevaní. No a chce naďalej spolupracovať s výbornými černošskými hudobníkmi, ktorých umenie je naozaj hodné obdivu.

Madonna práve teraz slávi veľké úspechy v západných krajinách. Z jej posledných známych hitov treba spomenúť najmä skladby Crazy for You, Into the Groove alebo The Gambler, ktoré sú na poprednom mieste v rebríčkoch najpopulárnejších skladieb. (jš)

Ježko

Sedeli sme podvečer pod starkinou jabľou, keď tu nedaleko v šere čosi nahlas zafučalo a zamľaskalo. Stípli sme — čo to? Iba starká sa nevyťakala. Vzala z kôlne lopatu a priniesla na nej zo záhrady sivú ostnatú guľu. Guľa si chvíľu poležala na chodníčku, potom sa pohýbala, vystrčil sa z nej malý ťuňáčik, ligotavé očká a milý ježko sa pustil po svojom, ani sa nás veľmi nebál.

Keby mala naša starká kurence, nebol by tak ľahko obišiel. Gazdine verili i mnohé tomu veria dodnes, že im jež odváča všetku malú hydinu, že si na svoje pichliače ponapichuje jablká i hrušky, ba že si ich i zo stromu postriasa. Dokonca, že ležiacim kramám na paši vypije z vemena mlieko. Ktorá ježka dolapila, vliekla ho na lopate alebo vo vedre až k Váhu a nemilosrdne hodila do vody. Ešte dobre, že ježkovia vedia plávať a vodný kúpeľ im veľmi neublížil.

Ježko žije na našom uzemí odpradávna a je to veľmi užitočné zvieratko. Deň najradšej prespi, až večer sa vyberie na lov. Či môže za to, že náhodou natrafil na zatúlané kura? Na strom veru vyliezieť nevie, ale ani jablká na zemi si veľmi nevšíma, a vôbec si ich nenosí do zásoby. Načo by mu boli zimné zásoby! Ježko celú zimu prespi zvláštnym hlbokým zimným spánkom. Stočí sa do klbôčka, telo mu vychladne a dýcha len veľmi nečasto. Prebudia ho až teplé jarné lúče. Celé leto sa stará iba o zásobu tuku pod svojím pichlavým kožuškom, preto oveľa radšej ako jablko zje každú pandravu. Koľko si nachytá červíkov, slimákov, pavúkov, stonožiek a iného hmyzu! Veľmi dobrý ďuch mu pomôže uloviť aj myš, žabu, ba aj hada. Hadieho jedovatého uštipnutia sa nebojí, v boji s hadom ježko vždy nastrčí svoje pichliače a cez ne sa mu hadie zuby na kožku nedostanú. Ak sa aj zmijí podarí zasiahnuť ho na nechránenom mieste, neprestane jež bojať, pokým ju nepremôže. Po niekoľkých hodinách potom aj sám zahynie. Ježko však vynika spomedzi ostatných zvierat práve tým, že znesie najväčšie dávky živočisného jedu. Ale aj ježko má svojich nepriateľov, čo sa neboja ani ostrých pichliačov.

ALŽBETA KRAJNÍKOVÁ

MILÍ ŽIACI!

Hoci sa cez školský rok vyskytne nejedna možnosť dokázať, že máte svojich učiteľov a školu naozaj radi, Deň učiteľov je predsa len najlepšou príležitosťou, aby ste im preukázali svoju vdăku a úctu. Verte, že si to za svoju obeťavosť a námahu zaslúžia. Ich príčinením dostávate pre život to najcennejšie a najpotrebnejšie bohatstvo — hlboké a trvalé vedomosti. Nezabudnite na kyticke kvetov, želania a básničku.

K vašim blahoželaniam pre všetkých učiteľov sa pripráva aj naša redakcia.

Kreslil som súdružku učiteľku

Vymaľoval som papierové srdce a doprostred som nakreslil súdružku učiteľku. Zdalo sa mi sice, že v triede vyzerá inak, ale nakresliť som ju musel, lebo som nemal jej fotografiu. Ako by ináč vedela, že srdce patrí jej?

Keď som robil také srdce pre mamu, boľo mi ľahko. Vybral som z albumu maminu fotografiu a nalepil som ju do samého stredu srdca. Povedal som báseň a daroval som jej to srdce, lebo bol Medzinárodný deň žien. Mama sa usmiala, že práve takú študentskú fotografiu som vybral. Povedal som, že ta sa mi najväčšmi páčila.

A zajtra má sviatok naša súdružka učiteľka, lebo je Deň učiteľov. My družinári sme to vedeli prví, lebo nám to povedala vedúca. A poradila nám, aby sme pre súdružku učiteľku pripravili v triede prekvapenie. Najlepšie vraj bude, keď napišeme DAKUJEME, ŽE NAS UCITE a podpišeme sa. Zdalo sa mi to málo. Myslel som si, keď som dal mame srdce, musím dať srdce aj súdružke učiteľke. Lebo ona je v triede ako mama. Často ju hneváme a ona nás len učí a učí.

Tak som súdružku učiteľku nakreslil a urobil jej červené lica. Kresbu som neučkal ani mame, aby jej nebolo ľuto, že ju som aj nakreslil. Keď som išiel na druhý deň do triedy, zastavil som sa na chodbe pred našou vitrínou. Boli tam vyložené dva moje výkresy. Súdružka učiteľka povedala, že som šikovný maliar. Keď som šikovný, iste som ju do toho srdca dobre nakreslil.

Ivan písal na tabuľu DAKUJEME a deti to opisovali na papier. Vytiahol som srdce, že aj doň niečo vpísem, ale do triedy prišla súdružka a ja som nemohol už nič napísat.

Elena Stachovská povedala súdružke učiteľke báseň. Súdružka učiteľka sa dívala na Elenu, na tabuľu, na nás a usmievala sa. Zbadal som, lica mala celkom také červené, aké som jej nakreslil. Elena skončila báseň a súdružka učiteľka povedala, že nám ďakuje a že nás má rada ako svoje deti. Ani neviem, ako som vstal a zanesol jej srdce s kresbou. Za mnou sa začali hrnúť ostatní s tým výkresom, kde bolo napísané DAKUJEME — ako na tabuli.

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

NAŠA FOTOHÁDANKA

nom z tohoročných čísel Života. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebojeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 339/86 sme uverejnili snímku najlepšieho džurdista na svete Jasuhira Namašitu: Knihy vyžrebovali: Jana Rutová z Krakova, Božena Miková z Katovic, Jozef Zubrický z Varšavy a Jolanta Mrugalová z Tychov.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Učili sme sa, že veci sa teplom rozširujú a chladom sťahuju. Napríklad...

— Prázdny. V lete sú dluhé, v zime krátke.

* * *

— Valika, pomáhaš rodičom?

— pýta sa učiteľka.

— Pravdaže, ináč by nezvládli

urobiť všetky moje úlohy!

* * *

Chlapček zaklopal na dvere.

— Vstúpte!

— Je tu, prosím, oddelenie náležov?

— Áno. Čo si stratil?

— Nič. Stratil som sa sám.

* * *

Vladko kráča za ujom horárom po lese. Odrazu začuje klopanie.

— Čo je to, ujo?

— Ďatel.

— A čo robí?

— Klopká na strom.

— A prečo ho nechcú pustiť dnu?

* * *

Peter a Martin stoja v zoologickej záhrade pred klietkami, v ktorej sú divé zvieratá.

— Peter, — vraví Martin, — opovážil by si sa vojsť do klietky?

— Opovážil. Keby bola prázdná.

— Si kamarát? — pýta sa Milan Karolka a Karolko prikýne.

— Tak mi požičaj vašu mačku domov. Máme v šope veľa myší.

— Kdeže by ti tá šla!

— Tak čo mám robiť?

— Vieš čo? Prines vaše myši k nám!

* * *

— Viem rýchlo rozbrať celý budík, — chváisce sa Jurko.

— A zložiť ho vieš? — pýta sa otec.

— Ale, oco, dve roboty predsa nemôžem robiť odrazu!

Môj učiteľ'

Môj učiteľ — človek štedrý,
zrejem z neho ako klas.
Viem už, odkiaľ dujú vetry,
odkiaľ príde prvý mráz.
Prečo dykrát dva sú štyri,
aký majú stromy vek.
Viem už, koľko má svet šíry
veľkých morí, hôr i riek.

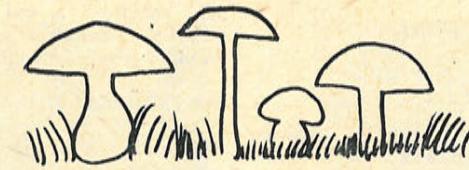
Môj učiteľ — človek milý,
máva teplú ľudskú reč.
Stačí slovo — a v tej chvíli
neistota zmizne preč.
Keď nás tiché cesty lesné
vylákajú z triedy von,
z našich hrdiel zvonila piesne,
ktoré pozná iba on.

Môj učiteľ — človek čistý
ako prvý zimný sneh.
Poštár nosí modré listy
a on mûdrost, spev i smiech.
Až raz všetky vlčie maky
iba preňho budú rást,
i ja chcel by som byť taký
i tak lúbiť svoju vlast.

(Úryvok)

ALOJZ ČOBEJ

JINDŘICH BALÍK

VILIAM MARČOK

DUBÁK

Včera som bol na hubách,
natrafil som na dubák.

Čoby dubák, bohatier,
najstatnejší spod Tatier.

Priamo dubák-Jánošík,
sám sa driapal na košík.

MASLIAK

Tento malý masliak
mal byť ešte v jasliach.
— Kde je tvoj brat, masliačik?
— Na liečení na Sliači...

Ubrečená

Kuchař krájí cibuličku,
ale než ji nakrájí,
už má slzy na krajičku,
už má slzy na kraji.

Po tvári mu dolu tečou,
slzy očím nesvědčí,
děti, které neutečou,
s kuchařem se rozbrečí.

ČO JE TO?

Pletiem chlievik
pre päť ovečiek.
Štyri sú pohromadé,
piata zvlášt.
Co je to?
(ykačlap — ecivakuR)

Zezezné zviera
potravu hryzie
na živej hore.

Čo je to?
(ysalv újahirts ecinžoN)

Zo zeme sa zrodil,
krmil, napájal a ked'
umrel, ani ho nepochovali.
Co je to?
(nábzD)

Vo mne tma,
vonku svetlo
vo mne zima,
vonku teplo,
vo mne teplo,
vonku mráz.
Uhádne to niekto z vás?
(acinviP)

Jeseň

Tečie jeseň z oblohy,
lepí sa nám na nohy.
V parku vietor-popleta
stromom lístie rozmetá.

Šepcú šípky na kríku:
zas budeme v čajníku.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

DIEVČA, DIEVČA, ČOŽE TO MÁŠ?

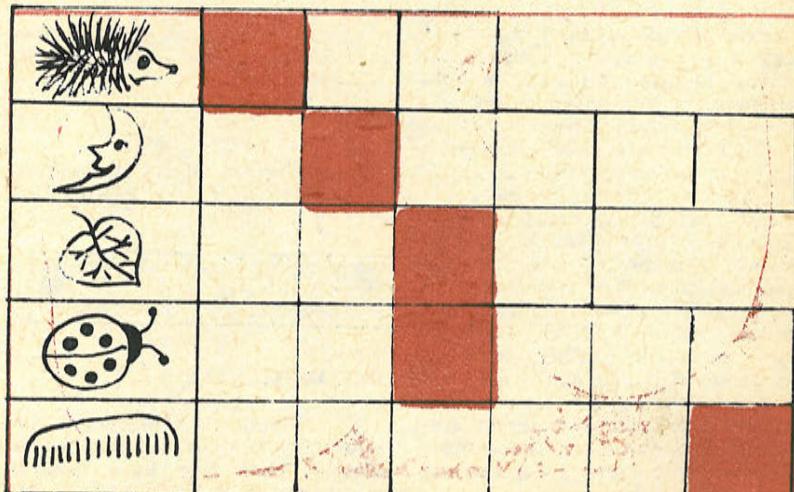
Dievča, dievča, biely anjel,
kde ja teba večer nájdem?
Nájdeš ty ma v záhradóčke
pod jabloňou na lavičke.

Dievča, dievča, holubička,
rád ťa vidím od malička,
od malička malinkého
zo srdiečka úprimného.

Rýchlo

Diev - ča, diev - ča, čo - že to máš? Ru - žu,
ru - žu, ko-mu ju dáš? „Te - be, te - be, šu - ha -
jič - ku, na - šla som ju na chod - nič - ku.“

KRÍŽOVKA Uhádnete, aké slovo sa skrýva v križovke. Nájdete ho,
keď do políčok križovky vpišete názvy vecí a zvierat. Vyplnenú
križovku pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí roz-
losujeme slovenské knihy.

ZO ŠÍREHO SVETA

STROMY A ZDRAVIE

KAMERUN. Táto krajina je skutočnou babylonskou vežou. Okolo 10 miliónov obyvateľov hovorí 247 jazykmi. Lingvisti nevypočítajú toto množstvo za definitívne. Pokračujú totiž vo výskume etnickej štruktúry obyvateľstva a pri tejto priležitosti objavujú nové jazyky. Naposledy zaznamenali 8 ďalších nárečí v severozápadnom Kamerune.

* * *

CSSR. Prednedávnom sa úspešne skončil prieskum nových uhoľných ložísk. Geologovia predpokladali najst 300 mil. ton čierneho a asi 100 mil. ton hnedého uhlia. Zatiaľ tri nové ložiská čierneho uhlia objavené v Hornosliezskej kotline obsahujú spolu ok. 1084 mil. ton, z toho tri štvrtiny je to vysokokvalitné koksovateľné uhlie. Hrúbka týchto ložísk dosahuje 35 metrov, ale sa nachádzajú vo výške až 700 m n.m.

Započatie ťažby musí predchádzať výskum predovšetkým stability zeminy. Teda z technických príčin sa zatiaľ ťaží iba časť uhlia. Prieskum ložísk uhlia a ďalších narostov pokračuje, najmä v Českom stredohorí.

* * *

TRISTOROČNÁ VOJNA. Po 335 rokoch vojnového stavu Holandsko a Veľká Británia podpisali mierovú zmluvu. História tejto vojny siaha do 17. storočia, keď 12 holandských vojnových lodí priplávalo na vzdialenosť delostreleckého výstrelu britským Scillských ostrovom na Atlantickom oceáne, (ok. 40 km na západ od pobrežia Cornwallska vo V. Británii). Tieto ostrovy boli v tom čase jedným z hlavných severoeurópskych sídiel pirátov, ktorí využívali proteku anglických vladárov zatvárajúcich oči pred lúpežními výpravami Scillských obyvateľov.

Holandsko v 17. storočí bolo považované za jedného z vladárov morí a celá jeho moc spočívala hlavne v bezpečnej plavbe obchodných lodí, ktoré privázali do Amsterdama a ďalších holandských prístavov exotické a drahé tovary zo vzdialých kolónií. Tieto lode museli plávať v neďalekej vzdialnosti od Scillských ostrovov, pri ktorých sa stávali korisťou pirátov. To bolo príčinou, že Holandsko vysvedčilo vojnu týmu ostrovom, teda V. Británii. Ale skôr ako padol hoci len jeden výstrel, Anglia sa zaviazala, že problém pirátov vyriešia v prospech Holandska. Celý konflikt týmu prestal existovať, ale zabudli podpísat mierovú zmluvu. Toto diplomatické nedopatrenie, akých nebolo veľa v dlhých a búrlivých dejinách Európy, teoreticky znamenalo, že oba štáty podnes zotravovali v stave vojny. Mierový dokument v mene Holandska podpísal v poslednom období veľvyslanec tejto krajiny v Londýne.

STROMY A ZDRAVIE

Ako dokazujú vedecké výskomy, pobyt človeka v lesnej biosfére nielen relaxuje, ale má obrovský vplyv na regeneráciu sôl. Pre zdravie nie je ľahostajné, v akom sme lese. Mnohé stromy a rastliny majú blahodárny vplyv na nás organizmus. Patria k nim predovšetkým ihličnaté stromy: červený smrek, sosna, jefra, smrek, tis. Tieto stromy nielen dodávajú plúciam kyslik, ale znižujú aj napätie.

Avšak niektorým druhom stromov a lesných krov by sme sa mali rozhadniť vyhýbať, majú totiž pre človeka nepriaznivý a dokonca škodlivý vplyv. Patria k nim: osika, topoľ, dráč, jelša a lesná baza.

Vedci zdôrazňujú, že z listnatých stromov najpriaznivejší vplyv na človeka má lípa a breza.

Z údajov, ktoré zverejnili Spolok inžinierov a technikov lesníctva a drevárvstva vyplýva, že sosna, breza a jalovec vytvárajú okolo seba päťmetrové pásmo bez baktérií; sosny vylučujú do atmosféry také látky ničiace baktérie ako alfa pinem, beta pinem, dipenton, silvestron.

Lesné biocenózy záporne ionizujú vzduch, čo je pre organizmus zvlášť cenné. Jeden hektár sosnového lesa zadržiava 34,5 ton prachu: taká istá plocha bukového lesa očistuje vzduch z kysličníka uhličitého s koncentráciou do 0,1 mg na meter kubický a 150-metrová stena lesa zmenšuje okolitý huk o 10 decibelov.

MYŠLENKY

Nejpolitováničodnejší jsou lidé, kteří mají vědomí povinnosti, ale chybí jim síla, aby tu povinnost splnili. (M. Eschenbach)

Zena je velbloudem, který pomáhá muži přejít přes poušť života. (arabské)

Kámen môžete hodit do vzduchu, ale kŕídla mu tím nevyrostou. (Fr. Hebbel)

Vládne všeobecná nechuť, protože se navzájem požiráme. (St. J. Lec)

Lidi musíme snášet, neumíme li je zlepšiť. (Marcus Aurelius)

RODIČE A DĚTI

NEROZUMÍ, ALE CÍTI

V prítomnosti nemluvnéte nemluvíme zvýšeným, rozčileným hlasom. Dítě sice ještě nerozumí, proč se dospělí hádají, ale

cíti rozčilení a vzájemné neprátelestvi a reaguje pláčem, neklidom a špatným spánkom.

PASTERIZACE SMÉSI

Pripávame jí pouze jednu porci smiesi, ktorou dítě hned spotrebuje, nemusíme ji pasterizovať. Chceme-li však, pripáviti smies na celý deň, pasterizacie je nezbytná. Vyvařené lahvičky naplníme čerstvě pripávenou smiesi, povážeme pergamenem alebo sterilnou gázou, postavíme do hrnce s prkénkom na dné, nalejeme tolik vody, aby se láhev neprevrhla, pripájeme hrnec poklici a zahrejeme do varu. Vážime 10 – 15 minut. Pak láhev vyndáme z vody, rychle ochladíme a uložíme v chladničke. Nespotrebovanou smies z načiaté láhve vylejeme, dudlík a láhev dobré vypláchneme. V pokojové teploté smies vydrží nejvýše 3 hodiny.

VIEŠ, ŽE...

● Iba nemluvnatá dokáže súčasne dýchat a jest.

● Aby včela-robotnica zozbierala kilogram nektáru musí oblieť 2–4 mil. kvetov na ovocných stromoch, alebo 20 mil. kvetov dateliny a iba trochu menej repky a pohánky. Včela pracuje bez odpočinku, žije krátka — iba 3–4 týždne v sezóne. A umiera z prepracovanosti. Tak sa hovorí o jej smrti.

● Pred dvoma rokmi britský paleontológ Simon Davis našiel na Sicílii pozostatky skamenej kôstier trpasličích slonov. Britskí a francúzski vedci, ktorí v minulých rokoch pracovali na ostrovoch Stredozemného mora prišli k senzacionnému záveru, že „predkovia“ trpasličích slobodov, ktorí dosahovali výšky jedného metera, prišli na ostrovy z Afriky pred okolo 7 miliónmi rokami po morskom dne. Voda v dôsledku nejakéj prírodnnej pochromy zmizla z mora. Milión rokov neskôr sa Stredozemné more opäť vrátilo na svoje miesto.

TAKÝ JE ŽIVOT

● Slávna anglická univerzita v Oxford prežila v poslednom období „zemetrásenie“. Totiž po prvýkrát od viac ako 600 rokov existencie tejto univerzity, prekročilo jej brány dievča — študentka, Denise Horroughsová. Tento úspech bol zásluhou výborného vysvedčenia za ukončenie strednej školy a vzorná prijímacia skúška na oxfordskú univerzitu. Denise študuje angličtinu a anglickú literatúru. Univerzitný senát konštatoval, že od nového školského roku sa budú môcť všetky anglické dievčatá uchádzať o právo študovať v Oxfordre. Bude to závisieť len od študijných výsledkov a skúšok.

● V kostole v obci Lyndal v severnom Nórsku sa nachádzajú obrazov, v ktorom sú Adam a Eva celkom nahí. Ale nie všetci faranici tým boli nadšení. Uskutoč-

nili hlasovanie, čo sa má ďalej robí s týmto obrazom. 204 osôb hlasovalo, aby bol obraz ponechaný, 204 — aby bol z kostola odstránený a 50 navrhlo, aby Adamovi a Eve primaľovali figové listy.

● Obyvatelia hlavného mesta Peru — Limy žili naposledy v znamení susedského sporu, do ktorého boli zamiešané papagáje. Jedna obyvateľka Margita Olajaová, po rokoch dobrého spolužívania, znenávidela susedku, ktorá bývala v tom istom malom domčeku a rozhodla sa za každú cenu ju prinutíť, aby sa vystahovala a ona, aby sa stala jedinou majiteľkou domčeka. Používala rôzne spôsoby v boji so susedkou, kúpila 7 papagájov, ktoré naučila, aby od rána do večera, na celé okolie vyjadrovali svoju zápornú mienku o morálke susedky a aby jej nadávali.

Ked' sa prípad dostal na súd, majiteľka vtákov tvrdila, že papagáje iba opakujú to, čo počuli o susedke od nej samej. Súd vydal „šalamúnsky“ rozsudok. Rozhodol, že papagáje musia ísť na „preškolenie“ do miestnej zoologickej záhrady, aby sa naučili slušne vyjadrovať. Iba potom ich vrátila majiteľke.

KÝM DIEŤA DOSPEJE

DVOJROČNÉ AŽ TROJROČNÉ DIETA

Cím je dieťa staršie, tým je samostatnejšie a pohyblivejšie; učí sa obliekať a vyzliekať, zapínati gombíky, prinášať a odnášať hračky, zdolávať prekážky (schody, pahorky). Zábavy, ak je to len možné, mali by sa konať v záhradke, parku, na lúke. Vtedy sa dieťa cíti slobodné a šťastné. V záhradke by sme mali dávať pozor, aby dieťa chodilo po cestičke a nie po hriadiakach a aby neničilo kvety a rastliny. Ked' organizujeme akúkoľvek zábavu (so stavebnicou alebo inými hračkami) musíme sa snažiť, aby dieťa vždy končilo začiatú činnosť a získavať viditeľný pre seba výsledok. Má to obrovský význam.

Ked' má dieťa dva-tri roky začína sa učiť hovoriť v patričných okolnostiach „dobrý deň“, „do videnia“ (už nemluvňa učíme robiť „Pa-pá“ na privítanie a rozlúčku), „prosim“, „dakujem“, používať vreckovku, toaletný papier, upratovať hračky.

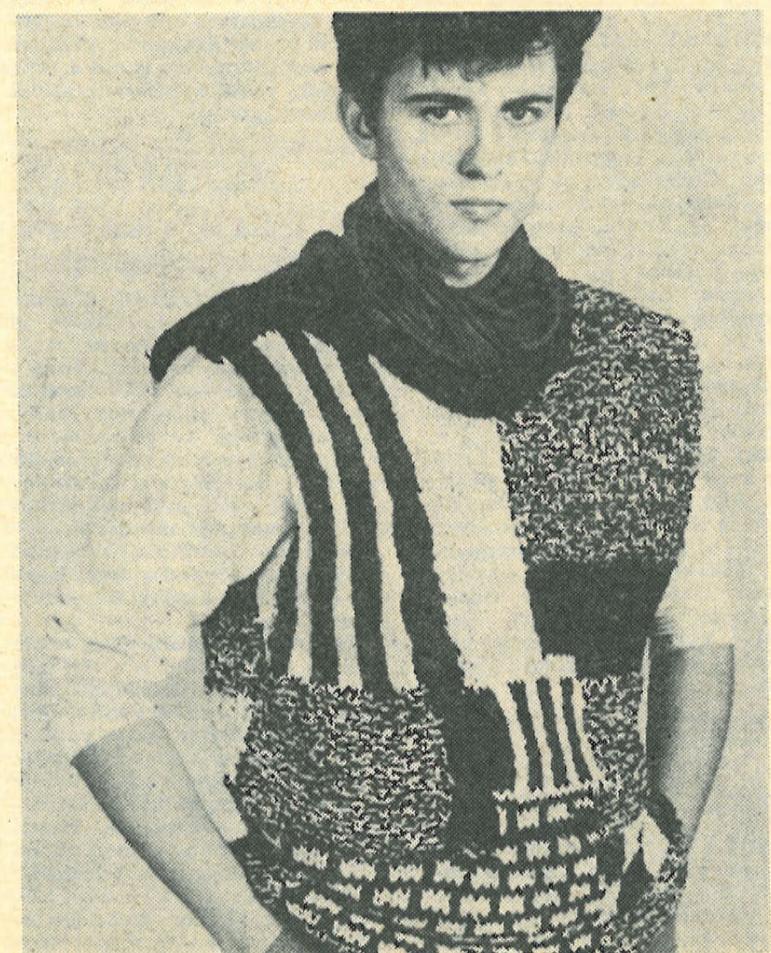
Trojročnému dávame do ruky pastelky, plastelin, farebný papier a nožičky na koncoch zakrúhlené. Ak dieťa nie je v jasliach snažíme sa, aby nás v hre napodobňovalo, aby si s nami hralo na obrázkovú lotériu, domino atď. Hráme sa spolu s dieťaťom. Je totiž bezradné a bez našich pokynov sa nemôže tešiť zo zábavy a dosahovať pokrok vo vývoji.

A hoci naše trojročné dieťa dosahuje pekné výsledky a stále si zaslúži uznanie a pochvalu, kladieme naň čoraz väčšie požiadavky, aby sa učilo stále novým úkonom.

V tomto čísle prinášame niečo pre mužov, pre ktorých iba zriedka niečo uverejňujeme. Tento pulóver z hrubej vlny iste každý muž využije na jeseň a v zime.

Mladým chlapcom odporúčame túto veľmi módnu vestu, ktorú môžeme upiesť z rôznofarebných zvyškov vlny.

Túto sezónu sú veľmi módne kombinované svetre. Na našom obrázku je sveter (zapinaný po celej dĺžke) kombinovaný s balónovou látkou. Môžeme však namiesto nej použiť kožu, manchester alebo inú látku.

Roláky sú stále módne. Ten na obrázku je upletený z vlny pastelovej farby a kombinovaný s tmavou látkou. Všimnite si, že aj pre mužov sú módne kimonové rukávy.

PRÓCHNICA RACIC U OWIEC

Jest to schorzenie wywoływanie przez specjalne bakterie, nie raz występujące nagminnie. Choroba atakuje najczęściej owce ras szlachetnych, dobrze odżywionych, przy czym klimat i charakter gleby wywierają tu niewątpliwie wpływ. Na wiosnę, na jesieni, w porach deszczowych, na mokrych glebach choroba ta występuje najczęściej. Sprzyja jej również brak pielęgnowania racic i niedobór witamin. Bramą wejścia dla zarazki stanowi racica nieodpowiednio pielęgnowana, a czynniki sprzyjające rozwojowi schorzenia stanowią: brudna i wilgotna ściółka, mokre pastwiska, przepady wyboistymi drogami. Zarazek dostaje się do tworzywa racicy, powoduje procesy ropne w koronie, w piętkach, podeszwie i w szparze międzyracicowej, co po dłuższym procesie chorobowym prowadzi do zanokcicy. Okres wylegania choroby trwa 17–50 dni. Na czole objawów wysuwają się kulawizny dotyczące jednej lub więcej kończyn. Skóra szpary międzyracicowej, koronka, piętki stają się zaczernione, obrzękłe, bolesne i gorące. Owce chudną, spędzone

nichętnie wstają, kuleją, a z chwilą zaatakowania obydwoj kończyn przednich pobierają pokarm kłcząc t.j. opierając się na nadgarstkach. Przy zaatakowaniu jednej kończyny tylnej, owca podnosi ją wysoko, poruszając się na trzech nogach, a kiedy obie tylne kończyny uległy schorzeniu — zwierzę poruszając się wleczę je za sobą. Przy uciśku na zmiękczone części racic, wydobywa się z koronki cuchnący płyn o zjełczalnej woni. Wkrótce przychodzi do odklejenia się ściany puszk rogowej od podeszwy, aż do rozpadu i martwicy tkanek miękkich. Martwiaca atakuje następnie powiązce, stawy i kości. Przerzuty do wątroby, śledziony i płuc nie należą do rzadkości. Rokowanie w tej chorobie zależy od długości trwania choroby i zmian w racicach. Po dokładnym obejrzeniu racic należy stado podzielić na dwie grupy i obie umieścić osobno. Te grupy to naturalnie owce zdrowe i chore. W leczeniu usuwa się przez obcinanie, wszystkie uległe martwicy i zmienione części rogu. Trzeba pamiętać aby te obrzęki następnie spalić, ze względu na to, że zawierają duże ilości zarazków. Po obcięciu i oczyszczeniu racic zabezpiecza się środkami odkażającymi (chloramina, jodyna). Opatrunek ze środkami odkażającymi zasmarowuje się dzigiem w celu zabezpieczenia przed wilgocią. Stosowanie środków odkażających należy powtarzać co 3–4 dni aż do zupełnego wyleczenia. Trzeba pamiętać, że powyższymi zabiegami

nie osiągnie się ostatecznego wyleczenia. Jest to możliwe jedynie przy równoczesnym i gruntownym odkażeniu owczarni i spaleniu zakażonego nawozu. W zapobieganiu należy zwrócić szczególną uwagę na stałą i należącą opiekę nad racicami, dokonywanie przeglądu racic, odkażanie owczarni, częstą zmianę ściółki oraz ścisłą kontrolę owiec świeżo sprowadzonych. Przy powrocie owiec z pastwiska dobrze jest stado przepędzić przez wodę — strumień lub wilgotną ląkę w celu oczyszczenia racic z błota i kurzu.

BRODAWCZAKI STRZYKOWE

Na skórze strzyków pojawiają się twory różnej wielkości i kształtu, barwy brudno szarej, o powierzchni chropowatej, które niekiedy w dużym stopniu utrudniają dojenie. Twory te pojawiają się na całej powierzchni strzyka, lub tylko w pewnych miejscach. Niektóre zlewają się tworząc rozleglejsze, nieregularne wysepki. Brodawczaki trwają zwykle bardzo długo, niekiedy całe lata, ale zdarza się, że giną one nagle same bez żadnego leczenia. Można też zauważać, że brodawczaki jakby się przeniosły na inne sztuki za pośrednictwem osoby dojącej. Ze strzyków brodawczaki mogą się przemieszczać na całe wymię i na inne okolice ciała. Ponieważ brodawczaki ciągną się, raz przez całe lata, kiedy indziej zaś znikają same bez śladu — nic pewnego o ich losach w danym przypadku powiedzieć nie można. Co do

następstw samego istnienia brodawczaków na strzykach, przepowiednia jest na ogół korzystna. To dlatego, że nie powodują one zwykle poważnych powikłań, tyle tylko, że mogą przejść się na inne sztuki. W zapobieganiu — sztuki dotknięte brodawczakami doi się po wydeleniu sztuk zdrowych, gdyż jakkolwiek przenoszenie ich nie jest dotyczeń stwierdzone, to jednak nie stoi na przeszkołdzie uczynić zadość spostrzeżeniom z życia codziennego. Podobnie i dojące dotknięci brodawczakami na rękach nie powinni dojść krów. Z drugiej strony, po każdym udolu krów z brodawczakami należy dokładnie myć i odkażać ręce. W leczeniu można zastosować pędzlowanie brodawczaków co pewien czas dymiącym kwasem azotowym. Zwrócić należy uwagę, aby szczególnie ostrożnie usuwać brodawczaki ustawione w pobliżu ujścia kanału strzykowego, mianowicie — w miejscu nacierania kwasem może, po wygojeniu się, pozostawić, albo zwężenie kanału strzykowego albo zupełny jego zarost.

GRUŽLICA DROBIU

Na gružlicę najczęściej chorują kury i indyki. Jest to choroba przewlekła, występująca u starszych sztuk. Zarażenie następuje za pośrednictwem odchodów chorego drobiu, w których znajdują się zarazki. Drób może także zarażać się od bydła lub od ludzi chorych na gružlicę.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

HUBOVÁ SMOTANOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 3 dl kyslej smotany, 1 vajce, 40 g hladkej mýky, soľ, rasca, 150 g hrívov alebo iných húb, 4 lyžice citrónovej šťavy alebo lyžica octu.

V studenej kyslej smotane rozharkujeme vajce, mýku a soľ. Potom do nej za stáleho miešania nalejeme vriacu vodu s trochou rasce, v ktorej sme povařili očistené hríby pokrájané na plátky a polievku ešte chvíľu povařime. Pred podávaním okyslime citrónovou šťavou alebo octom.

Podávame s chlebom alebo so zemiakmi.

HOVĀDZI JAZYK S POESKOU OMĀCKOU. Ropočet: 1 hovādzí jazyk, 100 g koreňovej zeleniny, 60 g cibule, soľ, 1 bobkový list, trocha tymianu, 6 zrniek čierneho a 2 zrnká nového koreňa, 60 g masla, 60 g hladkej mýky a pol cibule na záprážku, 20 g kryštálového cukru, 100 g ríbezľového lekváru, 50 g hroziakov, 30 g mandlí alebo orechov, 1 dl červeného vína, citrónová šťava.

Jazyk umyjeme, naklepeme, vložíme do osolenej vody, pridáme koreňovú zeleninu a cibulu, všetko pokrájané nadrobno a uvaríme do mäkkia. Uvarený jazyk preložíme na chvíľu do studenej vody, potom ho olíume a pokrájame na tente rezy. Oso-

bitne pripravíme záprážku z nasucho opráženej mýky a masla, pridáme cibuľu posekanú nadrobno a upräžíme do červena. Potom záprážku rozriedime polievkou z jazyka tak, aby sme dostali hustejšiu omáčku, ktorú okyslime citrónovou šťavou, osladíme cukrom upraženým do žltia, pridáme ríbezľový lekvár a dobre povaříme. Omáčku precedíme na pokrájaný jazyk, pridáme červené víno, olúpané mandle alebo orechy pokrájane na rezančeky, očistené hrozienka a všetko ešte trocha povaříme (asi 10 minút). Podávame s knedľou.

ZELENINOVÝ PUDINK. Rozpočet: 2 zelené papriky, 2 červené papriky, 6 rajčat, 150 g zeleného hrášku, 150 g karotky, 150 g fazolových lusků, 3/4 1 mléka, 10 vajec, 150 g strouhaného sýra, sůl, pepř, muškátový oríšek.

Papriky nakrájíme na kostky a ve slané vodě krátce povaříme. Necháme odkapat. Ve slané vodě také uvaříme na malé kousky nakrájenou karotku, fazolové lusky a hrášek, oloupaná rajčata nakrájíme na kostky. Celá vejce ušleháme se solí, pepřem a strouhaným sýrem. Za stálého míchání přidáváme ke směsi vroucí mléko a nakonec vmlícháme zeleninu. Těstem naplníme zapékací misku a ve vodní lázni vaříme 45 minut. Po vyhladnutí vyklopíme pudink na misu, kterou ozdobíme listy hlávkového salátu, petrželkou, plátky rajčat a čtvrtkami natvrdo vařených vajec.

Papriky nakrájíme na kostky a ve slané vodě krátce povaříme. Necháme odkapat. Ve slané vodě také uvaříme na malé kousky nakrájenou karotku, fazolové lusky a hrášek, oloupaná rajčata nakrájíme na kostky. Celá vejce ušleháme se solí, pepřem a strouhaným sýrem. Za stálého míchání přidáváme ke směsi vroucí mléko a nakonec vmlícháme zeleninu. Těstem naplníme zapékací misku a ve vodní lázni vaříme 45 minut. Po vyhladnutí vyklopíme pudink na misu, kterou ozdobíme listy hlávkového salátu, petrželkou, plátky rajčat a čtvrtkami natvrdo vařených vajec.

ŠALÁT

ANGLICKÝ ŠALÁT. Rozpočet: 100 g suchej fazule, soľ, 2 kocky cukru, 250 g zemiakov, 1 veľké jablko, 2 kyslé uhorky, 1 cibuľa, polovica zeleru, 1–2 mrkví, 50 g ementálského alebo iného žltého sýra, 1 lyžica octu, citrónová šťava, 100 g majonézy, 2 lyžice kečupu alebo hustej kyslej smotany, mleté čierne koreniny.

Fazuľu deň pred prípravou námocíme do vody a na druhý deň ju uvaríme v osolené vode s trochou cukru do mäkkia. Uvarené necháme ešte chvíľu močiť, potom ju precedíme, pridáme uvarené, olúpané, ešte teplé zemiaky pokrájané na kocky, jablko, kyslé uhorky, cibuľu, uvarený zeler a mrkvu, všetko pokrájané nadrobno, a postrúhaný ementálsky sýr. Zmes premiešame, pokvapkáme octom a citrónovou šťavou, zalejeme hustou majonézou a kečupom alebo hustou kyslou smotanou a okoreníme mletým čiernym koreninom.

OSLÁVENCOM

VÍNOVÁ PENA. Rozpočet: 2 dl bieleho vína, 80 g jemného kryštálového cukru, 3 žltky, 1 vajce, vanilka, citrónová kôra.

Do vína zamiešame cukor,

žltky, vajce a kúsok citrónovej kôry a vanilku. Hrnec so zmesou postavíme do kastróla s vriacou vodou a šlaháme, až kým zmes nezhustne (nesmie sa vařiť). Pred podávaním vyberieme citrónovú kôru a vanilkú. (Ak nemáme vanilkú môžeme pridať vanilkový cukor).

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

HOUSKOVÝ KNEDLÍK. Vařený moučný pokrm — knedlik — je originalitou české kuchyne. Každá hospodyně ho dělá trochu jinak. Některá má ráda knedlik pevnější, jiná spíše nadýchaný. Knedlik vařený ve vodě má okraj měkké, vařený v ubrousku je suchý. Uvařit dobrý houskový knedlik není pro mladou hospodyně snadnou záležitostí.

Základem knedliku je hrubá mouka (krupečatka) dobré kvality. Knedlik z hladké mouky se snadno rozvaří.

Do knedliku přidáváme žemle krájené na kostky, aby podporovaly kyprost. Nejlépe je použít žemli z předečného dne. Příliš staré žemle jsou vyschlé a ubírají knedliku na vláčnosti.

Na 400 g mouky přidáváme 1–2 žlutky. Bílký děláji těsto tvrdší a nekypří je. Použit je můžeme jedině ušlehané na sníh, který na konec vmlícháme do těsta.

Důležitou složkou těsta je tektutina. Na uvedené množství mou-

Pierwsze objawy choroby to wiotkość i bladość grzebienia oraz dzwonków, zmienny apetyt i posmutnienie. Następuje spadek lub całkowite zahamowanie nieśności, chore sztuki chudną i pióra tracą polsk. W dalszym przebiegu choroby może wystąpić biegunka oraz kulawizna. Chorze sztuki padają po upływie paru miesięcy wskutek wycieńczenia organizmu. Po śmierci chorej na gruźlicę sztuki, w jej narządach wewnętrznych, zwisażą w wątrobie, śledzionie i jelitach stwierdza się obecność szarych lub żółtawich twardych guzków różnej wielkości. Czasem guzki mogą być wielkości orzechu laskowego a nawet włoskiego. Nie przeprowadza się leczenia chorych sztuk, bo nie da je żadnego wyniku. Jeżeli wśród stada kur zdarzą się pojedyncze wypadki padnięcia, a na wątrobie, jelitach lub innych narządach padły ptaków stwierdza się szaro-żółte guzki, należy zwrócić się do lekarza, aby przeprowadzić badania rozpoznawcze. Ma to szczególny znaczenie tam, gdzie hodowla drobiu jest duża, gdyż przez wyodrębnienie chorych sztuk i wybicie ich, można uratować resztę. Zabite sztuki należy zakopać głęboko lub spałić. Wybiegi i pomieszczenia, w których przebywał chory drób, należy odkażć. W zapobieganiu należy zwrócić uwagę, na fakt, że kur nie wolno trzymać w chlewie, gdyż świnie są wrażliwe na ptasią gruźlicę i łatwo się zakażają zjadając kurzy ką.

HENRYK MĄCZKA

ky použijeme asi 1/4 litru. Tekutinu zapracováváme do mouky postupně, abychom těsto „ne-přelili“.

Nezapomeneme těsto osolit asi půl lžíček soli. Také vodu na varení trochu osolime.

Kdo má rád knedlík kyprý, lehký, může přidat na 400 g mouky asi 10 g droždi, které do mouky rozdrobíme a těsto zaděláme hustší. Nebo použijeme na špičku nože prášku do pečiva, který rozemneme do trochu mouky a přidáme do těsta při zadělávání až na konec. Těsto dobře vařečkou vypracujeme, aby do něho vniklo co nejvíce vzduchu.

Vařečkou oddělíme kus těsta, namočenými dlaněmi formujeme šíšku a ihned vchodíme do vroucí vody. Vaříme podle velikosti 20–30 minut. Pak opatrne vyjmeme a v polovině přerázíme. Je-li uprostřed ještě mírně syrový, hodíme obě půlky ještě na chvíli zpět do vařící vody.

Vaříme-li knedlík v ubrousku, položíme namočený a vyžádaný ubrousek na prkénko a těsto na něm zformujeme do tvaru šíšky. Konec utěrky zavážeme. Vaříme hodinu ve větší nádobě, aby knedlik mohl plavat.

Po uvaření knedlík hned nakrjíme větším, širším dobré nabroušeným nožem nebo nití.

Ohříváme-li nakrájený knedlík, tedy jen volně rozložený na páře.

ODPOVEĎ:

RAD ČÍSEL — napr. 34; číslo je vždy dvojnásobkem predchádzajúceho zmenšené o 2.

POSTĘPOWANIE SPADKOWE

Sprawy z zakresu prawa spadkowego prowadzą sądy oraz państowe biura notarialne. Do prowadzenia czynności w postępowaniu spadkowym właściwe są sądy ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeśli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić — sądy, w których znajduje się majątek spadkowy lub jego części. W wypadku braku tych danych, właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Na podobnych zasadach prowadzą postępowanie biura notarialne.

JAKIE CZYNNOŚCI Z ZAKRESU POSTĘPOWANIA SPADKOWEGO WYKONUJĄ PAŃSTOWE BIURA NOTARIALNE?

Do zadań biura notarialnego należy zabezpieczenie spadku. Spadek zabezpiecza się, gdy z jakiekolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw pozostałych po spadkodawcy, zwiszczą przed usunięciem, uszkodzeniem, zniszczeniem lub nieusprawiedliwionym rozporządzeniem.

Biuro notarialne dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodbi, że jest spadkobiercą, zapisobiercą lub uprawnionym do zachowania.

Z wnioskiem wystąpić może także wykonawca testamentu, wierzyciel lub organ finansowy.

Zabezpieczenie spadku następuje z urzędu, gdy biuro notarialne powieźmie wiadomość, że spadkobierca jest nie znany, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela.

- Spadek zabezpiecza się przez:
1. spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór,
 2. złożenie do depozytu,
 3. ustanowienie zarządu tymczasowego,
 4. ustanowienie dozoru nad nieruchomością.

Biura notarialne przyjmują również oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przez spadkobierców.

Do zadań tych biur należy także prowadzenie spraw związanych z ogłoszeniem testamentu. Osoba u której znajduje się testament zobowiązana jest złożyć go w biurze notarialnym, gdyowie się o śmierć spadkodawcy. Kto bezzasadnie uchyła się od tego obowiązku ponosi odpowiedzialność za wynikłą szkodę i może być ukarany ka-

rą grzywny. Biuro notarialne otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy. O dokonaniu otwarcia i ogłoszenia testamentu powiadomia w miarę możliwości wszystkie osoby, których dotycza rozporządzenie testamentu.

JAKIE SPRAWY Z ZAKRESU POSTĘPOWANIA SPADKOWEGO ROZPATRZUJE SĄD?

Do właściwości sądu należy prowadzenie spraw związanych z wyjawiem przedmiotów spadkowych. Postępowanie takie jest prowadzone jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku. Sprawy te rozpatruje sąd na wniosek zainteresowanych lub z urezdu.

Sąd przesłuchuje także świadków testamentu ustnego. Kodeks postępowania cywilnego stanowi, że kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść złożonego przez niego testamentu ustnego nie została spisana — obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym sąd oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeśli okoliczności te są mu znane. Jeżeli nie dopelni tego obowiązku — odpowiada za wynikłą stąd szkodę i może być ukarany karą grzywny. Świadków złożenia testamentu ustnego, którzy nie stwierdzili na piśmie jego treści sąd wzywa do złożenia na posiedzeniu sądu zeznań, stwierdzających treść takiego testamentu. Świadkowie nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie i nie mogą być zwolnieni ze złożenia przyznaczenia. Protokół przesłuchania świadków sąd przekazuje do biura notarialnego.

Do zadań sądu należy również równe czuwanie nad całością spadku nie objętego przez spadkobierców, a w razie potrzeby ustanawianie kuratora takiego spadku. Kurator zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu.

Przed sądem prowadzone są sprawy o stwierdzenie nabycia spadku. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę i osoby mogące wejść w rachubę jako spadkobiercy oraz zbadaniu, kto jest spadkobiercą. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, a także wysokość ich udziałów. W wypadku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne — sąd wymienia spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały.

Sąd rozstrzyga również o podziale spadku. Dział spadku następuje na wniosek współspadkobierców po stwierdzeniu nabycia spadku, a jeżeli stwierdzenie takie nie nastąpiło — dokonuje go sąd w toku postępowania działalności. Współspadkobiercy powinni przedstawić sądowi wszystkie okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma ze spadku otrzymać. Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Mamy nadzieję, że to krótkie przedstawienie podstawowych zadań sądów i biur notarialnych w zakresie prawa spadkowego przybliży naszym czytelnikom trudną problematykę postępowania w sprawach spadkowych.

SŁUŻEBNOŚĆ GRUNTOWA

Służebność gruntowa może powstać na mocy umowy między właścicielami nieruchomości, w drodze zasiedzenia, na podstawie orzeczenia sądowego, ugody sądowej, a także decyzji organu administracji. Istota służebności polega na tym, że jedna nieruchomość zostaje obciążona na rzecz drugiej nieruchomości określonym prawem. Nieruchomość na korzyść której ustanowiono służebność innej nieruchomości nazywana jest nieruchomością władną.

NA CZYM POLEGA PRAWO SLUŻEBNOŚCI?

Istnieją trzy postacie korzystania z tego prawa. Pierwsza z nich polega na tym, że właściciel nieruchomości władnej może w określonym zakresie korzystać z nieruchomości obciążonej.

Przykładem takiej służebności jest służebność drogowa. Ustanowienie jej zachodzi w wypadku, gdy nieruchomość nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej lub do należących do tej nieruchomości budynków gospodarczych. Właściciel takiej nieruchomości może wówczas zadać od właściciela gruntów sąsiednich ustanowienia za wynagrodzeniem potrzebnej służebności drogowej tzw. drogi koniecznej.

Służebność gruntowa może także polegać na tym, że właściciel nieruchomości obciążonej zostaje ograniczony w możliwości dokonywania w stosunku do swojej nieruchomości określonych działań. Przykładem takiej służebności jest np. służebność światła lub widoku. Powstaje ona, gdy właściciel nieruchomości zostaje ograniczony w możliwości wybijania w swoim budynku otworów okiennych od strony nieruchomości władnej lub wznowienia na swojej nieruchomości budynku lub innego urządzenia zasłaniającego światło lub widok nieruchomości władnej. Prawo do takiego działania pod pewnymi warunkami przysługiwałoby mu, gdyby nie ustanowione służebności.

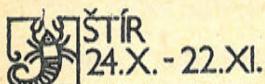
Służebność gruntowa może być również wykonywana w ten sposób, że właścicielowi nieruchomości obciążonej, nie wolno realizować określonych uprawnień, przysługujących mu wobec nieruchomości władnej.

Na przykład — zgodnie z postanowieniami kodeksu cywilnego właściciel gruntu może wejść na grunty sąsiadni w celu usunięcia zwieszających się z jego drzew galąż i owoców. Służebność gruntowa może zaś polegać na tym, że nie wolno mu będzie wykonywać tego uprawnienia, a zatem wchodzić na nieruchomość władną.

WIESŁAWA MOLITORIS

C.D. W NAST. NUMERZE

HVĚZDY O NÁS

24.X.-22.XI.

Ber všechno jen z poloviny tak vážně jako dosud, a uvidíš, že život může být přijemnější. Neustále tě tíží nevyřešené problémy. Musíš je konečně zvládnout, jinak se nezbavíš starosti. Nervózní ovzduší ti nepomůže. Pamatuj, že musíš nejdřív pomyšlet a teprve potom jednat, nikoliv naopak.

23.XI.-21.XII.

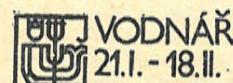
Záležitost, která tě už delší dobu trápí, se konečně vyřeší ve tvý prospěch, ale teprve pak se začnou trampoty. Pouze politiku malých ústupků si můžeš vybojovat lepší postavení. Zachování klidu je nejdůležitější, rovněž v osobním životě, i kdyby problémy byly vážné a složité.

22.XII.-20.I.

Snažíš se být objektivní a na nikoho neútočíš bez závažných příčin. Získalo ti to mnoho lidské sympatie. Nevystavuj se nyní nebezpečí, že ji ztratíš. Dokážeš-li se ovládnout v těžkých situacích, upevníš své postavení. V drobných sporech, které ve-

deš, nemá větší význam, zda máš pravdu ty nebo tvůj protivník. Věnuj raději pozornost každodenní úkolům a povinnostem.

21.I.-18.II.

Za tvými zády se dějí věci, o nichž nemáš ponětí. A dobré by bylo si jich všimnout, mohou mít pro tebe nemalý význam. Narazíš na odpór tam, kde jsi to nejméně očekával. Rychle se však dozvíš, čemu a komu za to vděčíš. Pomůže ti to účinně překonat potíže.

19.II.-20.III.

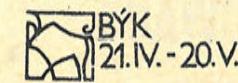
Tvoje záliby začínají být příliš nákladné. Postavil jsi hierarchii potřeb nohami vzhůru. Tvoji nejbližší očekávají, že konečně splníš dávné sliby, že začneš myslit rovněž na jiné, nejen na sebe. Splníš-li jejich očekávání, obzor se vyjasní. Nesmíš však dlouho čekat, nebo promeškáš vhodnou chvíli a pak už bude pozdě na nápravu.

21.III.-20.IV.

Zajímavé podrobnosti týkající se určitých událostí poznáš poz-

ději. Ted' se hlavně snaž zotavit a nabrat nových sil. Čeká té důležité a nesnadné rozhodnutí, ale musíš vybrat vhodný okamžik. Ve tvé situaci bude mít velký význam vyřešení osobních problémů, jakož i finančních otázek, které ti v poslední době působily starosti.

21.IV.-20.V.

Neustále se obáváš, že ti nestáčí sil a energie, abys uskutečnil své plány. To však není dostatečný argument. Neustálým čekáním ničeho nedosahneš. Jen rozhodné a dobré promyšlené jednání může přinést úspěch. Můžeš se spolehnout na rady kompetentních osob i na pomoc nejbližšího okolí.

21.V.-21.VI.

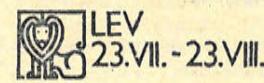
Tvoje představy jsou od základu mylné. Musíš změnit takтиku. Zdá se, že nehodnotíš správně lidi. Ti, s nimiž chec spolupracovat, musí odpovídat určitým podmínkám. Neobracej se k lidem zády, ale dobré si rozmysli, komu můžeš důvěrovat. Koncem měsíce tě čeká rozhovor, který vyjasní mnoho pochybností a pomůže ti vybrat správnou cestu.

22.VI.-22.VII.

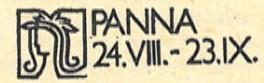
Naskytne se ti příležitost, abys splnil své tužby. Tvoje návrhy

budou přijaty příznivě a s uspokojením. Ted' bude mnoho záviset na tvé činorodosti. Zmobilizuj všechny sily. Tak šťastný sběh okolnosti se už nemusí opakovat.

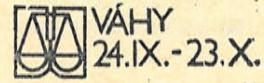
23.VII.-23.VIII.

Tvoje trpělivost bude vystavena těžké zkoušce. Projdeš-li ji vítězně, všechno se obrátí k lepšemu. Zbavíš se špatné nálady, neustálých obav a podezření, která jsou většinou neopodstatněná. S novou energií se budeš moci soutědit na to, co jsi už dávno sám uznal za nejdůležitější.

24.VIII.-23.IX.

Obviňuješ celý svět, že zavinil tvé neúspěchy. Zamysli se, zda tvoje jednání bylo v pořádku. Nepodleháš příliš vlivům svého okolí? Nejprve se rozhodneš, pak znova couváš... Přestaň váhat a rozhodni se sám; nemusíš vždycky poslouchat různé našepťávče, o jejichž upřímnosti nejsi přesvědčen.

24.IX.-23.X.

Čekají tě nové známosti a snad i nová přátelství. Konečně se vymaníš z rezervy vůči lidem, která je pro tebe tak charakteristická. Nemůžeš být vždycky jen divákem, a ani to nejlepší přátelství nevydrží bez vzájemnosti.

NÁŠ TEST

Odpočinek — příroda — ty

1. Využíváš neděle nebo soboty k výletům za město?
ano (10 bodů), někdy (5), ne (0).
2. Dovedeš v lese poznat alespoň čtyři druhy stromů?
ano (10), stěží (5), ne (0).
3. Chtěl bys mít a obdělávat zahrádku?
ano (10), ano, ale bez nadšení (5), ne (0).
4. Chodíš na procházky?
ano (10), někdy (5), ne (0).
5. Trávíš dovolenou v místě bydliště?
ne (10), někdy (5), ano (0).
6. Víš, v jakých okamžicích můžeš být vystaven stresu?
ano a vyhýbám se tomu (10), více méně (5), ne (0).
7. Chodíš často k lékaři?
jen je-li to naprostě nutné (10), průměrně (5), ano (0).
8. Považuješ se za zdravého člověka?
ano (10) více méně (5), ne (0).

9. Myslíš, že psychický stav má vliv na rozvoj nemocí?
ano (10), pravděpodobně ano (5), ne (0).

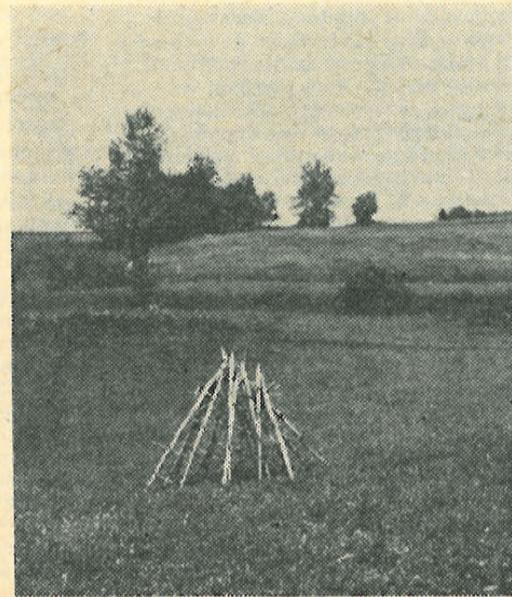
10. Víš, čemu slouží některé bylinky?
ano (10), vyznáš se v nich dost dobře (5), vůbec tě to nezajímá (0).

- 70—100 BODŮ. Víš, jak si poradit s drobnými neduhy. Snažíš se udržet se v dobrém stavu díky prostředkům, které dává sama příroda. Umiš je využívat racionálně, a právě o to jde!

- 45—65 BODŮ. Nemáš opravdu čas na častší a bližší kontakt s přírodou? Rada tvých neduhů je způsobena právě neracionálním způsobem života. Přihlédní k tomu a změň své zvyky.

- 0—40 BODŮ. Bud' si vůbec nevážíš vlastního zdraví, nebo chodíš k lékaři pro nic za nic a polykáš všechny léky, které se ti dostanou do rukou. Jedno ani druhé neslouží zdraví. Pamatuj na to a pokus se to změnit.

Foto: AMK

— A čo robievaš večer?
— Sedávam doma so ženou.
— To je láska!
— Certa láska. Reuma.

* * *
— V noci bude asi búrka, —
hovorí muž.
— Nebude, ak prídeš načas do-
mova, — ubezpečuje ho žena.

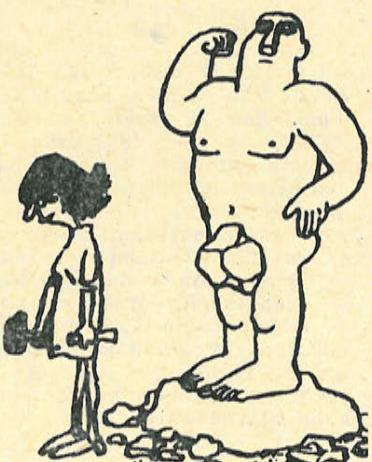
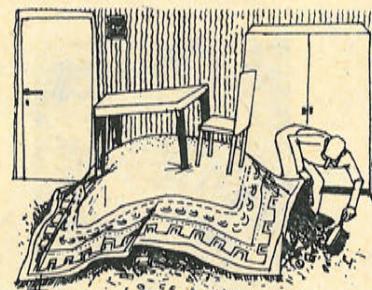
* * *
Hostí sa pýta čašníka:
— Prečo sú volské oká z dvoch
vajíčok drahšie než praženica z
dvoch vajíčok?
— Lebo vajíčka vo volských
okách sa dajú spočítať!

* * *
— Kto to tam pláče? — pýta sa
nemocničná sestra. — Hádam len
nie tie štvorčatá, čo sa narodili
dnes v noci.

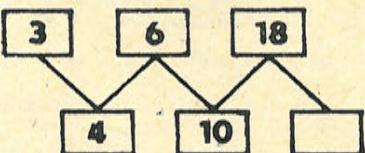
— Nie! to je ich otec!

* * *
— Keď tvoj snubenc rozpráva,
stále sa zajakáva.
— To vôbec nie je dôležité. Ved
keď sa vezmeme, aj tak ho ne-
priupustim k slovu!

* * *
— Ako sa mohlo stať, že väzeň
číslo 38 utiekol? — pýta sa do-
zorca správca väzenia.
— Mal kľúče, pán správca.
— Kde ich ukradol?
— On ich neukradol, pán správ-
ca, on ich čestne vyhral odo mňa
v kartách.

DOKÁŽEŠ TO?

BEROU, BEROU

Kde, to vám ne-
prozradíme. K ukrá-
cení dlouhé chvíle v
případě, že je tomu
naopak, může poslou-
žit tento obrázek.
Najdete v této skrý-
vačce jeden ze šesti
předmětů nakresle-
ných nad obrázkem.

RAD ČÍSEL

Rad čísel vznikol
podľa určitého systému.
Vašou úlohou je
vyriešiť ho a do po-
sledného prázdného
polička napísať číslo,
ktoré odpovedá to-
muto systému.
(Odpoveď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

TADEAŠ — je od deťstva vesely
a mierny, hoci prezradzuje aj
náklonnosť k zádumčivosti. Ro-
mantik — citlivý na krásu, ume-
nie, literatúru, hudbu. Prejavuje
sa veľkou inteligenciou a až encyklopédickými vedomosťami, veľmi
veľa číta. Veľký priateľ detí a mládeže. Priažnivý a žiľivý voči Ru-
dom. Rodený humanista — je absolútnym matematickým antitále-
tom. Najčastejšie ho stretávame v takých povolaniah ako hudobník,
spevák, herec, učiteľ, psychológ, vedec, spisovateľ alebo novinár.
Pritom je výborným rozpráváčom a spoločenským činiteľom. Má
živú, extenzívnu povahu, ktorú je ľahko prekonáť. Neznáša prinú-
tenie, teror a vulgárnosť. V lásku býva sentimentálny a vznetlivý.
Je obdaréný bujnou predstavivosťou. Rád sa zabáva, dobre je, rád
býva vo veľkej spoločnosti. Často býva ľahkomyselný a miluje ha-
zard. Máva široké gesto a peniazom nepripisuje dôležitosť. Často
stavia všetko na jednou kartu a býva aj tak, že najprv čosi urobí a
až potom myslí. Nie je v ňom nič zmaterialistu. Žení sa s múdrou,
statočnou, tichou ženou. Dožíva se neskorej staroby a dokonca si
zachováva mladistvú tvár a veľký dôvtip.

TADMÍR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my ne-
věříme, ale co to škodi podívat-
se do snáře. Je to přece jen zá-
bava, a co když se vám dobrý
sen vyplní? Tedy, zdalo se vám
o: Daru obdrženém — tvé poměry se zlepší; darovaném — chraň se
před ukvapeným jednáním.
Dědečkovi — dlouhý život.

Drátu nalezeném — musíš bojovat s nesnázemi; hledaném — do-
staneš se do finanční tísni; zapleteném — nebezpečí v budoucnosti.
Dvojčatech — nalezeň bohaté rodinné štěstí; narození dvojčat —
velká rodinná slavnost.

Drobnych mincích počítaných — lakomost; braných — radost, roz-
koš, zábava; obdržených — jsi málo doceňován; chudým rozdáva-
ných — získáš si vděčné přátele.

Hnidu prázdnom — dlouhá nepřítomnost ve vlasti; s ptáčaty —
velký zisk, výhra; s vejci — pěkný rodinný život s mnoha dětmi;
vybraném — jsi odhodlán učinit velké bezpráví; hadim — zažiješ
zlé.

Hráchu sbiraném — rozmnožení tvého majetku; kvetoucím — štěstí
v podnikání; setém — dobrá domácnost.

Hřebíku nalezeném — tvé naděje se splní; zaraženém — správne
se rozhodneš; narovnávaném — spořivost; kovaném — konáš užiteč-
nou práci pro sebe i pro jiné.

Jelenu bojujícímu — přijdeš k moci; umírajícímu — blahobyt; říjicímu —
obdržíš mnoho přízně; jelení pečení — budeš hostit vysoké hos-
ty.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofek, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wielka 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galli-
niak, Jozef Grigák, Jan Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess,
Zofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulavičová,
Ján Lukáš, Lídia Mšálová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerata na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 521.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 3.09.1986, podpisano do druku 8.10.1986.

STÁVA SA ■ STALO SE...

McENROE SPEVÁKOM? Mnoho osôb sa ešte pamäta na Tatum O'Nealovú ako 9-ročné dievča, ktorá spolu so svojím otcom, Ryanom O'Nealom (tým z Love Story) hralo vo filme Papierový mesiac. Potom z milučkého dieťaťa vyráslo neznesiteľné, predčasne zrelé dievča, ktoré robilo slávnemu otcovi veľa starosti. Tatum zahrala ešte v niekoľkých filmoch, ale hviezdu sa nestala.

Prednedávnom 23-ročná Tatum sa zasnúbila so známym tenistom Johnom McEnroem. Už sa zosobášili, ale predtým sa im narodil synček, maličky Kevin Jack. Tatum tvrdí, že úloha matky jej najviac vyhovuje a nemyslí na umeleckú kariéru.

Naopak John McEnroe, ktorého hvieza na kurtoch už trochu stenmela. Tenista sa rozhodol, že bude spievať! Dokonca nahral už svoju prvú plateniu Don't let it end. Tatum je nadšená, že jej súbeneck urobí veľkú kariéru. Kritika je inéj miemky. Platenia je strašná — napísal jeden z nich — kotkodákanie sliepky znie lepšie ako McEnroev hlas.

Na snímke: Tatum O'Nealová na prechádzke so synčkom.

ZLATÝ SAXOFÓN Margerity. Mala 14 rokov a učila sa hrať na klarinet v hudobnej škole v Saratove. Chcela mať nové, módné šaty, a keďže doma mali finančné ťažkosti, rozhodla sa na ne zarobiť sama. Prihlásila sa do miestnej skupiny zábavnej hudby, ale tam nepotrebovali nikoho, kto hrá na klarinet. Na vrhli jej, aby keď vie — hrala na typicky „mužskom“ nástroji — saxofóne. Margerita súhlasila — a hned dosiahla obrovský úspech. Hrala so skupinou kým neukončila školu a namiesto šiat si kúpila vlastný saxofón. Ale nerezignovala z klarinetu. Keď ukončila školu v Saratove odišla do Moskvy študovať v Ústave Gnesinovecov. A opäť, keď mala finančné ťažkosti, hrala v džezovej skupine. Jej pedagógovia, ktorí podceňovali zábavnú hudbu, o tom nevedeli a na dôvažok džez bol v 50 rokoch neuznávaný. Raz, keď hrala nádherné sólo na saxofóne, nástroj jej skoro vypadol z ruky. V sále boli jej učitelia z Ústavu! Očakávala to najhoršie, ale stal sa zázrak: vypočuli ju a — ako prvej dovolili jej študovať saxofón. Tak sa Margerita Sapošniková stala saxofónovou virtuózkou, — čo je

pre ženu dokonca vo svetovom meradle zriedkavostou.

Dnes je docentkou, viedie prív v Sovietskom zväze triedu saxofónu na hudobnej škole. Vychovala mnohých výborných saxofonistov, dosiahla množstvo cien, v roku 1982 na kongrese saxofonistov v Norimberku dosiahla obrovský úspech — predviedla nový štýl hry na saxofón. Hrá nielen džez, ale aj Bacha či Debussyho. K najcennejším odmenám patrí „zlatý saxofón“, ktorý dosiahla od francúzskej firmy Selmer. Saxofonistom je aj jej manžel Boris, zato jej syn Alexander, mladý laurát súťaže Concertino Praha, hra na klarinete. Na snímke: Margerita Sapošníková.

NEOBVYKLÝ PROCES má byť na Supreme Court — americkej najvyššom súde. 30-ročná čierna Mechelle Vinsonová počladnička v jednej banke vo Washingtone, žiada o tejto banke vysoké odškodné. Za čo? Sledena Vinsonová bola nútenea mnohokrát splňať chútky svojho šefa, ktorý jej hrozil, že ju prepustí z práce, ak mu nebude povoľná. Obet chlipného šefa dlhšiu dobu mŕčala, lebo sa bála, že ak sa bude stážovať na riaditeľstve banky, nikto jej neuverí. Naopak, môžu ju prepustiť. Ale konečne, povzbudená jednou ženskou spoločnosťou, napísala žalobu proti svojim zamestnateľom. Žiada odškodné za morálne škody, ktoré ju postihli na pracovisku, ako aj za čiastočnú stratu zdravia, keďže ťažko onemocnula na neurózu. Dospiať sa banka bránila pred zodpovednosťou, ale vec došla až na najvyšší súd. Rozsudok bude precedentný. Ak sledena Vinsonová vyhrá, podriaďe chlipných šefov budú môći v budúcnosti žiadať odškodné za svoju krivdu nie od priameho páchateľa, ale od firmy.

RICHARD CHAMBERLAIN, jednadvadesaťletý americký filmový herec, populárni i v Poľsku, si nemôže stézovať na nezájem režisérov a filmových výrobcov. Hraje jednu veľkou rolu za druhou, mení kostýmy a... charakter. Po japonskom kimono si oblékl sutanu a zahrál v slzavé pôsobenie o zamilovanom knieži, ktorý prozvá tragickej konflikta svädomí. Teď si oblékl vojenský stejnokroj z doby výkopy Jihu proti Severu. Ve filmu „Dre-

am West“ je bývalý dobrodruhem, ktorý vstoupil od armády Severu, ako statečný voják sa stane blízkym človekom prezidenta Lincoln a nakonec guvernérmi jednoho ze státu.

Nedávno se začalo mluvit o tom, že si Chamberlain znova oblékne bývalé lekársky plášť, ktorý mu pred lety získal takovou popularitu v seriáli Doktor Kildare. V novom „lekárskom“ filme má zahráť profesora, ktorý ako prvý na svete provedl transplantaci srdce. Prototypom této postavy je profesor Christian Barnard, proslulý chirurg z Kapského mesta.

Soukromý život Richarda Chamberlaina nedáva príležitosť ke klípkum. Herec má rád samotu, nepodilí se na společenskom živote v Hollywoodu a nadále je svobodný.

HIROHITO skončí 29. dubna 85 let. Je nejdôpaný panu júcim monarchou na svete, nastoupil na trón v roku 1926 ako 124. predstaviteľ své dynastie. Japonskému militarizmu a nacionálismu sloužil ako symbol k pokusom o ovládnutie Ázie; stal sa povolnou loutkou v rukou svých generálů a politikov, ktorí ve druhej svetovej válke na strane hitlerovského Námecka doveďli japonský národ k porážke a tragédii Hiroshima a Nagasaki. Už 40 let je Hirohito pouze nominálni hlavou státu.

TEHOTNÝ MUŽ? Už roky sa po svete rozpráva, že vrah istý americký miliardár zapisal milión dolárov mužovi, ktorý počíta s jeho dieťa. Francúzsky vedec Jacques Testart a dr. John Parsons z King's College Hospital v Londýne tvrdia, že je to — teoreticky — celkom možné. Pri dnešnom stave medicíny stačí dávať mužovi ženské hormóny, potom využať z organizmu ženy oplodené vajíčko a vstriepiť do brušnej dutiny muža. Embrión sa tam môže rozvíjať, vytvoriť ložisko, vďaka čomu môže muž do nosiť dieťa. Potom príde na rad císařskej rez... a otec sa stane matkom!

Znie to ako čistá utópia, ale americkí vedci v istom laboratóriu uskutočnili už experiment prerušili.

Senzačné zprávy o výskumoch „mužského tehovstva“ sa naposedly stále objavujú vo svetovej tlači. Avšak vedci a aj verejná mienka si povídajú myšlia, že v medicíne existujú hranice, ktoré nemožno prekračovať...

KRÁLOVSKÉ A KNÍŽECÍ RODY v Evropi sa mohou pochlubit vysokým priečinom prieštakom. Bývalý řecký kráľ Konstantín, od roku 1967 žijúci v Londýne, má päť detí. Nejstarší Alexii je už 21 rok, nejmladšímu Philippovi teprve několik týdnov. Dánská princezna Anna Maria, Konstantinova manželka, se vdávala v sedmnácti letech a byla tehdy nejmladší kráľovnou v Evropi. Dnes je ji 39 rok. Druhé dítě očekává monacká princezna Karolina, dnes paní Casiraghiová. Říká se, že manželka britského následníka trónu Diana, matka dvou chlapců, očekává tretí dítě. Mluvčí kráľovského dvoru sice tuto zprávu nepotvrdil, ale anglické noviny písí, že tretí princatko se narodi v listopadu.

BIKINY 40-ROČNÉ. Bol horúci júl 1946. V prvých dňoch mesiaca Američania uskutočnili na atole Bikini, ležiacom na Marshallovom súostroví v Tichom oceáne pokusné nukleárne výbuchy. A 18. júla parížský módný návrhár, Louis Reard predviedol svoju novú kolekciu. Jej senzáciou bol model č.19.431 — dvojdielné plavky, ktoré odvážne odhalovali brúcho a pupok a ledva zakrývali prsia. Dospel v móde vlny celé plavky, kym dvojdiele modely boli zriedkavosťou a nikdy neboli také smiešne v odhalovaní ženského tela. Preto Louis Reard mal ľahkosti s vyhľadaním modelky, ktorá by na prehliadke predviedla takéto „revolučné“ plavky. Najšikovnejšia zo stálych modeliek tohto návrhara, ktorá bola zároveň študentkou na Sorbone, sa priam urazila. „Neoblečiem si čosi tak neslušné“ — povedala. Preto Reard musel si vypozičať na prehliadku jednu tanečnicu, Micheline Bernadinovú, ktorá bola zvyknutá vystupovať na scéne vo veľmi skúpom oblečení a ne-

mala nič proti „neslušným“ plavkam.

Louis Reard nazval svoje nové plavky — „bikini“ — totiž už niekoľko dní bolo toto slovo na ústach všetkých a návrhár chcel zdôrazniť, že jeho plavky sú takým istým problémom v móde, ako nukleárne pokusy vo vede a technike. Poctivý módný návrhár si asi neuvedomoval, čím môžu byť nukleárne zbrojenia... Ale názov „bikini“ zostal, podobne, ako aj plavky — hoci spočiatku bolo proti nim mnoho námietok a niektoré ženské časopisy dokonca tvrdili, že žiadne súšne a taktné dievča si neobečie niečo také ako bikini.

Na snímke: tvorca „bikini“ Louis Reard, ktorý umrel pred dvomi rokmi vo veku 87 rokov a jeho „model č.19.431“.